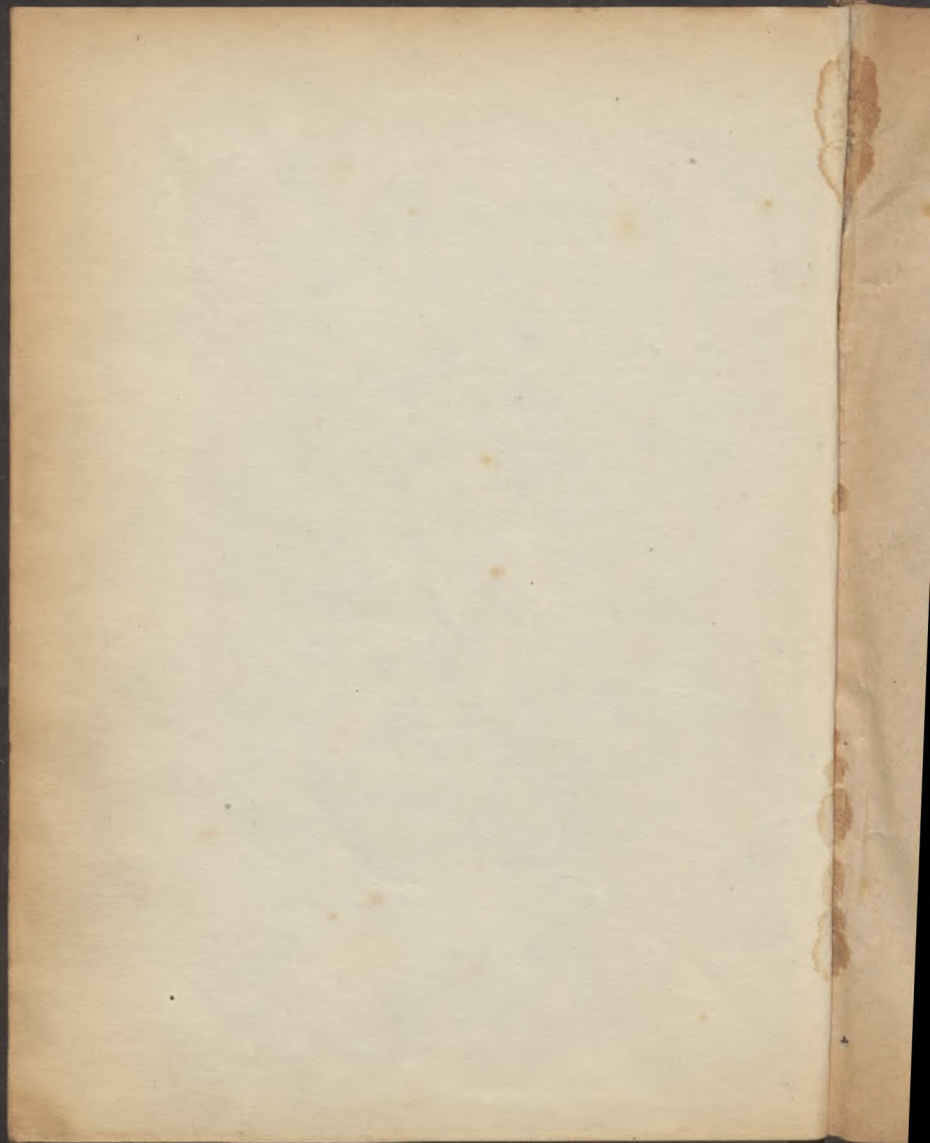

M:3
243.419

RE 1347

(2. pild.)

H-20
(K)

N
=

A

N A G Y L A J O S

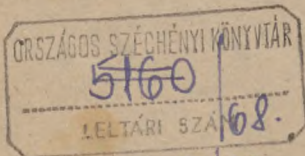
FIATAL EMBEREK

A TÁLTOS KIADÁSA. BUDAPEST 1919

EBBÖL A KÖNYVBŐL
50 SZÁMOZOTT PÉL-
DÁNY KÉSZÜLT AZ
ÍRÓ KEZEVONÁSÁVAL

~~RE-32~~
(R
2)

M 243.419:3

Korvin Testvérek Budapest

Egy délután a Grün irodában.

Hosszúkás, kissé szűk szoba, ahol a segédek dolgoznak. Egyetlen ablaka szűk és rövid utcára nyílik, melyben a házak mind három vagy négy emeletesek. Az iroda tehát, mely az első emeleten van, sötét. Csak a legderűsebb napokon, akkor is csak délelőtt és kora délután lehet benne napvilágnál dolgozni. Máskor mindig ég a gáz és sárga, beteges fénnel tölti meg a szobát, amely, mivel soha jól ki nem szellőzödhetik, állandóan tinta, por és papírszagú.

Délután negyed négy volt. Már mind a négyen ott ültek az íróasztaloknál, előttük akták és beszélgettek. Mindig így szoktak tenni, ha a principális nem volt az irodában. Aktákat raktak maguk elé, kezükbe vették a tollat és beszélgettek. Legföljebb Kerekes doktor, a jelölt, szegte meg ezt a szokást, amely már szinte kötelezővé vált a Grün-irodában. Ő volt köztük

még a legjámborabb és a legszorgalmasabb. Irodatársainak véleménye szerint tehát „stréber” volt.

Különös és ritka eset, hogy a principális negyed négykor még nem volt az irodában. Mert nemcsak hogy késni nem szokott, hanem már fél háromkor feljött a kávéházból, ahol ebéd utáni feketéjét itta és hozzáfogott a munkához. Az alkalmazottai, amint három óra körül sorban megérkeztek, már az íróasztalnál dolgozva találták. Az íróasztala éppen szemben állott az előszobaajtóval s ő hosszúszerű pipájából füstölve nézte végig az alkalmazottai fölvonulását, akiknek az ő szobáján kellett keresztül menniök. Ha valamelyik öt-tíz percet késett, akkor különös, szinpadias tekintettel nézett föl a fali órára, úgy hogy az elkésett lássa és megértse ezt. Az arckifejezése ilyenkor szemrehányó, sőt sajátságosan szomorú volt, mintha az a pár percnyi mulasztás neki igazi lelki fájdalmat, a megcsalattatás, a kifosztatás érzését okozta volna.

Ezek után természetes, hogy most a negyedőrai késés már föltűnt a segédeknek és beszéd tárgya lett. Eddig valami újságcikkről

folyt a beszélgetés. Steiner kezdte ezt a témát azzal, hogy megkérdezte kollégáit, vajjon olvasták-e. Általában ő szokta az ilyen politikai, irodalmi és szociológiai témákat szóba hozni, amiért társai kissé tudákosnak tartották.

Mikor a fali óra negyed négyet ütött, Vadász, aki eddig hallgatagon cigarettázott, megszólalt:

— Negyed négy és az ügyvéd úr még nincs itt.

Steiner megjegyezte:

— Sőt tiz perccel már elmúlt negyed négy, mert ez az óra mindig késik tiz perccel.

— Sőt néha negyedórával is késik — egészítette ki dr. Kerekes.

— Az azért van, — szólt Steiner — hogy később menjünk el. Ez is a kiuzsorázáshoz tartozik.

Dr. Kerekes kissé összeráncolta a homlokát, látszott, hogy valamit mondani akar, de előbb meggondolja, hogy helyes-e. Aztán szólt:

— Nem azért van . . . Mert habár negyed órával később végezzük is a munkát, negyed órával később is kezdjük s így nem nyer az ügyvéd úr semmit.

— Persze, — mondta Vadász és ő is, Steiner is, már helyesnek tartották volna ezt a véleményyt, de Gergely megmagyarázta a dolgot:

— Ugyan kérem, — szólt — hogy lehet ilyent mondani! Persze, hogy azért késik az óra, mert Grün (ő mindig csak Grünnek mondta az ügyvédet) így igazítja. És azért igazítja így, hogy negyed órát nyerjen rajtunk. Mert hiszen mi a külső órák, a többé-kevésbé jó órák szerint járunk, tehát háromkor jövünk, de az irodai óra szerint megyünk, tehát negyed hétkor megyünk. Mert amikor itt hat óra van, akkor kiinn már negyed hét van.

— Persze! — mondták mindnyájan és mosolyogtak a helyes magyarázaton és a világosan leleplezett turpisságon. Mert most már egy pillanat alatt átlátták, hogy a dolognak így kell lennie, hogy az óra így van beállítva s nem azért késik, mert rossz. Ha rossz lenne, akkor mégis valami ingadozást mutatna, vagy mindig többel és többel késne, holott állandóan csak 10—15 perccel késik és ennyivel mindig, kivétel nélkül késik... Különben a dolog teljesen rávall a principálisra, csoda volna, ha nem így volna.

— Az öreg valószínűleg a fiánál van.
Megint rosszabbul van a fia — mondta Steiner.

— Nem is kel az már föl, — szólt Vadász.
— Ha már valaki vért hányt és főleg ilyen korban. Azt hiszem, még huszonnégy éves sincs...

— Kár érte, szegényért, — mondta a doktor.

— Nincs tüdővérsze — mondta Steiner. —
Én künn voltam nála a szanatóriumban tegnapelőtt, meglátogattam. Csak nem akartam maguknak szólni, mert nem kell hozzá kimenni senkinek, — nem szabad beszélnie. Egy szót sem szabad szólnia . . . Képzeljék, már hat nap óta ott fekszik az ágyban, hanyatt, a mellére jég-tömlőket raknak és meg sem szabad mozdulnia. Képzeljék, micsoda helyzet!

— Meglátszik az öregén is, nagyon ideges mostanában.

— Nem is csoda! Egyszerre a fia is, a felesége is.

Steiner folytatta:

— Hát onnan tudom, hogy nincs tüdővérsze, hogy láttam az asztalán a laboratóriumi jelentést. Ugy beszélgettünk, hogy ő pár szót

ceruzával fölirt egy papirosra és én arra válaszoltam.

— Maga is írt? — kérdezte dr. Kerekes.

— Á—á—á! Hogy lehet ilyen csacsiságokat mondani! Hisz' nekem szabad beszélnem!

Mindnyájan kacagtak a doktor ostoba kérdésén. Steiner pedig folytatta:

— Irta, hogy a professzor azt mondta: a betegség nagyon komoly, de meg fog gyógyulni . . . Köhögés közben egy ér szakadt meg a tüdejében, ettől eredt a vérhányás . . . Az asszonynak pedig rákja van . . . De nem kell róla beszélni, nehogy az ügyvéd úr fülébe jusson, hogy mi ezt tudjuk. Én hallottam az egész dolgot, mikor künn összeállítottam a végrehajtási darabokat és ő a sógorával halkan beszélt. Mindent meghallottam . . . A múltkor, mikor oly hirtelen rosszul lett az asszony, az orvosok konstatálták, hogy vakbélgyuladása van és meg kell operálni. Rögtön elvitték a szanatóriumba és másnap megoperálták. A professzor az operáció után azt mondta az ügyvéd úrnak, hogy a dolog sikerült, azonban még más baj is van. Ugyanis a beleken valami „rákgyanús” dolgot talált, amiért még egyszer meg kell operálni az

asszonyt . . . Csak azt várják, hogy kissé megerősödjék. Körülbelül tíz centiméternyi belét le kell vágni . . .

— Borzasztó! — szörnyűködött dr. Kerekes.

Steiner folytatta:

— Most képzeljék el, micsoda lelkiállapot kell ahhoz, hogy mikor valaki ilyen súlyos operáción átesett s alig kezd lábbadozni, még egyszer alávesse magát egy még súlyosabb operációnak.

— Borzasztó, borzasztó! — szörnyűködtek mindnyájan.

— Én nem állnám ki, — mondta a doktor.

— Akkor meghalna, — szólt Gergely.

— Még pedig a legirtózatosabb kínok között, — mondta Steiner.

— Grünmé tudja, hogy mi a baja? — kérdezte Vadász.

— Dehogy tudja! — felelte Steiner. — Csak nem mondják meg neki! . . . Az ügyvéd úr azt akarja, hogy a dolog teljes titokban maradjon, hogy az operáció után se tudja meg, mi baja volt. Azért erről az egész dologról egy szót se szabad beszélni! . . . Sose lehet tudni, hogy

milyen utat tesz meg az ilyen história és az asszony fülébe jut . . .

— Rettenetes, hogy micsoda lelkiállapoton kell annak a szegény asszonynak átmennie. Egyik operáció után a másik! — csóválta fejét dr. Kerekes.

— Hát még az ügyvéd úr! — mondta Steiner. — Az asszony nem is tud a fiú betegségéről semmit . . .

Gergely maliciózan szólt közbe :

— Ez aztán a helyzet! Így játszik az öregisten az emberekkel! Itt egyszerre egy családba két oldalról vág bele . . . Egyszerre fekszik halálos betegen az anya meg a fiú. Ezt a játékot az öregúr biztosan halmozásnak nevezi.

Ezen a megjegyzésen, a léverseny köréből vett hasonlaton, mindnyájan nevettek. (Vasárnap volt künn, Vadász kivételével, az egész társaság.) Most tiszta, igaz nevetéssel nevettek, bár csak az imént szörnyűködtek a szóba hozott dolgokon. Nagy szenvedések voltak azok. Fájdalmak és halálaggodalmak. S ahogy ezeket oly részletesen beszélték meg, hogy szinte az érzéseiket is meglepték a betegségek emlékei, néhez kórházi szagok, sápadt arcok, zavaros, meg-

gyötört tekintetek és gyenge, fájdalmas jajok — most egy csekélyke élc egyszerre szétröppentette mindezt és ők vidáman kacagtak . . . Idegen emberekről, idegen szenvedésekről esett szó . . .

— Kínos helyzet, kínos helyzet, — mondta valamelyik.

— Szép pénzbe kerül ez a két betegség — mondta Vadász. — Elmegy pár ezer korona.

— Körülbelül — vélték valamennyien.

— A fiúnak egy-két évig nem szabad sem tanulnia, sem dolgoznia, azt mondta a profeszor. — Ezt Steiner mondta és folytatta:

— Állandóan klimatikus helyeken kell tartózkodnia. Ha most fölkelhet és olyan állapotba jut, hogy elutazhatik, azonnal a Tátrába kell mennie, fenyvesek közé, tiszta, pormentes levegőjű helyre, télen pedig valahova délre, Olaszországba vagy Egyiptomba. Egy-két év beletelik, míg teljesen meggyógyul.

— Jó kis programja lesz. Magam is utána csinálnám, — jegyezte meg Gergely vigyorogva.

— No nem kérnék belőle. Inkább dolgozom

itt havi ötven forintért egészségesen, minthogy Egyiptomba sétáljak tüdőbajjal. — Ezt a doktor mondta.

— És mi lenne, ha magának lenne tüdőbaja és tüdőbajával kellene itt, ebben a piszkos, levegő és napfény nélküli irodában dolgoznia? Mi lenne? — vetette föl a kérdést Gergely és folytatta:

— Én sajnálom a principálist — bár nem érdemli meg — és tiszta szívemből sajnálom az asszonyt meg a fiút. A fiú nagyon szimpatikus és szerény volt mindig, különben ez nem tartozik ide; fő, hogy beteg, szenved, tehát sajnálom. De mégis, mikor egy jobbmódú embert látok betegen és látom, hogy megvan mindene, amit csak a gyógyulására ki tudnak találni, valami hatalmas gyűlölet fog el, nem tudom ki, vagy mi iránt, talán ő iránta. Mert hát . . . mondja meg, például maga: mit csinálna, ha magának volna tüdőbaja? — Ezt a kérdést a jelölthöz intézte.

— Isten mentsen meg tőle!

— Nem arról van szó, hogy Isten mentse meg tőle, hanem mit csinálna, ha tüdőbaja volna? . . . Ezt mondja meg nekem!

— Igazán nem tudom!

— Nem? Én tudom. Azt, amit most. Dolgozna itt a városban, hogy havi ötven forintból nyomorúságosan megélhessen addig, míg a munkából ki nem dől . . . Legfeljebb azt tehetné meg, hogy elmenne egy vidéki irodába s mikor már ott nagyon beteg lenne, elküldenék . . . Maga nem mehetne ám a Tátrába a napon feküdni, a fenyvesben sétálni és hízlaló kúrát tartani. Aztán nem mehetne télen Olaszországba... Lássa, ha én ilyeneket elgondolok, akkor bizisten örülök, hogy vannak gyógyíthatatlan betegségek . . . Ugye, ez egész mulatságos? . . . Például egy kis jó, finom rák! . . . Ez elől hiába szaladnak a gazdagok a legjobb professzorokhoz, hiába mennek Egyiptomba vagy a Tátrába, vagy Kamcsatkába, vagy a fészkes fenébe, csak úgy belepusztulnak, mint a szegény ember . . . Itt legalább van egy kis egyenlőség, egy kis igazság . . . Éljen tehát a rák, a szívbillentyűelégtelenség és más efféle sok finom holmi! . . .

Sajátságosan érintették ezek a szavak a többieket. Némi igazságot is éreztek bennök, de meg nagyon kellemetleneknek is találták

azokat . . . pedig mind szegény emberek voltak. Csak mosolyogtak.

— Szép kis pénzbe fog kerülni ez az Egyiptom meg a járulécai, — mondta Vadász, aki, úgy látszott, nagy passzióval mérlegelte a dolog pénzügyi oldalát. Kissé elgondolkozott, aztán folytatta:

— Azt hiszem, az ügyvéd úr is számot vetett már a dolog pénzügyi részével. Arra mutat pár intézkedése.

— Miféle intézkedése?

— Hát csak úgy . . . Hogy az összes végrehajtási ügyeket elintéztette most és más egyéb... Arra is célzást tett délelőtt, hogy valakit elküld, mert hárman is elvégezhetjük a munkát.

— Igazán erre tett célzást? Hogyan mondta? — kérdezte Steiner, akinek hangján és arcán erős csodálkozás látszott, de meglátszott egyzersmind a teljes biztosság is magáról. Tudta jól, hogy ő rendesen végzi a dolgát, ő tehát nem lehet az, akit a principális el fog küldeni.

— Hogyan mondta? — kérdezte tovább Gergely is, némi aggodalommal. És feszülten, kíváncsian tartotta a tekintetét Vadászon, hogy annak előadását teljesen fölfogja, hogy abból

már kombinálhasson, vajjon ki lesz az illető . . .
Már ő a kérdésben erősen érdekelt volt. Ellene
sokat zsörtölődött is a principális . . .

E pillanatban körülbelül mindnyájan tisztában voltak azzal, hogy vagy Vadász vagy Gergely az, akit az ügyvéd el szándékozik küldeni.

Vadász felelt a kérdezőknek:

— Délelőtt, mikor a kereseteket elvittem, mondta, hogy: „Nem olyan sok ám az, csak soknak látszik.” Aztán hozzátette, hogy: „Különben az egész irodám olyan, hogy soknak látszik, de nem annyi, mint amennyinek látszik. Sem a jövedelem, sem a munka.” Aztán egy kicsit rakosgatott és megint hozzátoldotta: „Hárman is nagyon kényelmesen elvégezhetnék ezt a munkát”. Aztán megint hallgatott, rakosgatott és megint hozzátoldotta: „Ahogy majd el is fogják végezni. Csakhogy akkor szorgalmasabban kell dolgozni, nem úgy, ahogy most csinálják . . .”

— Pszt, itt az ügyvéd! — mondta Steiner.

Mindnyájan elhallgattak és hozzányúltak az előttük heverő aktákhoz. Vadász gyorsan tintába mártotta a tollát, melyet mindezekig a

kezésben tartott és a maga elé készített blanket-tára írni kezdett . . .

Az ügyvéd kinyitotta az ajtót, pár lépéssel odament a segédek szobájának nyitott ajtajához, megállt, végigvezette rajtuk a tekintetét s megvárva, hogy előbb azok üdvözljék őt, ennyit mondott: „Jó napot . . .” Azután kezével megsimította a homlokát, a tekintetét megint kissé fürkészőleg és gyanakvón jártatta végig a négy meggörnyedt és pizsmogó alakon, akkor megfordult és az íróasztalához ment. (Sejtette, hogy az alkalmazottak eddig nem dolgoztak, mert egyrészt eleve feltételezte ezt róluk — még szorgalmasabb emberekről is feltételezte volna — másrészt azok kissé ügyetlenül viselkedtek, mert egészen egyöntetűen és sunyin pizsmogtak, nem vevén észre, hogy azzal is gyanúsakká válnak.)

Az ügyvéd alacsony, szőke, körszakállas ember volt, kissé kövér, körülbelül 50 éves. Az arcvonásai legtöbbszörre maliciózusak, a mozgása pózoló, az arca most kissé sápadt volt és fáradt, szenvedő kifejezésű.

Amint leült az íróasztalhoz, kis ideig maga elé bámult, mintha azon gondolkodnék, hogy

mihez fogjon. Tekintete ráesett az asztal szélén ábécé-sorrendbe rakott végrehajtási kérvényekre. Magához húzta az egész csomót és megolvasta, hány van. Mikor ezzel készen volt, a neveket kezdte nézegetni, hogy vajjon jól vannak-e az alperesek nevei szerint ábécé-sorrendbe rakva. (A felperes mindeniknél ugyanaz.) Alig ért az ötödikhez, valami kaján vidámság csillant föl az arcán:

— Vadász úr! — kiáltott.

Vadász bejött, odament az asztalhoz.

Az ügyvéd gúnyosan ránézett, aztán a negyedik kérvényre mutatott:

— Olvassa el!

— Bienenfeld Mór.

Most az ötödikre mutatott:

— Hát ez?

— Altschul Imre.

— Hát ez alfabetikus sorrend?

— Nem én csináltam. Ezeket a Steiner úr rakta sorba.

Az ügyvéd kissé zavart lett:

— Pardon! Akkor nem szóltam semmit, azaz — s ezt jó hangosan mondta, hogy a másik szobába is behallassék — mondja meg Steiner

úrnak, hogy ismételje át az ábécét, mert már elfeledte.

Vadász visszament.

Az ügyvédet kissé kellemetlenül érintette a tévedése, részint azért, mert a hiúságát bántotta, részint mert éppen Vadással esett meg. Azaz kellemetlen volt neki, hogy nem Vadász hibázott s ő nem korholhatta meg a figyelmetlenségeért. Az alatt a pár pillanat alatt, míg Vadász a megszólításra asztalához ment, már átfutott elméjén, hogy mit fog neki mondani. Körülbelül ezt akarta mondani: „Lássa, Vadász úr, ez nem figyelem. Ez figyelmetlenség! Igaz, hogy csekélység, de aki csekély dologban figyelmetlen, az a fontosban is figyelmetlen. Miért nem vigyáz? Mi történt volna, ha például azt mondom, hogy itt van ez a két kérvény, ezeket dobja be, még pedig az egyiket a negyedik kerületi járásbíróság szekrényébe, a másikat az ötödik kerületiébe s maga fordítva dobta volna be őket és a két beadvány fontos, terminushoz kötött dolog lett volna? S mi lesz, ha maga mindennap csak egy ilyen tévedést fog csinálni? És ha mindegyik segédem mindennap egy ilyen hibát fog csinálni? hova jutunk akkor, stb.

stb." . . . Eféle szemrehányások már készen voltak az agyában, teljesen kidolgozva, furcsa szofizmákkal kicifrázva, csak elő kellett valamelyiket kapni.

Ezt szerette volna Vadásznak elmondani. Szándéka volt a mai délutánon és holnap déelőtt Vadász ellen több kifogást emelni, mert őt akarta elküldeni. Holnap délután lesz a felmondás . . . Ugy számította, hogy valakit el kell küldenie, hogy a kiadásai azzal is csökkenjenek. Az irodát három segéd is ellátja, ha jobban vigyáz rájuk és jobban ellenőrzi őket, „mert a segédek az ember fizetett ellenségei” s ő maga is inkább valamivel többet fog dolgozni... Erre szükség van, mert óriási teherként nehezedik most vállára a fiának és feleségének a betegsége. Mindakettőt rajongásig szereti, kötelessége a megmentésükért és a jólétükért mindent elkövetni. A fiúnak „évekig” üdülő helyeken kell tartózkodnia és pedig a legjobbakon, hogy felépüljön szegény . . .

Vadászt a legcélszerűbb elküldenie, mert Steiner jó munkás, feltétlenül megbízható, a jelöltre szüksége van, Gergelyt pedig — bár lusta és szeszélyes, sőt feleselni is szokott —

bajos dolog elküldenie, mert egy kollegája ajánlotta, akinek le van kötelezve, meg aztán Gergely határozottan eszes ember is. Hanem Vadász nem valami nagyon szolidan kezeli az irodai kiadásokat, talán nem is nagyon megbízható, bár elég jó munkás. Ürügy kellett azonban a felmondáshoz. Ezért szándékozott most egyenesen hibákat keresni Vadász munkájában és egyéb kifogásolni valókat felkutatni ellene.

Most megszólalt az átelleni házban a zongora. Éppen a szemközti lakásban ilyenkor van a gyerekeknek zongoraórájuk. Így nyáron, mikor az ablakokat nyitva kellett tartani, valósággal gyötrelmem volt azokat a hibás, meg-megakadó kalimpálásokat, azokat a folyton ismétlődő, döcögős skálázásokat hallgatni.

Az ügyvéd gyakran elgondolta, néha az alkalmazottainak is elmondta: „Mily különös, azaz . . . nem is különös, hanem talán éppen természetes, hogy az ember, bárhol hall a szomszédból valami zenét, mindig tanulás az . . . Ha a szomszédban valaki zongorázik, nem játszik, még nem tud játszani, hanem most tanul — és nagy kinnal nyekergeti a zongorát . . . Ha a szomszédban valaki hegedül, nem játszik,

dehogyan is játszik! . . . nem is tud még játszani, hanem most tanul és förtelmesen cincogtatja a hegedűt . . . Ne adj' Isten, hogy valami igazi zenét lehessen a szomszédból hallani! . . .“ Szegény Grünnek mostanában minden délután végig kellett szenvednie négy kis gyermek zenetanulását. Csak ő szenvedte ezt végig igazán, mert a többieket mulattatták az ő maliciózus megjegyzései, az ő bosszankodása.

De jobb is volt az így, hogy csak a gyerekek gyakorlatozásait hallhatták. Egyszer-kétszer — talán mutatóba — eljátszott maga a tanító egy operarészletet, mindig ugyanazt. A szomorú melódiák hangjai beszálltak a kis irodaszobába, — furcsa, hozzájuk nem méltó helyre — egészen megtöltötték azt és felkavarták a négy, gázlágnál görnyedten dolgozó fiú nyugodt kedélyét. Lomhán mozdultak meg bennük a szunnyadó vágyak, vágyak valami másra, mint itt robotolni, valami szépre, gyönyörűségesre, tudja Isten mire . . . Elméjük elkalandozott és érzéki gondolatok lepték meg őket . . . Kár, hogy ez megesett! Igazán kár . . . Minek arra gondolni, hogy szebb dolgok is vannak a világon, mint havi 30—40 vagy 50 forintért naponta

hat-hét órán át dolgozni egy szűk szobában, unalmas, lélektelen munkán, sápadtan, kedvetlenül, a más hasznára... Bizonyisten jobb, ha ilyenkor a szomszédban csak tanuló gyerekek nyekergetik a zongorát és skáláznak, skáláznak szakadatlanul... Szinte hallani, hogy nekik is milyen gyötrelmes ez a skálázás. És ez is jobb így!

Az ügyvéd fölállt az asztaltól, kissé föl-alá járkált a szobában, majd bement a segédekhez és így szólt:

— Urak! Amint önök bizonyára tudják, nőm és fiam súlyos betegen fekszenek. A feleségemet operálták, fiamnak pedig tüdőbaja van, gyógyulása „pár évi” üdülést kíván, enyhe éghajlatú, jó levegőjű helyeken. Mindez nagy pénzázdozatokat vesz igénybe. Az irodát tehát meg kell szorítanunk. Ez némileg önökre is tartozik, amennyiben ezentúl még szorgalmasabb és pontosabb munkát várok el önöktől, mint eddig. Továbbá, hogy úgy mondjam, az ügymenetet is kénytelenek vagyunk megszigorítani az alperesekkel szemben. Én eddig túlságosan méltányos voltam. Ezentúl is a tisztesség és a humanizmus lesz a fő, de minden csak korlátok

közt. Például, ha egy ítélet jogerős, azonnal megy be a végrehajtási kérvény. Ha valaki, aki részletekben fizet, egy részletet elmulaszt, azonnal megy be a végrehajtási kérvény. És így tovább, az eljárás szigorítása az egész vonalon... Tehát ne csodálkozzanak önök!... Ezeket szükségesnek tartottam miheztartás végett elmondani, remélem belátják...

Kopogtak.

— Szabad!

Magas, bajszos, sovány ember lépett be az irodába. Kissé félénken nézett körül.

— Dr. Grün Mór ügyvéd urat keresem.

— Én vagyok az. Mi tetszik?

— Igen... ni... hogy a világosról jöttem, hát nem is ismertem meg ügyvéd urat... Szemcsik vagyok, Szemcsik János, tetszik emlékezni...

— Hogyne. Önnek tegnap kellett volna fizetnie.

— Csak ma tudtam pénzt kapni, gondoltam, hogy az az egy napi késedelem nem tesz semmit...

— No azt, kérem, igen rosszul gondolta. Ön ellen beismerés alapján ítéletet hoztak és az

ítélet úgy szól, — amint ön azt bizonyára tudja — hogy ön köteles ennyi és ennyi tőkét, ennyi kamatot és ennyi perköltséget, — az összegeket fejből nem tudom . . . majd mindjárt megnézem az aktákat, Vadász úr! — ezt köteles ön nyolc nap alatt megfizetni. A nyolc nap tegnap lejárt, ön kötelezettségének nem tett eleget . . . Vadász úr, adja elő a Drill-Szemcsik csomót!

— Csak mára tudtam, kérem, egy kis pénzt szerezni, azt elhoztam és . . .

— Egy kis pénzt?! . . . Vajjon mennyit? Hiszen önnek az egésznek kellett volna tegnap kifizetnie! Már ma délelőtt be is adtam a végrehajtási kérvényt.

— Már be tetszett adni?

— Nagyon természetes. Ön, amint látom itt az aktán, tanító . . .

— Igen, fővárosi tanító vagyok.

— . . . S így, mint intelligens ember, bizonyára tudja, hogy amint az ítélet jogerőre emelkedik, — ha addig az alperes nem fizet — be szokták adni a végrehajtási kérvényt. Nemde?

— De bocsánatot kérek, ügyvéd úr, hiszen én mondtam önnek a tárgyalás után a folyosón, hogy én fizetni akarok, és fizetni is fogok,

de esetleg pár napot késni fogok és talán nem tudom egyszerre az egészet megfizetni és ön azt mondta, hogy pár napi késedelem nem számít, legyek nyugodt.

— Ezt nem mondtam! — szólt az ügyvéd határozott, erős hangon; és keményen, szinte elszántan nézett a tanító szemébe.

A tanító állítása való volt, az ügyvéd jól emlékezett rá. Tehát az ügyvéd most hazudott, amikor letagadta multkori kijelentését. Mégis keményen, sőt öntudatosan és elszántan nézett a tanító csodálkozó, zavart tekintetébe, olyan öntudattal és elszántsággal nézett, amilyent csak az igazság érzete szokott adni az embernek. Mert érezte, hogy a hazugság csak forma, de neki igaza van. Őt hajtja az élet, neki most ezzel a szegény, nyavalyás tanítóval meg kell küzdenie. A tanító még mindig zavartan, meglepődve bámult és csak ennyit tudott motyogni:

— De kérem, ügyvéd úr, hát... hát...

— Ismétlem önnek, hogy azt, amit ön állít, nem mondtam... Nincs tudomásom róla.

A tanító most összeszedte magát:

— Kérem, én határozottan emlékszem. Még

a szavakra is emlékszem. A doktor úr így mondta: „Legyen nyugodt, pár napi késedelem nem számít. Csak aztán fizessen rendesen”. — Így mondta.

— Hát én ismételten és „hangsúlyozottan” kijelentem önnek, hogy ezt nem mondtam! Nincs tudomásom róla! Ha talán valamit mondtam is, ön bizonyára rosszul értett engem és rosszul emlékszik... Azt most is mondhatom önnek, hogy rendes körülmények között egy-két napi késés nálam nem szokott számítani, mert a végrehajtási kérvényeket mindig akkor adjuk be, amikor egy csomó már összegyűlt... Erről talán valami ilyenfélét mondhattam, de nem azt, amit ön állít.

— De ügyvéd úr határozottan megigérte...

— Eh, kérem, hagyjuk ezt! Egészen fölösleges időpocsékolás — szolt az ügyvéd ingerülten... Most már bosszantotta a tanító. Főleg az bántotta, hogy a tanító egészen pontosan emlékszik még a szavaira is és ezzel még kellemtlenebbé teszi az esetet. Igyekezett gyorsan végezni, egyszersmind elhatározta, hogy mindvégig erélyes lesz a tanítóval szemben:

— Hát most mennyit fizet ön?

— Ötven koronát hoztam...

— Ötven koronát? Az ön tartozása, hozzá-számítva most már a végrehajtási kérvény költségeit is, száznegyvenkét korona hatvan fillér. Hiszen ez csak a harmada!

— A többi most elsején és a következő hó elsején fizetem meg.

Az ügyvédet ez a mondás kellemesen érintette. Segítségére jött most már a formalizmus is. Diadalmasan, kacagva szólt:

— Háhá! Ön arra hivatkozik, hogy én pár napi halasztást adtam és ön most pár hónapot akar igénybe venni? Akkor fölösleges is volt olyan „jól” emlékeznie „még a szavaimra is”.

— Ezt átható gunnyal mondta az ügyvéd és folytatta:

— Hát, kérem, ilyen halasztásról szó sem lehet. Egyáltalán semmiféle halasztásról sem lehet szó. Amint a kiküldő végzést megkapom, azonnal foganatosítom ön ellen a végrehajtást. Annuit mondhatok csak, hogy négy-öt napba telik, míg a kiküldő végzés megjön. Ennyi ideje van önnek a pénz megszerzésére... Ezek után igazán komikusnak találom, ha ön arra hivatkozik, hogy pár napi halasztást adtam volna.

A tanító hallgatott. Zavart volt. Láta, hogy alul van a küzdelemben, mert az ügyvédnél van a hatalom, nála csak a szegénység van, a tehetetlenség van. Azután így szolt:

— Nem hivatkozom én, kérem, ígéretre. Lehet, hogy rosszul értettem, amit mondani tet-szett akkor... csak hát így emlékeztem. De hivatkozom a szegénységemre. Most nincs pénzem, nem is vagyok képes szerezni, bármit is kövessék el, de két elsején a fizetésemből — ha törik, ha szakad — megfizetem. Tessék tekintetbe venni, hogy nem bírom. És igazán ne tessék most már még súlyosabbá tenni a helyzetemet.

Az ügyvédnek kellemes volt ez a meghát-rálás. Láta, hogy most már egész diplomatiku-san lehet a dolgot tárgyalni s ezen a téren nagyon otthon érezte magát. Így szolt:

— Ja, kedves uram, a szegénység! Hisz mindnyájan szegények vagyunk! Hát melyik alperes nem szegény? Én nem segíthetek min-den ember szegénységén, elhiheti...

— De, tisztelt ügyvéd úr, hallgasson meg! Hivatkozom még arra s ezt, remélem, belátja,

hogy ön egyáltalában nem kockáztat semmit, ha nekem ezt a kis haladékokat megadja.

— Nem arról van, kérem, szó. (Különben is az nem áll, hogy én a halasztással semmit sem kockáztatok!) De nekem utasításom van a felemtől, hogy az ügyeket szigorúan, pontosan és lelkiismeretesen vezessem. Ne csinált volna ön adósságot! Vagy tartotta volna be pontosan a részleteket, ha egyszer kötelezte magát, s akkor nem került volna perre a dolog... Nekem kötelességem van a felemmel szemben. Mit gondol ön?...

— De kérem tisztelettel, ügyvéd úr, méltányosság is van a világon...

— Sokkal kevesebb, mint ön gondolja!... Hiszen ön maga sem volt méltányos saját magával szemben, amikor adósságot csinált, könyveket rendelt hitelbe és nagyobb terhet rótt magára, mint amekkorát megbírt...

— Nem tudhattam én előre, hogy ilyen bajok...

— Ja, a bajok... mindenki a bajokkal jön. Nekem is vannak bajaim, sokkal súlyosabbak, mint önnek, biztosíthatom önt.

— Soha sem voltam én még senkinek sem

adása, tessék elhinni. Nekem roppant kellemetlen lesz, ha lefoglalja a butoraimat és letiltja a fizetésemet. Ezt minden áron szeretném elkerülni. Hiszen, ha tudnám valahonnan előteremteni azt a pénzt, ha tudnám...

A tanító hangja egészen könyörgőre vált már. Tétován, reménykedően pislogott az ügyvédre. Annak olyan fáradt és szomorú volt az arca, hogy még mindig lehetett remélni. Az ügyvéd most csak ennyit mondott:

— Nem segíthetek a dolgán.

— Tetszik tudni, sok pénzbe kerül ez a nyár. A feleségemet — beteges szegény — el kellett küldenem falura az anyámhoz. Vele ment a két kis lányom is, azokra is ráfér az a kis levegő... az egyik éppen a vakációra épült föl vörhenyből... Meg egyéb kiadásaim is voltak.

Az ügyvéd kissé gondolkozott. Közben egyszer elsétált az ajtóig meg vissza, azután megállt a tanító előtt, jobb kezét a tanító vállára téve, nyájas, barátságos arccal nézett a szemébe s mintegy atyai jóakarattal azt mondta neki:

— Kedves barátom! Föl tudom én fogni a maga helyzetét teljesen. Sok ilyen emberrel van

et-
a
te-
m-
ált
ty-
az
Az
a
el
ent
kis
Föl
k.
en
án
il-
e-
ta
a
n

nekem dolgom. Legyen róla meggyőződve,
hogy úgy járok el önnel szemben, amint lehet,
mint ahogy mondtam. Nem fog ön azért bele-
pusztulni. Én biztosítékképen kénytelen leszek
a végrehajtást foganatosítani. Ön csak járjon
utána, majd sikerül pénzt szereznie — az
ember sohse mondhatja, hogy már mindent
megpróbált — és talán nem is lesz szükséges a
végrehajtást foganatosítanom. Vagy ha foga-
natosítom is, hát az még nem jelent semmi
rosszat, majd kifizeti ön a tartozását azután.
Mindössze a költségek szaporodnak valamivel.
Az a pár korona már nem viszi önt a sirba, még
csak a jó egészségének se árt meg.

(Jól elnyúlt, rozoga ábra volt a tanító.)

— ... Lefizeti tehát most ezt az ötven koro-
nát, aztán menjen nyugodtan haza és igyekez-
zék a dolgot minél előbb elintézni. Legyen csak
nyugodt. Egy kis hidegvér, barátom!...

A tanító keserűen mosolygott. Szinte
nevetséges is volt az ügyvéd hangja, aki úgy
beszélt, mintha minden kérését teljesítette
volna. Elővette az ötven koronát. Az ügyvéd le-
ült az asztalhoz és nyugtát írt.

Míg ez a jelenet az ügyvéd és a tanító közt

lefolyt, azalatt a segédek a másik szobában kicsit dolgoztak, még többet diskuráltak, halk, suttogó hangon. Az ügyvéd és tanító egész beszélgetését hallották és megjegyzésekkel kísérték. Mikor egy kis időre az ügyvéd ingerült volt, Vadász odaszólt Steinernek:

— Jól „gyön“ ez nekem! Az öreg mérges lesz, pedig ma előleget akarok tőle kérni.

Steiner elvakkantotta magát. Ezen aztán mindketten hosszan elnevettek, erősen küzködve, hogy ki ne hallassék a nevetés:

— Komolyan előleget akar kérni?

— Egész komolyan.

— Ugy tudom, magának már van 20 korona előlege.

— Igen. Most pedig a többi negyven koronát kérem ki, sőt husz koronát már a jövő hónapra is kikérek. Okvetlen szükségem van 60 koronára.

Steiner ismét elnevette magát és áthajolva Gergelyhez és a doktorhoz, odaszólt:

— Hallották? A Vadász már a jövő hónapi fizetésére is előleget akar kérni. 60 koronát akar kérni az öregtől ma. Hallják?

(Éppen most mondta az ügyvéd a tanítónak azokra a szavaira, hogy „méltányosság is van a világon“, ezt: „Sokkal kevesebb, mint ön gondolja“.)

Mindnyájan kacagtak Vadász szándékán és ő is, félig-meddig kelletlenül mosolygott.

— Hátha éppen magának akar felmondani.

— Akkor nekem akar.

— Mire kell magának egyszerre annyi pénz?

— Kell. Még pedig okvetlenül. Ha nem lesz meg, akár a Dunába ugorhatok.

Ezt olyan hangon mondta Vadász, amelyből kiérzett a dolog komolysága. De azért mosolygott. A többiek néztek rá, kissé vigyorogva, kissé csodálkozva, kissé talán sajnálkozva is.

Könnyen is lehetett sajnálkozni Vadászon, ha jól ránézett az ember. Olyan ócska, igazi irnoki ábrázata volt s most, ahogy elkényszeredetten, sőt szomoruan mosolygott, kilátszottak nagy sárga fogai, kettőnek a koronája is le volt törve. A haja illetlenül bozontos volt, a ruhája ócska, pecsétes, általában az egész alak olyan volt, mintha most hozták volna le a padlásról valami lomos ládából.

Talán egy kicsit [tényleg] megsajnálták a társai, mert nem beszéltek többet az ő dolgaról. Elhallgattak és dolgoztak...

Mikor a tanító elment, az ügyvéd hosszasan elgondolkozott róla. Valami utálattal és gyűlölettel gondolt a dologra és úgy érezte magát, mint aki ádáz harc után győztesként tápászkodik föl a porban heverő ellenfeléről, de ő maga is poros, kezein vérnyomok, a ruhája meg van tépve. Utálatos volt ez a küzdelem a tanítóval! A gazember jól föl volt fegyverkezve! A nyomoruság és a bajok, a gondok és betegségek voltak a vértete s egy jó nagy adag igazság a dorongja...

Az ügyvéd bement a segédekhez. Megint az ajtóban állt meg, megint fürkészőleg jártatta végig rajtuk a tekintetét. Az arca erőltetett, gunyos mosolyra állott, látszott rajta, hogy a tanítóról akar egyet-mást mondani. Tudta, hogy a segédek az egész jelenetet végighallgatták és tudta, hogy abból erősen kilátszik a valóság, hogy ő a tanítónak halasztást adott s azt most letagadta... Ezt egy kicsit el kellett simítani:

— Heh... a tanító!... Jó alak!... Hallották önök?... Azt állítja, hogy pár napi ha-

lasztást adtam neki s most hozott ötven koronát — az egész tartozásának a harmadát — és a többit két részletben akarja fizetni, csaknem két hónap alatt... Ez neki pár napi halasztás! Hiszen hallották önök?... Én emlékszem, mondtam neki valamit, de egészen mást mondtam. Egészen mást... S ő, a csacsi, azt állítja, hogy még a szavaimra is pontosan emlékszik... Még az arcomra sem emlékezett! Nem ismert meg, mikor bejött. Rám néz és kérdezősködik dr. Grün Mór ügyvéd után. S mikor mondom, hogy én vagyok az, — hiszen bizonyára hallották — azt mondja, azért nem ismert meg, mert a világosságról jött. Holott itt ég a gáz és ilyenkor estefelé világosabb van idebent, mint künn a szűk utcákban... Zavaros fejű ember ez! Szegény. Sajnálom az ilyent... Én tudom jól, hogy mit mondtam neki ott a folyosón, de nem akartam ismételni, mert nem akartam a dolgot komplikálni. Az ember hasztalanul vitatkozik az ilyennel... Legjobban van az elintézve úgy, ahogy én elintéztem. Sajnálom én az ilyen embereket, de nem segíthetek rajtuk, hiszen én, kérem, csak eszköz vagyok, én a felem megbízottja vagyok... Ha nekem tartozna, szíve-

sen adnék én neki halasztást, akár egy esztendő is... S az ilyenek aztán szentül meg vannak róla győződve, hogy az ügyvéd a gazember, az ügyvéd a sintér.

Azután a szobájában föl-alá sétált az ügyvéd. Nemsokára hatot ütött az óra. Az ügyvéd megnézte a zsebóráját is — azon már negyed hét volt — és beszólt a segédeknek:

— Hát urak, tessék abbahagyni a munkát!

A segédek már készülődtek is.

Az ügyvéd íróasztalához ült s ő is rakosgatni kezdett. A segédek vették a kalapjukat. Vadász intett, hogy menjenek előre, ő visszamaradt. Indult az ügyvéd asztala felé. Az ügyvéd fölnézett rá s rögtön valami csodálkozó guny jelent meg az arcán. Tudta már, hogy mit akar Vadász. Tudta, hogy mit jelent ez a visszamaradás és ez az alázatos somfordálás. Vadász megszólalt; fátyolos, gyámoltalan hangon beszélt:

— Ügyvéd úr, kérem, ezuttal kivételesen nagy kérésem volna. Nagy bajban vagyok, hatvan koronára volna föltétlen szükségem. Sziveskedjék az e havi fizetésemet előre kiadni és még husz korona előleget szeptember hónapra.

— Ön nem is adja rosszul. Toronyóra láncal nem kellene önnek, Vadász úr?

— Csak most kivételesen van ez a kéresem. Eddig még soha ilyen nagy előleget nem kértem, de most bajban vagyok.

— Hm, bajban van. Maga is? Hát aztán micsoda bajban van? Talán bizony hűtlen lett a babája! . . . Jól tudja, hogy én ekkora összegeket nem szoktam előlegül adni, már csak az önök érdekében sem. Önöknek minden óra utólagosan jár a fizetésük — mint minden ügyvédi irodában szokás — tessék azt maguknak jól beosztani, akkor aztán nem lesznek bajban. Mit akar majd csinálni a jövő hónapban?

— Házbérre kellene ez a pénz. Ma már augusztus tizenegyedike és még nem fizettük le a házbért.

— Házbérre kellene! Én elhiszem azt, hogy házbérre kellene, kedves barátom. De én nem fizethetem ki a más házbérét. Elég, ha a magamét ki tudom fizetni. Én az alkalmazottaimnak pontosan megfizetem a megállapodás szerinti fizetésüket, én mást nem tehetek . . . Házbérre kell . . . Ugyanígy mondhatná ön, vagy teszem föl Steiner úr, hogy házbérre kell, meg a havi

élelemre kell az egész családnak, meg ruházatra kell, meg kilyukadt a kanapé, be kell vonatni, meg beteg az apám, el kell utaznia, meg tudom is én mi, szóval kell ötszáz korona; tessék adni, ügyvéd úr, ötszáz koronát. Mi?

— Csak hatvan koronáról van szó, nem olyan nagy összeg az ügyvéd úrnak és én ígérem, hogy annál szorgalmasabban és pontosabban fogok dolgozni. Ha magamról volna szó, nem is kértem volna, mert röstelem a dolgot és nem kockáztattam volna meg a visszautasítást. De hát a szüleimről van szó. Kidobnak bennünket a lakásból... Az apám munka nélkül van most...

— Mi az ön atyja?

— Boltiszolga volt, de elvesztette az állását. Elküldték, mert már öreg.

— Hány éves?

— Hatvanegy.

— Hát nem tudnak maguk ilyen válságos időben más úton pénzt szerezni? Nincs maguknak pár forintjuk félretéve a bajok idejére, mi?

— Bizony nincs. Alig tudtunk mi megélni. Félre tenni nem lehetett. Az apám már három hónap óta van állás nélkül.

— Ilyenkor mégis valami módon szerezhetsz az ember pénzt. Van maguknak bizonyára valami rokonuk vagy közelállójuk, aki kölcsön adja azt az összeget. Vagy valami zálogba tenni való...

— Tessék elhinni, hogy rokontól nem lehet kapnunk. Még két koronát sem. Akitől lehetett, annak már tartozunk, az már nem ad. S az utolsó időben, ami volt zálogba tehető, az mind a zálogba ment... Éppen tegnap kellett két cédulát megújítanom, három-három sorsjegyről szólnak, tessék, még most is nálam vannak a cédulák... Nekem is van rendesebb ruhám is, már röstelek is ebben járni, de az is a zálogban van s nem lehet kiváltani...

— Hm, hm!

— Elkövettünk mi mindent, de nem bírtunk pénzt szerezni. A háziurat is kérte az anyám, de hiába, nem vár. Még egy krajcár házbért se fizettünk erre a negyedre. A negyedévi házbér ötven forint... Csak hatvan koronát kértem, a többire majd várnak elsejéig, akkor majd ad haza a bátyám.

— Önnek bátyja is van?

— Igen, kereskedősegéd a bátyám.

— Hát az nem ad haza pénzt?

— Amit adott, azt eléltük, meg a mult óra voltak adósságaink. Szóval házbérre abból semmi se jutott.

— Hát miért nem kér ő előleget az üzletben? Egy üzletben mégis inkább adhatnak.

— Ott soha előleget nem adnak. Az apám már olyan bolondságot is csinált, hogy volt egy ezüst órája, azt zálogba csapta, kapott rá hat forintot s azzal elment a lóversenyre. Persze, elvesztette mind a hat forintot.

— Ja, ha ilyen dolgokat csinál a maga atyja, akkor magára vessen. Hiszen ez, megengedjen, gyerektempó, ez... ostobaság! Akkor nem is érdemli meg...

— Kérem, egy pincér lakik nálunk a házban, az esküdözött, hogy olyan tipeket tud, amelyekkel biztos a nyerés... Sohase volt különben az apám lóversenyen. Az apám nagyon rendes ember és... jó ember az én apám...

Itt elcsuklott Vadász hangja és könny gördült le az arcán. Szemeit lesütötte és kellemetlen, nyomasztó érzésektől átjárva, szótlanul és zavartan állott.

Az ügyvéd most, hogy Vadász lefelé a

földre nézett, végigvizsgálta az egész embert. Csodálkozott annak elhanyagolt külsején, melyet csak most látott meg igazán. (A cipője is rongyos volt.) ... Az ügyvéd már teljesen ki volt merülve. A fia és neje betegsége, az aggodalmak, a gondok és lelki fájdalmak, a tanítóval vívott küzdelme annyira megviselték, hogy most már nem birt kemény lenni ezzel az emberrel szemben. Kellemetlen, fájó érzés öntötte el és mély szánalom Vadász iránt, úgy, hogy szinte testi fájást érzett a szívében. Az is olyan különös erővel fogta meg, hogy a fiú, — ezt úgy vélte — éppen az atyjára oly érzékeny ... Kimerülten hanyatlott hátra székében, karjait leeresztette combjaira s nagyot sóhajtva, csak ennyit mondott:

— Hej, hej!

Majd elővette a följegyzési könyvét, kivette a tárcáját és megkérdezte:

— Hát mennyi az a házbér?

— Hatvan koronát ha sziveskednék ...

— A házbér mennyi?

— Száz korona.

— Itt van száz korona előleg.

S azután mindjárt, minden gondolkodás

nélkül folytatta, mint aki már benne van, mint akinek már ugyis minden mindegy, hát hazaroloz:

— Mióta van ön nálam?

— Február elseje óta.

— Február elseje... tehát ez a hetedik hónapja. A jövő hónaptól kezdve tíz koronával nagyobb fizetést adok önnek. Legalább előbb lemegy az előleg...

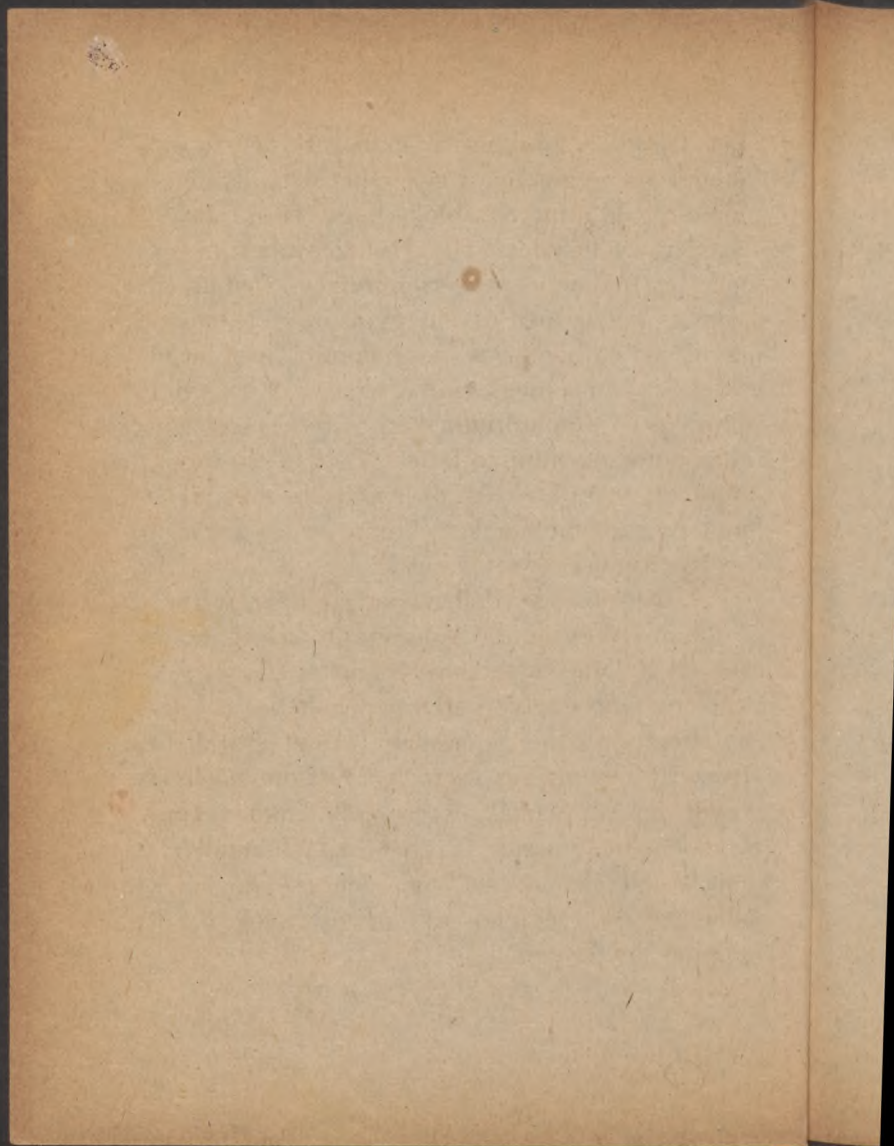
— Köszönöm szépen.

Vadász köszönt és elment...

...Az ügyvéd egyedül maradt. Fölállt az asztaltól, kissé föl-alá sétált, majd leült egy karosszékre. Kimerülten, megtörténült ott, mintegy magába süppedve és teljesen martalékaúl esett érzelmeinek. Az arca most nagyon halvány volt, küzdelmes vonásokkal átszántott szomorú, fehér arc... Zavarosan, kusza és furcsa kapcsolódásokkal kergették egymást a gondolatai... A fiú ott fekszik a szanatóriumi ágyon, sápadtan, mozdulatlanul és szótlanul. Az arca szőrös, már napok óta nincs megborotválva, a jobb keze kívül a takarón, a mellén nyugszik, csontos halovány kéz. Fáj arra a kézre ránézni!... S ez az isten-szegénye leszedte őt

ma a lábáról... Jönnek az emberek — és mind betegek és szegények a gazemberek — és megtámadják őt mint a rablók, hogy kifosszák... Esztelen cselekedet volt! Ha az embert meglepik a fájdalmak, a szeretteinek fájdalmai, maga is beteg lesz és elhagyja az ereje, meglágyul az ember szive és bolondul és aljasul cselekszik, mert meglágyul a szive... És megint föltűnt az a szanatóriumi kép, a fehér szoba, a fehér butorzat, minden fehér; a fiú is oly fehér, amint ott fekszik az ágyon szőrösen, mozdulatlanul és szótlanul, a keze künn van a takarón és oly szomorú, aszott az a kéz...

...Később egy dallam hangzott fel. A zongoratanító játszott... Szomorú, meleg hangok hatoltak be hozzá, melyek színeket, messzeségeket és szépségeket vetettek a lelkébe... Lassan hömpölyögtek a dallam hangjai, valami egyszerű, egészséges és mély fájdalom panaszszavai, igazak, tiszták és csengők, mint valami mesebeli érc hangjai... És ezek a hangok elmosták lelkében a csuf, aggodalmas képeket s valami nagy, végtelen, de némileg jóleső, új fájdalom lepte meg.

A szobalány.

István szobát keresett.

Orvostanhallgató volt István és esténkint otthon tanult, nem úgy, mint jogász barátai, akik az estéket, kivétel nélkül, kávéházban, mulatóhelyeken töltötték.

István, éppen azért, mert az estéket otthon töltötte, megkívánta, hogy szép, kellemes szobája legyen. Eddig egy kis udvari szobában lakott, mely szürke falaival, szegényes berendezésével nem volt Istvánnak barátságos. Csak azért vette ki, mert olcsó volt, 24 korona havonkint. Két hónapig lakott benne. Ez alatt az idő alatt nyilvánvalóvá lett, hogy az ő rendes, beosztásos életmódja mellett több is telik neki szobára. Fölmondott tehát és egy nagyobb, szebb szobát keresett.

István tervezgető, beosztásos fiú volt, s

azért még egyebeket is már előre megkívánt a leendő szobájától. Leginkább azt, hogy szép és engedelkeny háziasszony, vagy legalább is csinos cselédleány tartozzék hozzá. Mert úgy gondolta, hogy szebb, jobb és okosabb az ő férfiúi ügyeit ilyen módon elintézni, mint olcsó utcai nőkhöz járni.

Négy napi keresés után talált alkalmas szobát a Aggteleki-utcában. A szoba a második emeleten volt, utcára nyílt a két ablaka — az utca tiszta és széles — a bútorok jókarban voltak, volt a szobában kellemes dívány, bőrkarosszék, nagy cserépkályha és csinos képek a falon. A háziasszony harmincöt és negyven év közötti testes, még jó kondícióban levő özvegyasszony volt, a cselédleány pedig fiatal és izmos. A szoba kicsit drága volt, 50 korona havonként, 46 a szoba ára, 4 korona a cseléd részére a kiszolgálásért, de István megadhatta ezt az árat, annál is inkább, mert úgy vélte, hogy itt majd lehet spórolni.

Mikor a szobát kivette István, 10 koronát adott foglalóul, nagyon kedvesen diskurált a háziasszonnyal, tisztán, tagolva mondta ki a szavakat és finom, szépvonalú mozdulatokat tett.

Távozáskor friss, okos tekintettel merült bele a cselédleány szemeibe.

István előre örült a szép nagy szobában tanulgatással eltöltendő estéknek, és vágyakozó képzelődéssel gondolt a háziasszonyra meg a cselédre . . . A beköltözés napjáig önmegtartóztatóan élt.

A költözködés napján kora reggel megérkezett István az új lakásba. Kipakolt és rendezkedni kezdett, behívta a cselédet, hogy segítsen neki.

A cseléd mosolyogva lépett be az ajtón, a kezeit törölte a kötényébe — biztosan vizes holmikkal foglalatostkodott — és határozatlanul, kedves zavarral nézett Istvánra, kérdezve a tekintetével, hogy hát most mit csináljon. István is nézett, mosolygott, odalépett hozzá és megveregette ujjával a leány arcát.

— Hát hogy hívják magát, kis húgom? — kérdezte.

— Böskének.

— Csinos leány maga, Böske. Tudja ezt?

— Nem is igaz — szabadkozott Böske szóval, de magában igazat adott Istvánnak és meg volt elégedve a dicsérettel.

— Hát, kedves Böske, legyen szíves . . . ez a koffer nem jó helyen áll itt, segítsen csak . . . vigyük amoda az ágy végéhez!

A koffert odavitték az ágy végéhez. Mikor elhelyezték, hogy egészen hozzásimult a falhoz, István nézte a koffert és azt gondolta: tehát ez a koffer a kiinduló pont. Azután azt mondta, hogy: „jól van Böske!” — és megint megvergette a Böske arcát. Böske ezt egészen természetesnek találta és tűrte . . . István nézegetett lejjebb is, a keblekre, a csípőkre.

Most a háziasszony kiáltása hallatszott:

— Böske!

Böske azt mondta, hogy „pardon” és kisietett. István nézett utána . . . Pompásnak találta a Böske szájából ezt az úri szót, hogy „pardon”. Mosolygott magában és mondta, a Böske hangját utánózva: „pardon” . . . Rakosgatott tovább. Kopogás hallatszott. Belépett a háziasszon. Kellemetlenül új és piros pongyola volt rajta:

— Isten hozta, Keresztes úr! — üdvözölte a háziasszony Istvánt és mosolyogva nyújtotta a kezét. István odalépett hozzá, meghajította ma-

gát és kezét csókolt. A háziasszony meg volt elégedve ezzel. Szinte mutatta az arca, amint alakult benne a vélemény Istvánról, hogy „finom, kedves és előzékeny fiú, igazi úriember”.

István igazgatta a tekintetét, a száját, beállította a képét a beszélgetéshez. Szépen, pózolva kell beszélni — vélte, ez tetszik az asszonyoknak.

— Remélem, meg lesz elégedve a szobával, — mondta a háziasszony. — És velünk is, velem is, meg a Böskével is, — tette hozzá.

— Kérem szépen — mondta István és boldogan mosolygott, mert a fantáziája hirtelen nagyon előreszaladt.

— Ha valamire szüksége van, csak szóljon nekem, vagy egyenesen a Böskének, majd ő elvégzi. Ha a boltból kell hozni valamit, vagy efféle . . . Mondja a Böske, hogy most segített Keresztes úrnak kirámolni. Megbocsát ugye, ha most egy kissé igénybe veszem a leányt . . . csak egy pillanatra . . .

— Kérem szépen — mondta ismét István.

— Ugye nem haragszik? . . . Csak ezt akartam mondani . . . Csak azért jöttem, hogy . . .

— Ó kérem — mondta István és már nyult

a zsebébe, elővette a pénztárcáját. — Tehát mindjárt ki is fizetem ezt a hónapot.

— Igen . . . kérem . . .

— Tíz korona foglaltot adtam, jár még negyven korona . . . azaz a szobáért harminchat korona és négy korona a cselédnek a takarításért. Ezt is nagysádnak adom át?

— Igen. Csak tessék átadni, én ezt a hónap végén fogom a cselédnek kifizetni . . . Tetszik tudni, a cselédnek utólagosan jár a fizetése, azért nem lehet ezt neki előre kiadni. Hát ha addig el is megy. Nem lehet tudni . . . bár elég tűrhető cseléd, én nem küldöm el, úgy sem kapnék jobbat . . . Remélem, rendesen ki fogja önt szolgálni, nem lesz ellene panasza . . . Alapjában véve jó leány, csak egy kicsit hiú és boldog. Azt hiszi, szegény, hogy ő isten tudja milyen szép, és nem tud betelni a szépségével. Nincs az a tükör, ami elég lenne neki, ha egyszer elkezdi magát nézegetni benne. Amint bemegy a szobába takarítani, azonnal oda áll a tükör elé, nézegeti magát, azután szétnyitja az ajkait és a fogaiban gyönyörködik . . . No mondja . . . Hallott már ilyent? . . .

— Érdekes, — mondta István.

Mindkötten kacagtak. A háziasszony folytatta :

— Igen. Akárhányszor rajtakaptam már... Vasárnaponkint kicsípi magát . . . A fogait is megpucolja, valószínűleg az én fogporomból lop, és azután sétálgat, igazgatja, simogatja a ruháját és néz rám. Csak úgy várja, hogy valamit mondjak neki, mondjam : Böske, maga egészen csinos leány, amint így fel van öltözködve . . .

— És nagysád nem szokta neki ezt a kis elismerést megadni ?

— Áh ! Isten ments ! Ugyis nagyon önhitt. Csak nem fogom még . . . áh !

— Utóvégre csinos leány . . .

— Ugyan menjen már ! Ilyen parasztképű pofák tetszenek magának ? . . . Hiszen, szó sincs róla, egészséges leány . . . meghizott és jó színben van, amióta nálam van. Annyit eszik, hogy az borzasztó. Nem győzi az ember ennivalóval... Rémesek ezek a cselédek ! Ugy esznek, mint a kapások, ahány csak van, az mind. Ne adj' Isten, hogy csak egy is akadna köztük, akinek nem mondom, hogy nincs étvágya, hanem akinek nincs farkasétvágya . . . Látta volna csak ezt,

amikor hozzám jött, hazulról, a falujából. Akkor nem volt ilyen kövér . . . De nem csoda! Ennek reggeltől délig, déltől estig állandóan kenyér van a szájában és azt majsolja . . . Ez megeszik naponta egy kiló kenyeret . . . Ja, otthon biztosan nem élt olyan jól, mint nálam . . .

— De csinos leány . . . Persze, nem mondom, hogy olyan szép, mint egy szép úrileány, de csinos. Nem mondom, hogy kiállja a versenyt az úrnőjével . . .

— Ejnye! Már gúnyolódik az öregasszony! Kikap! . . . Hanem megyek is már . . . Látom, maga rámolni akar. Csak rámoljon tovább . . . Csak rámoljon . . . Igaz! A bókot köszönöm . . .

István egyedül maradt. Örült. Jónak ígérkezett minden . . . Rakosgatott egy darabig. Azután előadásra kellett mennie. Csak este tért haza. Böske nyitott neki ajtót. A Böske képét megveregette . . . Az előszobában férfi holmikát — egy felöltőt és egy keménykalapot látott István. Újak és divatosak voltak. Aggodalmasan kérdezte Böskétől:

— Mik ezek?

— Látja a fiatal úr, hogy mik.

— Látom-látom. De kinek a ruhája ez? Ki van itt?

— Egy ember.

— Ember? Nem is gondoltam, hogy ember... Rokon talán?

— Lehet — és Böske hamisan mosolygott.

— Talán valami... jó barát?

— Lehet... és megint mosolygott Böske.

— Gyakran jár ide?

— Minden nap itt van.

István tréfás-keservesen sóhajtott. Erre Böske úgy elkezdett nevetni, hogy beszaladt a konyhába.

István bement a szobájába. Böske bevitte a lámpát és fölgyújtotta. Nagy petróleumlámpa volt, kerekbélű, cilinderes. Csakhamar kellemes, erős világossággal töltötte meg a szobát. Böske egy darabig igazgatta, csavargatta, azután megkérdezte Istvántól:

— Tetszik még valami?

— Most nem. Majd később. Majd szólok...

István egyedül maradt. Most kedvetlen volt. Bizonyosra vette, hogy az asszonytól elkésett. Itt már megelőztek — gondolta. — Hanem föl

is mondok! Becsapott a cudar, mert mit nézett úgy rám, mikor néztem a szobát! . . . Becsapott a cudar! . . . Odament a kettős, zárt ajtóhoz, melyen túl a háziasszony szobája volt. Hallgatózott, de nem hallott semmit. Azért mégis csókolóznak — gondolta. Igazán disznóság! . . . Nem jó ilyen szomszédságban lenni. Az ember elveszti a nyugalját . . . Gyalázat! . . .

Azután a reggel félbemaradt rakosgatást folytatta István. A könyveit szedte most ki a kofferjéből. Néhányat az asztalra tett, néhányat a szekrénybe.

— Hohó! — mondta hangosan, mikor egyik orvosi könyve került a kezébe. — Ezt elzárom! — És bent hagyta a kofferban, nehogy valamelyik nő lapozgasson benne és lássa a képeket . . . És most egy barátjára gondolt, aki nem régeből volt inspekciós a szülészeti klinikán, s hazajövet nagy lelki depressziókról és megundorodásokról beszélt:

— Micsoda dolgokat láttam, micsoda dolgokat! — mondta. — Rettenetes! Az embernek elmegy a kedve a nőktől . . .

István akkor kinevette a barátját, de most hasznára fordította az esetét. Jó lesz a kellemet-

len látványosságokat elzárni, mert undort és fé-
lelmet keltenek!

Ingeket, ruhákat, nyakkendőket rakosga-
tott, aggatott azután István. Vagy egy óráig fog-
lalatoskodott, amíg mindennel elkészült. Akkor
a kofferjét, melyben az orvosi könyvei, pár irata,
levelei maradtak, bezárta, a kulcsot a mellény-
zsebébe tette. Ez alatt az egész idő alatt ked-
vetlenül elmélkedett a háziasszonyról, az elő-
szobai kalaphoz, kabáthoz tartozó férfiről. Még
Böskétől is, meg egyáltalában az egész szobától
elment a kedve. Behívta Böskét.

— Vesse meg, kérem, az ágyat; lefekszem.

Böske ágyat vetett. István megkérdezte:

— Már elment a dicső?

— Kicsoda?

— A dicső... Az a bizonyos úr. Tudja
már...

— Igen.

— Elment?

— Igen-igen.

— Sántuljon meg... Régen elment?

— Régen.

— Nem is hallottam.

— Nem sokat vesztett vele a fiatal úr.

Szünet következett. Azután megint csak szólt István:

— Jól csinálják. Meg kell adni nekik, hogy azért jól csinálják... Mi is utánuk csinálhatnánk. Nem gondolja?...

— Hogyisne! — szabadkozott Böske és nevetett.

— Maga csak nevet, Böske! Legalább forduljon felém... Így ni! Most nevéssen! Így legalább látom a fogait. Milyen szép fehér fogai vannak! S mégis elfordul, amikor nevet. Olyan sunyin nevet maga, Böske...

Böske kiment a kancsóval, hogy mosdóvizet hozzon reggelre. István, ahogy egyedül maradt, rögtön elkomorult. Azután már, hogy Böske bejött, nem szólt hozzá. Böske nem állhatta sokáig a hallgatást, csak megszólalt:

— Én már öt hónap óta vagyok itt.

István nem szólt semmit. Böske is hallgatott most, aztán megint csak folytatta:

— Nem szeretek itt lenni.

— Miért nem? — kérdezte István.

— Hát csak úgy.

— Csak úgy? Ebből igenis nem értem, hogy miért nem szeret itt lenni.

— Tudja Isten. Magam se tudom, hogy miért, de nem szeretek.

— Hát hol szeret lenni?

— Sehhol.

— No! Csak nem szeretne talán meghalni?

— Azt se bánnám.

— Ugy, ... Akkor szerelmes. Tüzér, vagy ...?

— Nem vagyok én szerelmes ... Hanem jobb szeretnék máshol szolgálni.

— No lássa! Mégis csak tudja maga, hogy miért nem szeret itt lenni. Talán nem jól bánik magával a háziasszony?

— Nem a legjobban.

— Szidja?

— Nem éppen szid, de mindig zsémbelődik. Semmi se jó neki. Nincs az emberhez egy dicsérő szava. Az ember akármit csinál, nem jó. Még jobban kellene.

— Hm. Persze ...

— Az ember akár a lelkét kiteszi, akkor se tud a kedvére tenni. És ez fáj az embernek ... Még az is baja, ha rendesen kiöltözködök vasárnap, vagy ha a tükörbe nézek, hogy megigazítsam a hajam; mert hát nem szép, ha az

ember boglyas vagy rendetlen. Megszólják az embert...

— Meg.

— Azt mondja, hogy „ne cicomázza magát folyton, mert én azt ki nem állhatom“... Ő meg mindig egy óra hosszáig ül a tükör előtt és pamacsolja magát, meg kipuderezi az arcát, meg minden... Azt hiszi, hogy már nincs is a világon olyan szép asszony, mint ő...

— Hej, Böske, Böske! Hát csak ezért van maga annyira elkeseredve?

— Nem vagyok én elkeseredve.

— Nem-e? Hisz az előbb már a halál után sóvárgott.

— Igazis... az ember néha elkeseredik...

— No már meg az ember mégis csak elkeseredik.

Mindketten kacagtak. Böske olyan jóízűen, szabadon nevetett, hogy majd kicsordultak a könnyei. Azután halkabban folytatta:

— Ez a barátja, aki itt volt.

— Igazán?

— Igen. A szeretője... Ez minden áldott nap itt van. Mindig hat órákor szokott gyönni...

az
— Mikor ezt várja, akkor már olyan izgatott, mint az örült...

agát
— Ja, az úgy szokott lenni.

Ó
— És hogy ez az asszony nem szégyelli. t és
Hogy nem sül le a bőr a pofájáról. Igazán szé- cát,
gyen-gyalázat.' is a

— Már miért volna szégyen-gyalázat?

— Mert az.

van
— De miért, fiam, miért? Özvegyasszony, azt tesz, amit akar. Bolond volna, ha nem tenné.

ttán
— Özvegyasszonynak is tisztességesen kell élni.

...
el-
— Hát ő most már azért, mert szeretője van, nem él tisztességesen?

— No hallja a fiatal úr! Miket beszél.

en,
a
— Irigy maga, Böske! Szeretném, ha azzal a csöpp kis eszével megmagyarázná nekem, hogy hát hogyan gondolja maga ezt. Hogy hát hogyan gondolja... hogy mért nem tisztességes az az özvegyasszony, akinek szeretője van.

ott
i...
— Hát mert nem tisztességes.

— Miért? De miért?

— Hát csak. Mert nem tisztességes.

— Jaj, fiam, magának ilyen csöpp kis esze van. Látja? Ilyen csöpp.

Böske ismét igen jóízűen nevetett. Nagyon jól mulatott azon, hogy neki milyen csöpp kis esze van. István is nevetett... Azután elhagyta Böske a nevetést és rögtön utána, mintegy a tulságos nevetés hatása alatt, elkomolyodott. Látszott, hogy most őszintébb és mélyebb valamit próbál mondani:

— A fiatal úrnak könnyű nevetni.

— Miért könnyű?

— Hát... a fiatal úr: úr. Jól él, nem dolgozik, csak tanul. S ha kitanult, még nagyobb úr lesz. És mindig jól él és mindig nagyobb úr lesz... De én!... Az ember csak úgy elpocsékolja a fiatalságát. Csak él, se így, se úgy; aztán, ha az elmulik, még rosszabb lesz. Az embernek nincs semmi reménye se... S mégis, az is, akinek dolgozik, csak szidja, csak ócsárolja az embert...

— No nem kell azt olyan komolyan venni, Böske. Tegyen úgy: az egyik fülén be, a másikon ki. Nem kell vele törődni.

— Hát nem is törődök vele... De azért mégis rosszul esik.

— Majd lesz jobban is. — István nem tudott okosabbat mondani.

— Nem lesz az — sóhajtott Böske. — Én tudom. Megverte azt a Jóisten, akit szegénynek teremtett.

István hallgatott... Böske egy darabig állt, maga elé nézett, azután élénkebben mondta:

— De már megyek lefeküdni. Jóéjszakát.

— Jóéjszakát.

Böske kiment. István kissé elszomorodott. Azért is nem marasztotta a leányt, mert hát hogy lehessen tréfálkozni, vidám ravaszsággal a szeretkezés felé terelni a lányt, mikor ilyen komoly szavak vetődtek a beszélgetésükbe. Hivatlan, váratlan, nyomasztó szavak... És István sajnálkozással gondolt Böskére, erre az egyszerű, szegény, becsületes cselédleányra, aki pár közönséges szóban annyi emberi fájdalmat tudott kiönteni, mely megszállta az ő bolondos, emberszerető szívét... „Megverte azt a Jóisten, akit szegénynek teremtett”...

Istvánt bántotta a saját érzékenysége. Bolond vagyok, ostoba vagyok — gondolta. Így nem lehet az életben boldogulni. Így nem lehet soha semmit elérni. Lám-lám, milyen szamar

vagyok. Most is, máskor is, a legtöbbször ilyen számár vagyok.

Azután lefeküdt István. Sokáig gondolkozott. Eszébe jutott, sok minden közt, egy jelenet az élethől. Egy cselédleánnyal. Ott állott akkor előtte a lány, már sokat csókolta, fogdosta, kérte, rábeszélte s a leány egyszerűen, szinte csodálatosan egyszerű nyíltsággal azt mondta: „Könnyű a fiatal úrnak... Én is szeretném ám azt... de... maga csak odább áll azután s mi lesz velem, ha bajba esek?” És akkor István nem tudott mondani semmi jót, ami lesz vele, ha bajba esik. Szó nélkül ott hagyta a leányt.

Most újból átélte képzeletében ezt a jelenetet. Láta maga előtt azt a kis, kellemes arcú, kissé sovány leányt, amint olyan tiszta tekintettel veti rá a szemeit, olyan igaz becsületességgel mondja a súlyos szavakat: „... s mi lesz velem, ha bajba esek?” ... Harag, fájdalom, szégyen érzései futják el, amikor ezt a mondást elgondolja. Hánykolódik az ágyában, forró izgalom fogja el. A fantáziájába lázas képek vágódnak. Mind gyorsak, sietők ezek a képek. Folytatódik az átélt jelenet... Megragadja a

szegény leány kezét — mint valami színpadi jelenetben —, valami emelkedésnek a szélén állanak, valami rémes, gonosz sötétség felé fordul, melyben undok, buta, kerek emberfejek nyüzsgönek, mint a nyüvek az eleven állati sebben, szaval, mintha színpadról szavalna, kiált, ordítva harsogja: „...és mi egymás mellett, egymástól távol tartva magunkat, egymásért égve, örök kinban fogunk gyötrődni, míg csak el nem sorvadunk... És ezt a ti moráltok tette! Ez a ti moráltok!... Azért átkozottak legyetek a ti undok, gaz és buta moráltokkal együtt! Fülladatok bele, ti irtózatoss emberi szörnyek, a saját moráltokba, ha már megcsináltátok magatoknak!”... A sötétben nyüzsgő tömegből undok moraj hallatszik, alakok válnak ki belőle, hosszú, vékony alakok és alacsony, vastag alakok, nagyfejűek és feketék, törtetnek feléjük, megragadják őket és szétrángatják őket. István még kiáltani akar, de torkán akad a szó. Egy nagy, husos és zsíros tapintatú kezét érez a nyakán s ez a husos és zsíros tapintatú kéz úgy összeszorítja a nyakát, hogy csaknem megfullad... Hirtelen óriási eséssel zuhan körüle minden... Fölijedt. A szemeit fölnyitotta. Most a

világosság kissé lecsillapította. A látomás ereje csökkent. De István roppant izgatott volt. Egész teste remegett. Féktelen düh és gyűlölet töltötte el a lelkét. Hatalmas, dühös erők megbilincselten, tehetetlenül feszengtek benne. Valami szörnyű gyűlölet cikázott, toporzékolt benne, de ő nem tudta, kinek vagy minek szól ez a gyűlölet... Próbált gondolkodni. Nem látott tisztán, csak homályos sejtelmei voltak...

Sokáig gondolkozott, nyugtalanul, hánykolódva. Majd elővett egy könyvet és olvasni kezdett. Az olvasás nem ment. Nem is értette, amit olvasott. Letette a könyvet, elfujta a lámpát, lehunyta a szemeit. A takarót egészen az álláig magára huzta. A takaró alatt csakhamar erős meleg járta át a testét. Fütötte izgalmainak a forrósága. Női meztelenségek jelentek meg a fantáziájában. Csakhamar vágy fogta el; ölelni, csókolni szeretett volna, meleg, lihegő nőt... küzködött a képzeletével. De nem tudott urrá lenni rajta. A vágy itt volt, a hatalmas, az ősi ösztön és követelődött, kinozta, gyötörte, úgy, hogy fel-felnyögött és sóhajtott... Most Böskére gondolt. Már bizonyosan fekszik és alszik — gondolta. Kimegy hozzá — gondolta. Sóhaj-

tott és
támad
sen, c
megve
után E
S
István
azt, a
hogya
volna
retése
volna
másé
ségül
csók
úr és
szerű
relm
ságb
Bösk
gyer

össz
hus

tott és megkönnyebbült, hogy ez a szándéka támadt. Kis ideig habozott még, aztán csendesen, de nagyon fájdalmas izgatottságban remegve, felkelt és kiment... Rövid küzdelem után Böske megadta magát, Istváné lett.

Sajátságos viszony kezdődött ettől fogva István és Böske között. Csinálták a szerelmet, azt, ami a szerelemben legfontosabb, anélkül, hogy a lelkük néha-néha egymásba ömlött volna, anélkül, hogy a képzeletüket egymás szeretése, nagy és teljes kívánsága foglalkoztatta volna. Csak rövid negyedórákra voltak egymáséi és csak a testük, a tapintásuk, a melegségük, szóval csak a testük. Még meg sem is csókolták egymást soha. A viszonyuk a fiatal úr és cselédleány szokásos viszonya volt, egyszerű és lelki tartalom nélkül való viszony.

István csaknem mindennap folytatta a szerelmet Böskével. Néha-néha egészségi óvatosságból tartott egy-két napig szünetet. Ilyenkor Böske szemérmes, kedves kinálkozását jólelkű gyengédséggel hárította el...

...Egyszer egy kis kompánia verődött össze István lakásán. Pénzt tettek össze, hideg husokat, bort hozattak Böskével. Mikor Böske

a holmikat meghozta és lerakta az asztalra, a fiuk mind erősen szemügyre vették. Az arcán most izzó pirosság ragyogott, attól, hogy a hidegről jött és bizonyára sietett a lépcsőn. S amint távozott, dülledő szemekkel bámulták a testét. Kopogott a szemük, ahogy ők szokták mondani, mikor nagyon, fájdalmasan kíváncsi nőket láttak. ...Egymásra néztek, beszéltek a szemeikkel, mosolyogtak. Az egyik szólt:

— Borzasztó jó bőr! — és Istvánra nézett. István válaszolt:

— De még milyen!

Valamelyik másik mondta:

— Meg lehetsz vele elégedve.

— Meg is vagyok.

— A gazember már biztosan ...

— Hát persze.

— Aljas szerencséd van.

— Ha én ilyenhez juthatnék, öt egészséges fogamat ki hagynám huzni. Még pedig zápfogakat.

Amelyik ezt mondta, az nagyon hosszut, éneklőt és keserveset sóhajtott. Ezen azután nevettek a többiek, ő maga is.

— Nagy kujón vagy te, Pista!

— Az eszed tokja, te ostoba állat! — förmedt rá Pista arra, aki azt mondta, hogy ő nagy kujón.

— No-no! Azért nem muszáj úgy fölfortyanni!

— Nem muszáj... Dehogy nem muszáj. Persze, hogy fölfortyanok, mikor valaki komoly dolgokról ilyen ostoba módon beszél. Miért volnék én azért kujón? Mondd!... Miért volnék én azért kujón?...

— No jó! Hát csak azt akartam mondani, hogy ügyes ember vagy. Semmi mást.

— Mondtad volna így... Nem is vagyok olyan hülye, mint ti, te meg a Tibor cimborád, meg jóformán az egész banda. Nem vagyok örült, hogy folyton csak utcai nőkhöz mászkáljak... Ti nem is mertek más leánnyal szóba állni. Ti csak azokkal mertek szóba állani, akik titeket szólítanak meg, hogy gyere be édes... Ilyennek vagytok ti... Ti még valamire való cseléddel sem mertek elkezdni... Elég szomorú dolog.

Kacagtak, egymást gunyolták, mindegyik szabadkozott, vitatva a maga hősiességét. Ka-

landokat beszéltek el, melyeknek legnagyobb része nem történt meg. Azután általánosságban beszéltek a nemi dolgokról. Tanárokat, szülőket, és öregeket szidtak, akik gyűlöletesek voltak előttük, mert az ő dolgaikhoz, a fiatalság dolgaihoz, mindig úgy szóltak hozzá, mint a dúsgazdagok a szegények dolgaihoz. Mindent elfeledve, semmit meg nem értve, kihűlten, ostobán, tudákosan, galádul...

Egy Mándy nevű valami tárcát ócsárolt, melyet akkortájt olvasott egy napilapban. A tárcsa — K . . . műve — az aszfaltbetyárokról szólt és a konvenciók szerinti morál csak úgy tobzódott benne. Mint csodabogásra hivatkozott rá Mándy:

— Még emlékszem pár mondásra . . . Azt mondja: „ . . . és aljas szándékkal fixirozza az ártatlan leánykát . . . ” Az ilyen buta beszédet én ki nem állhatom. Ha egy egészséges, érett férfi megkíván egy leányt, nézegeti, kerülgeti, megkísérli, hogy megszerezze magának, ez aljas szándék? . . . K . . . úr szerint igen.

— Sőt „ártatlan” a leányka! — mondja egy másik. — Ez, úgy tudom, azt akarja jelenteni, hogy szűz. Tehát a szűz: ártatlan, a nem szűz:

ártalmas. Én nem tudom ezt az ártatlan szót másképp érteni . . .

Mándy folytatta ott, ahol elhagyta :

— . . . Azután : „ . . . ijedten tekintet, nem veszi-e üldözőbe valami léha ficsúr“ . . . Tehát ugyanaz az érett férfi, aki megkíván egy szép nőt, aki nem elégszik meg, aki talán a jó izlésénél fogva nem is tud megelégedni a prostituáltakkal, az léha ficsúr. Ezt mondja K . . . úr.

Valamelyik megint közbevágott :

— No, hát ijedten tekintet ? . . . Ki hiszi, hogy ijedten ? Ki hiszi, hogy nem örül, ha bámulója, megkívánója akad ?

— De miért aljas a szándék ? És miért léha a ficsúr ? Hogy a frász törje ki azt az igen tisztelt K . . . urat !

— Törje ki ! Ezt mindnyájan megszavazzuk.

. . . Éjfélig ittak a fiuk. Beszéltek, nevettek, veszekedtek. Egészen különös eset volt ez, csak úgy eshetett meg, hogy Mándy indítványozta és a többiek ellenkezésére erősen handabandázott, hogy így meg amúgy, pipógya népség, nem magyar emberek stb., mire a fiuk nem hagyták magukat, hanem kötélnek álltak. Éjfélkor már nagyon jó kedvük volt, kissé bolon-

dok és lármások voltak; ekkor fölkerekedtek, hogy máshol és másképp folytassák a mulatságot. István is ment velük. Nem kellett hívni, ment a maga jószántából. Egy-két kávéházban fordultak meg, feketét, pálinkát ittak, azután bordélyházba mentek. István is velük. Egy kövér, rengőhusú leányt választott magának párul; a leányt Stefinek hívták.

Néhány nap múlva István megint megkivánta a kövér leányt, a mindenki-szeretőjét és elment hozzá. Unta már Böskét, nem kapcsolta hozzá szorosán, állandóan semmi. A régi megszokás ereje is föl-föltámadt benne, meg a változatosság megkivánása. És elmélkedett hozzájuk: „Hiába, más az: ma ezt, holnap azt. Más a szerelem hivatásos nője nagy gyakorlataival, teljes leplezetlenségével, vonzó és undorító szemérmetlenségével, egészen más, mint az egyszerű, félénk kis lány. Tulajdonképen rém buta egy ilyen leány.”

István többször elment Stefihez s később más hasonló nőkhöz is. Egytől betegséget kapott. Nagyon megijedt és elment egy idősebb orvostanhallgató barátjához.

— Ulcus molle — mondta a barátja. —

Könnyű, egészen csekély baj, ha nem hanyagolják el. Gyere be azért holnap a bőrkórtani órára, majd megmutatlak a tanársegédnek.

A tanársegéd megerősítette a diagnózist és figyelmeztette Pistát:

— Míg meg nem gyógyul, nem szabad nőkkel érintkeznie. Ezt, remélem, tudja... Két hét múlva mutassa magát!

István elkészíttette az orvosságot és otthon gondosan kezelte magát. Böskének, persze, nem mondta meg, hogy most beteg, de tapintatosan távol tartotta őt magától. Böske ezt nem tudta mire vélni. Ez bántotta, sértette őt. Neheztelt és mutatta a neheztelését, nem is igen szólt Istvánhoz. Istvánnak, persze kapóra jött a Böske hallgatása, mert könnyűvé tette a tilalom megtartását. De azután politikát változtatott Böske. Nagyon beszédes lett. Csak úgy, egészen könnyedén, lerázta magáról a sértődöttséget és beszédes lett, duruzsolt István körül és pompás női kedvességekkel igyekezett őt meghódítani... István mosolygott, megveregette a Böske állát, átölelte őt, fejét a Böske keblére tartotta, de semmi több. Böske ezt teljességgel nem értette. De nem kérdezett semmit Istvántól, nem kér-

dezte, hogy miért bánik vele úgy... Még jobban körülvette Istvánt, leleményes, nőies ravaszsággal ébresztgette benne az érzékiséget... Folyt a hizelgés, mosoly, dörgölődzés és jött a vágy, elhomályosult az öntudat; a megfontolások, elvek, óvatosság kötelesség érzése, mind kivesztek az agyból, jött a vágy és parancsolt...

István a tett után kissé meg volt ijedve. De azután lerázta magáról a kellemetlen gondolatokat. Az egészséges önzése, a magavédése munkába lépett. „Ugy sem kapta meg a bajt. Miért is kapta volna meg?” — gondolta. „Buta véletlen lenne, ha megkapta volna... És ha megkapta? Semmi az egész, jelentéktelen baj, épp úgy meggyógyul ő is, mint én”... Azután meglelégedetten elaludt István.

A szigorú elhatározás, hogy Böskétől távol tartja magát, meg volt törve. Most már mindegy — gondolta István, amikor ezt kellett gondolnia... Máskor meg volt döbbenve magamagától. Gyalázatos gonoszsnak tartotta a cselekedetét. „Istenem, — gondolta — ha mástól hallottam volna ezt, hogy betegen megfertőztet egy szegény, jó leányt, hát azt mondtam volna, hogy a világ legelvetemültebb gazembere. Azt

mondtam volna, hogy az képes még gyilkosságra is. Azt mondtam volna, hogy nincs az a büntetés, amit az a gyalázatos ember meg nem érdemel. És lám, magam estem ebbe. Lám, mire képes az ember. Csak meg ne kapta volna az a szegény leány a bajt. Többet nem teszem, a világért sem teszem ezt...

Ezeket gondolta. Azután: „most már mind-egy” — gondolta megint, amikor ezt kellett gondolnia. És jöllehet szigorúan nem akarta cselekedetét megismételni, újból és újból elbukott . . . Ugy sem kapja meg, nem is kaphatja meg, — ezt is gondolta a maga igazolására. Ostobaság volt, hogy ezt gondolta, de szüksége volt rá, hogy ezt gondolja . . .

Böske elkapta Istvántól a betegséget. Fájdalmat érzett egyszer és rögtön erős sejtése támadt. Nagy félelem fogta el. Alig várta Istvánt, hogy közölje vele az aggodalmát. De mikor István hazajött, Böske nem szólt. Félt, hogy István kineveti vagy megszidja. Meg, ha valamennyire el is határozta, hogy szól, nem tudta a kezdést megtalálni . . . Most ő tartotta magától távol Istvánt.

A Böske baja lassankint fejlődött. Most már

egészen biztosan tudta, hogy beteg. Azt is tudta, hogy Istvántól beteg. Szólni még mindig nem tudott. Gyenge akarásai támadtak ugyan, de az elhatározást halogatta. Közben remélte, hogy majd meggyógyul . . . Csak úgy magától . . . István cselekedetét oly rettenetesnek találta, hogy már azért sem tudott az esetről vele nyíltan beszélni. Eközben rémes aggodalmai voltak és álmok bántották. Az arca dúlt, az esze zavaros volt, mintha részeges lett volna. Poharat tört, edényt tört, sok mindent elfeledett. Az asszonya korholta és bántalmazta ezért.

— Ez komizság, maga buta, maga bolond
— ilyeneket mondott neki.

István látott mindent. Egy este, mikor Böske bejött ágyat vetni, odament hozzá István és szó nélkül átölelte, magához szorította. Böske elhárító mozdulatot tett, durván kapálózott. De István karjaiból nem tudta magát kiszabadítani. István ledöntötte őt az ágyra és tolta a fejét az ő feje felé, hogy a képük összeérjen. Böske igyekezett elfordulni és közben nagy erőlködést fejtett ki. István most eleresztette Böskét, mire az hirtelen fölugrott. István szólt hozzá :

— Böske ! Forduljon most felém.

Böske megfordult. A földre nézett és remegett.

— Miért húzódik maga tőlem, Böske?

Böske nem felelt. Látszott, hogy küzd, közel áll a siráshoz.

— Én gondolok valamit, Böske... Jól gondolom?

Böske csak hallgatott.

— Jól gondolom?

— Nem tudom.

— De igen. Maga beteg.

— Nem tudom.

— Dehogyan nem tudja... No, szóljon!...
Beteg?

— Igen.

— Miért nem szólt?... Annyi bizalma sincsen hozzám?... Maga beteg. És a baját gyógyítani kell... Majd én gyógyítom. Jó lesz?

— Nem.

— Böske, maga nagyon buta. Magával egyáltalán nem lehet okosan beszélni. Magát gyógyítani kell! Meg kell vizsgálni magát. Majd én megnézem, hogy hogyan áll a baja és gyógyítani fogom. Ne féljen, kis baj, de gyógyítani kell.

— Nem.

— Miért?

Böske nem felelt.

— Szégyenli magát?

— Igen...

— De muszáj. Másképp nem lehet.

— Nem tudom...

— Hát elviszem egy orvoshoz. Jó lesz?

— Az orvos megvizsgál?

— Hát persze hogy megvizsgálja.

— Nem megyek.

— Ne legyen ilyen ostoba!

— Isten ments, hogy én azt megtegyem...

És Istvánnak hosszú, nehéz dolgába került, míg Böskét rábirta, hogy meg hagyja magát vizsgálni.

István hozzáfogott a gyógykezeléshez. Szigorúan meghagyta Böskének, hogy minden nap reggel, amikor még alszik a háziasszony, keltse fel őt és ő kezelni fogja. Ugyanúgy minden este is be kell jönnie, mikor a háziasszony már lefeküdt.

Böske az István ágyára feküdt és úgy történt a kezelés... Mindig félénken, huzódózva és hosszas noszogatásra feküdt le az ágyra, na-

gyot, sóhajszerüt lélekzett és eltakarta a karjával a szemét. És hunyott szemmel finoman, lég-neműen érezte Istvánt, aki őt nagyon gondosan, jóakarólag gyógyígtatta. Nagy, fontos valaminek érezte most Istvánt az ő gyenge, alázatos életében, aki jött, végtelen szenvedést zúdított rá, kegyetlenül, keményen, önzően — ő így érezte ezt — és most olyan jó szívvvel, olyan enyhe ellágyultsággal szedegeti le róla... Biztató, kellemes szavakat mond és azt mondja: édesem, aranyom, kedvesem... Ugy látja őt István, ahogy senki még nem látta, feltárva előtte a testének, lelkének minden titka, teljes misztikuma... Érti a jóságot, mely a rémület, a szenvedés után árad feléje és ez — Istvántól, Istvánból árad... És István ott térdel az ő első páciense előtt, aprólékos pepecseléssel, szinte tulzott óvatossággal babrál, mozog, közben beszél, kétszeresen szent hivatást teljesít, hogy jóvá tegye, amit vétkezett... Mikor a kezelés véget ér, Böske lassan, szégyenlően feláll, István megcirógatja a képét. Kissé tudatosan teszi ezt, hogy kedveskedjék Böskének, hogy engesztelje őt, inkább azonban a vágyaitól hajtva teszi ezt, mert valami erő ösztönzi;

úgy érzi, hogy ezt a szemérmes, szepegő remegést ott a tüzes arcon meg kell csókolnia... „Rendben van, szépen javul” — mondogatja Böskének, Böske lenéz a padlóra és boldogan mosolyog és még mindig takargat, simogatja a kötényt...

— Nagyon haragudott rám?

— Nem haragudtam.

— De egy kicsit haragudott?

— Nem. Istenbizony, nem haragudtam.

— Semmit se?

— Semmit... Csak sirtam...

...Hosszú csók alatt mindketten lehunyva tartották a szemeiket; mikor felnyitották, Böske mosolyogva, kissé bátortalanul, kissé tréfásan nézett az István tekintetébe s azt mondta:

— Pista.

Mindketten kacagtak.

— Nagyszerűen áll ez neked. Mondd még egyszer.

— Pista.

Újból kacagtak.

— Pista, mi most szerelmesek vagyunk.

— Igen.

— Te is szeretsz engem?

— Szeretlek, aranyom.

— Hát most mi lesz? Mi lesz ennek a vége?

— Semmi. Valahogy majd lesz . . . Csak azzal törődjünk, hogy most szeretjük egymást.

— De mégis, úgy elgondoltam már, hogy milyen furcsa . . . Hogy mi lesz ennek a vége?...

István keserű elszántsággal felelt:

— Majd kigyógyulunk belőle. Ebből is kigyógyulunk . . . Bolondság tulajdonképen . . . De majd lerázzuk magunkról . . .

Böske nem szólt semmit. Nagyon komoly lett. Nézett Istvánra, félénken és hűségesen, mint megvert kutya a gazdájára.

v
sc
an
sz
er
ho
m
N
ba
ny
na
ro
eg
ro
sz
sa
a

Egy berlini leány.

Ezerkilencszáztizenhárom őszén rogom e sorokat. Körülbelül öt esztendő az a történet, amelynek leginkább a magam kedvéért, egyszerű emléket állítok. Most, ahogy elsimogatom emlékezőmben a történet részleteit, úgy érzem, hogy kissé érzelmes, kissé gyermekies lesz majd, amit írok. Én szeretem, hogy ez így van. Nem szándékozom kedves emlékeimet megbántani az idősebbé vált ember álságos fölényével, sem az írásban — sajnos — gyakorlottnak rutinosságával. Nem a mai értelmemmel akarok vájkálni az én szent apróságaimban, hanem egyszerűen mintegy a két testi kezemmel akarom letenni erre a fehér papirosra az öt év előtti szívemet. Az én akkori meleg, boldogságosan szenvedő szívemet. Szeretem a szívemet és a mai szívem is csaknem ugyanaz, mint a régi.

Én még ma is tudnék fogócskát játszani, fürdőzés közben társaimat a víz alá buktatni — nem nagyon, csak egy kicsit — és gyerekes csinyeket követni el még az utcán is, akár öt esztendővel ezelőtt s akár csak gimnázista koromban. És én ennek nagyon örülök, talán nincs is egyéb, aminek még örülhetnék. És ez a szívem miatt van... Én még ma is olyan teljes és romantikus és isteni odaadással és megsemmisüléssel és új életre keléssel tudok szeretni egy nőt, mint régen és senki énnálam rajongóbban nem szerethet, soha a világon nem is szeretett, sem Romeo, sem a lovagok, akik a nőért feláldozták az életüket. Ez az én szívem! És milyen kár, hogy akár ma is haszontalanul lobog el az én szívem lángja és nincs senki, aki mellém állván úgy melegedjék a tűzénél, mint méztelen kis gyermekek a kályha izzó parazsa mellett, kinyujtván feléje a karjukat és szétágaztatván apró ujjaikat...

*

Egy júniusi vasárnapon kalandvadászatra készültünk, én és a barátom. Mindennapos dolgunk volt akkor, hogy színes és nagy remények-

kel kutattuk, úztük és csábítottuk a szép és szemre kedves leánykákat és vártuk, hogy mikor is érkezik el, istenem, akiben nem csalakoznánk. Sok időt töltöttünk így el, epedően lesve egy-egy mosolyra, néhány barátságos szóra és bús kincsül hordoztuk szivünkben a vágyat, melynél szentebb nem volt soha. És — bár kegyetlen volt hozzánk a sors — boldogabbul mi nem cselekedhattunk. Bölcssek voltunk — mondhatnám nyugodt értelemmel is — hogy sem silányul törekvő munka, sem tanulás, sem olvasás el nem kerített bennünket attól, ami dicőseége az embernek, a természetnek, ami a vér zengése, ami élet.

Azon a vasárnapon, amelyről szólok, már kora délután, ebéd után találkoztam a barátommal az Abbázia-kávéházban. A terraszon ültünk, megfeketéztünk, elszittunk egy-egy trabukót és készülődtünk. Megbeszéltük a programot, mert tudván ügyünk komolyságát, program szerint is cselekedtünk. Háromig olvasgatjuk a lapokat, háromkor indulunk a ligetbe — így szólt a program bevezetése. Először a bódék, körhinták sokadalmában sétálunk, azután elnézünk a tó környékére is — át-

vágva a „Weingruber“ előtti sétányon — a Stefánia-utra, esetleg a Közlekedési-muzeum felé. Eddig szól a program, tovább nem, mert eddig majd csak lesz valami eredménye kutatásainknak. Szép lassan ógyelgünk, ügyesen fürkészünk, tüzeljük egymást, ahogy illik hozzánk, örök nagy gyermekekhez.

Csendesen üldögéltünk háromig. Kissé fáradtak voltunk, emésztett bennünket a sok vágy és a sok sóhajlás. Fáradtságunkban azután némi bús reménytelenséggel gondoltunk az egész délutánra és az estére. Ha mégis pár nélkül maradunk!...

Három órakor felkapaszkodtunk egy omnibusz tetejére és döcögtünk a liget felé. Szép napos idő volt, jó meleg, talán túlmeleg is. Már — ritkásan — ballagtak az emberek kifelé az Andrássy-uton, magányosak, apák és anyák a gyermekeikkel, párok karonfogva, ünnepi ruhás cselédek egyesével meg csoportosan egymásba akaszkodva. Nagyjában vidámak voltak az arcok, mindenki várt még ma valamit.

Mellettünk az omnibusztetőn három cselédleány ült, nevetgéltek, csacszkodásokat beszéltek.

— Ni, azok már jól jártak — mondta valamelyik, két leányra mutatva, akik egy-egy baka karján tartottak befelé a ligetből. Ezt mondta a leány és kacagott. Mind a hárman arrafelé néztek, kihajoltak a tető korlátján, az egyik — a legigénytelenebb köztük, kissé sápadt és szomorú arcú — azt mondta: no'iszen...

...Enyhe szél fujdogált az arcunkba, bár illattalan és prózai, míg a fásabb helyekre nem értünk, ahol a vadgesztenye- és akácfavirág illata lágyan meg-megsimogatta az érzékeinket.

— Ennek meg má' kettő is van! — kezdte megint ugyanaz a cseléd és most egy természetes, nagymellű, sokszoknyás néemberre mutatott, aki mellett jobbról-balról egy-egy mesterlegényforma baktatott, egyik a kezében piros rózsákat tartott.

— Magának is akad még ma — szólott hozzá a barátom.

— Köll a fenének — mondta a leány ostoba és hazug daccal, amiért azután a barátom nem szólott többet hozzá, hanem felém fordult és halkán beszélgettünk.

— Nem csunya ez az innenső.

— Nem is szép — mondtam, csak úgy...
fitymálva.

— Végig mennél te ilyenkor nappal az
utcán egy cseléddel?

— Hát persze, ha szép és tiszta.

— Hátha ismerősökkel találkoznál?

— Akkor találkoznék.

— Mit szólnának?

— Az az ő gondjuk.

— Mégis kellemetlen volna.

— Lehet... De a vége bizonyosan nagyon
kellemes volna.

— No, nem olyan egyszerű a dolog... Az
embert megszólják... Mégis furcsa... Az em-
ber függ másoktól... Hátha az anyáddal talál-
koznál... vagy a nővéreddel, vagy a főnököd-
del... vagy leány vagy asszony ismerősöddel...

— Eh! Hátha az orrom vére eleredne,
hátha a cintábla a fejemre esne, hátha ez meg
az lenne!... Nem mondom és senki másnak,
hogy menjen végig egy csinos cselédleánnyal
az utcán. De én végigmennék!

A barátom még ellentmondott és így vitat-
koztunk a dologról meg más efféléről.

*

A ligetben már sűrűn gomolyogtak az emberek. Sok-sok leányt láttunk, csunyákat, formátlanokat igen plebejus színűeket. Szegény, ócska teremtések voltak az ünneplő ruháikba felöltözve, kimosdva, felcicomázva és csendes örömmel járkáltak, nevetgéltek, néha kacagtak is.

Födetlen fejű cselédek, meg kalapos leányok, legények és katonák között járkáltunk föl-alá, néha odanéztünk egy-egy körhintához, ahol zajosan, tarkán folyt már a mulatság... Ha nagyritkán szép nőt láttunk, az valami uribb fajta, fehérképű és finomszoknyás volt, férfival, bizonyára a férjével, vagy a fivérével, vagy a szeretőjével.

— Látod? — mondtam a barátomnak. — Látod, mennyi csunya nő. Milyen szomorú látvány.

— Mintha csak a söpredéke jönne ide.

— Bizony úgy van. Csak a söpredéke jött ide. A népnek szegény, csunya lányai vannak itt. A szépek, akik termettek a nép nyomorúságos soraiban, már ki vannak válogatva. Azokat már fölszitta magába a felsőbb réteg. A felsőbb réteg mindenét fölszivja a népnek. Ahogy a

munkája eredményét, úgy a nőit is... A szép nők, akik ma innen hiányzanak, holott itt kel-
lene sétálniok egy-egy erős legény karján, egy-
szerű tiszta ruhában, munka után örülve a pihe-
nésnek — most egy-egy úr oldalán uzsonnáz-
nak a Hűvösvölgyben vagy kocsiznak a
Stefánia-uton, vagy valahol a Nagymező-utcá-
ban az orfeum táján parfümös és selymes szo-
bában alusszák nappali álmukat...

— Bakát, azt látni szépet — mondta a bará-
tom és egy feszes, barnaképű fiura mutatott,
akinek pompásan szabályos és erős teste volt.

— Hisz mondom. Lám mondom... Férfi
csak akad szép azok sorában is, akik nyomoru-
ságosan élnek, de a nő, az hamar kiválik
onnan... Ez a legfájdalmasabb kiszípolozása
a népnek. Nekem ez fáj legjobban... Mert az
övék a szép nő, az övék, még inkább az övék,
mint a munkájuk gyümölcse. És elveszik tőlük.
S milyen könnyű szerrel, milyen játszva veszik
el... S milyen kedvvel megy a nő, milyen vidá-
man tagad meg mindent, mindent...

Egy kedves teltképű leánykát láttunk egy
másikkal impolyogni a tömegben... Feléjük
tartottunk, mellettük mentünk, néztük őket, mo-

solyogtunk rájuk, de ők elfordultak és sietni kezdtek... Elmaradtunk... Még nem voltunk benne a kellő küzdelmes tempóban. Még szerények, lomhák, könnyen elriadók voltunk...

Igy jártunk, kerestünk, próbálgattunk, de hiába... Odább mentünk.

Jártunk a „Weingruber“ tájékán, a szigeten, sétáltunk a Stefánia-uton — itt már csak nézelődtünk, bámultuk a sok szép kocsizó, sétáló nőt... Fáradtak, porosak voltunk és szomorúak. Elszomorított bennünket a korzó... A gazdagságot, a pompát, a szépséget láttuk mi, szegényen, gyalog, olcsó zsákmányért tülekedve és hasztalan tülekedve... Lassan, busan baktattunk egymás mellett és a hosszú esti elmélyedéseink, ahogy alkonyodni kezdett, már előrevetették árnyékukat megzaklatott lelünkre.

*

Befelé mentünk a városba az Andrássy-uton, félnyolc óra tájban. Özönével jártak a nők. A szépeket megnéztük, meg is fordultunk utánuk és vágyunk nehéz, fájdalmas sóhajban szállt a büszke testek felé. Föl-alá jártunk a lámpa-

fényes, gyorsmozgású áradatban, nézdegéltünk, ágáltunk, nem hagytuk még magunkat, nem bírtunk még elszakadni a reményüinktől.

Egy szőke nő sietett el mellettünk. Alig vettem észre. Mikor már elhaladt, akkor villant a tudatomba, hogy szép az arca, kíváncsú a teste. Megfordultunk. Hat-hét lépésnyire haladt már. Mutattam a barátomnak. Csinos — felelt a tekintetével.

Csak álltunk és bámultunk utána. Egy percre nem láttuk az embertömegtől. Utána menjünk? — kérdezte a barátom, bizonyosan azért, mert akkor éppen nem láttuk. Menjünk! — szántam el magamat... De aztán tanakodtunk, hogy talán mégse érdemes, nagyon uri, így az utcán nem fog velünk szóba állani. Hátrább is maradtunk, de megint csak neki-rugaszkodtunk... Közvetlenül mögötte lépdel-tünk. Előbb csak úgy egymáshoz beszéltünk, hogy „nézd milyen fess“, „kár, hogy úgy siet“ meg, hogy „látod, milyen szigorú“, „no, moso-lyogjon már egy kicsit“ — meg efféléket mon-dogattunk. Előre nézett, ment, nem mosolygott. A barátom megemelte a kalapját és nyugodt hangon köszöntötte, de hirtelen és határozottan.

— Nem tudok magyarul — mondta a leány
— németül.

Németül feleltünk és megindult a beszél-
getés.

*

Kedves zavarral mondta a leány, hogy
nem tud magyarul s azután kérdéseinkre, hogy
hol volt, most ugy-e hazamegy, merre lakik —
egyenesen, egyszerűen felelt. Természetesnek
találta a kérdéseinket, az érdeklődésünket és
szívesen felelt. Nem volt ostoba, nem mondta,
hogy mi közünk hozzá, se más ilyen olcsó és
gyűlöletesen ostoba gorombaságokat nem
mondott.

A Bajza-utcában lakott, de a Bajza-utca-
hoz érve nem fordultunk le az Andrássy-utról,
hanem mentünk tovább, kifelé a liget felé. Közé-
pen a leány, jobbról-balról én és a barátom.
Beszéltünk sok mindenfélét, úgy akármit, ami
éppen eszünkbe jutott, sokat nevettünk, ked-
veskedők és bolondosak voltunk. A leány jól
mulatott...

Én lopva kissé el-elmaradtam és vizsgál-
tam, hogy milyen a teste. Pompás huson feküdt

a fekete alj, hullámszására fölujjongtam a lelkemben.

Megkérdeztük, hogy mindennap erre szokott-e járni s midőn azt mondta, hogy nem, kérdeztük, hogy merre szokott járni és mely időben, szóval mikor látjuk ismét.

— Majd megbeszéljük — mondta.

— Menjünk a Stefánia-utra egy kicsit sétálni — indítványoztuk.

— Sajnos, kevés időm van. Kilencre otthon kell lennem.

A retiküljéből elővett egy kis arany órát és aggodalmasan nézte az időt.

— Már fél kilenc — ijedt fel.

— Nem baj — mondtuk mi. — Egy kicsit késni fog...

— No, nem baj — mondta utánunk...

A hüs, szellős uton sétáltunk, összébb huzódtunk, néha kissé elhallgattunk és enyhén fájdalmas hangulatoknak adtuk át magunkat... vagy talán csak akarva tereltük magunkat ilyen hangulatok felé. Engem kötött valami feszült érzés, valami szükségés, de bántó kajánság... e percekben fájdalmas különbözőségeket érez-

tem meg gyönyörű képzelmek és a mindenkori valóság között.

Belefűztem karomat a leány karjába, a leány nem ellenkezett. Kissé magamhoz szorítottam a karját — kellemes, ruganyos volt a húsjátéka — ő visszaszorított. Jól esett ez a gyöngéd engedékenysége. Finom és okos magaviseletnek éreztem s az értelmemmel is annak ítélttem. Megkérdeztem a nevét.

— Grete, — mondta ő.

— Bécsi?

— Nem, berlini.

— Grete, ez nagyon szép név. Szeretem a németeket, különösen a német leányokat... A magyarok különben nem szeretik a németeket. A franciákat szeretik, azt hiszik, hogy ők hasonlítanak a franciákhoz. „A magyar szellem és temperamentum inkább rokona a franciának.” Ez egyike azoknak az ostobaságoknak, melyek a magyar levegőben keringenek.

A barátom is belekarolt a leányba. Most ő beszélt. Nem figyeltem rá. Később megütötte a fülemet, hogy olvasmányokról diskurálnak. Most olvasta el Grete a „Dorian Gray arcképét”. Nagyon tetszett neki, — felelte a barátom kérdé-

sére. Csak valamit nem ért belőle. A barátom — a csacsi — elkezdett magyarázatni. Nemrégiben olvasta Grete a „Tagebuch einer Verlorenen“ című könyvet. Még egyéb könyveket is említett, melyeket éppen akkortájt olvasott. Ugy látszik, hogy leginkább azért hozta őket szóba, mert ezek mind szexuális tartalmú írások voltak és ő szívesen közeledett már az örök tüzhöz e diskurzussal is, meg egy kissé dicsekedett is, hogy ő mennyire szabadszellemű, minden női prűderia nélkül való. Ahogy így mesélt Grete a könyvekről, azok témáiról, kissé csacska és tulzós volt, de annál kedvesebb volt nekem.

En nem is igen figyeltem rá, magamhoz akartam vonni a beszélgetést. Elővettem a zsemből pár papírszalagot, amit még délután vásároltam a körhintánál és azzal gyerekeskedtem. Félig tudatosan, félig pajzán örömömben. Elhajítottam a korongot, az gyorsan és messze röpült, a szalag kinyult és fennakadt egy faágon s a szél lobogtatta. Azután hátramaradtam, Grete felé dobtam egy másik korongot, a szalag a kalapjába akadt és hosszan, kigyósan lengett utána. Ő hátrafordult, kacagott, megfogta kezével a szalagot és úgy lobogtatta... Odamen-

tem hozzá, a szalagot nyakába akasztottam és tréfásan húztam, mintha fojtogatnám őt. Sötét és néptelen helyeken is jártunk, Grete jött velünk aggodalom nélkül és én e percekben már imádtam őt a tisztaságért, hogy bizott — b e n n e m.

Ültünk egy padon is, szépen hallgattunk, én a képemmel simogattam a Grete vállát és szívtam a kebléről a blúza és a teste illatát. Grete elmélyedt magába, távolságokba nézett és sóhajtott. Sóhajtott, mert ott körülöttünk homály volt, fény és zaj nem korbácsolták az érzékeit és ahogy így egy kevéssé magára eszmélhetett, hazaszállt a gondolata. Ó, bizonyos, hogyha valaki messze idegenben sóhaj, hazaszáll a gondolata. Nem honvágy ez, hanem öntudatlan emlékezés a gyermekkorunkra és arra, hogy egyáltalán születünk és hogy meg fogunk halni. Ezért sóhajtok, ezért bus, hogy haza gondolunk... Azután fölriadt Grete, hogy már nagyon késő van, mi lesz otthon, már mennie kell... Fölálltunk, hazafelé indultunk.

Elgondoltam azután, hogy marasztalnunk kell, nem szabad könnyen kiengednünk a kezeink közül már most sem. Hátha még ma egé-

szen a miénk... az enyém lesz? Kájánul panaszkodtam, hogy nagyon éhes vagyok, megkérdeztem, hogy vacsorázott-e és meginvitáltam.

— Nem, nem, a világért sem, már késő van, már régen otthon kellene lennem.

— Csupán negyedóra az egész, itt a közelben van egy vendéglő, az a kis idő már nem számít. Ugyis elkésett már, ha szólnak, most már mindegy.

*

Elmentünk vacsorázni a „Kéménysep-
róbe“. Grete kissé szabódva és félénken jött be velünk a kerti vendéglőbe. Kevesen ültek az asztaloknál, megnéztek bennünket, — bizonyosan már tulsokat gondoltak... Egy félrébb eső asztalhoz ültünk. Megkérdeztük Gretet, hogy mit parancsol. Ő mindent ránk bízott. Meghozattuk a husokat és sört rendeltünk korsóval. Grete keveset evett, nagyon szerény volt, kuglert is csak egyet vett. Spórolt nekünk... A sörét nem itta ki, azt mondta, hogy rossz. Münchenben sokkal jobb sört ihatik az ember. Egy-egy falat hust nyújtott nekünk a saját vil-láján, a szánkhoz...

Kissé hűs, mégis teljesen nyárias, jóságos hangulatú volt az éjszaka. A kert közepén egy zöldkorlátú emelvényen cigányok játszottak. Lassan, álmosan játszottak, de hirtelenében így a lassú és álmos tempóban is felhangzott a vonóik alól egy tüzes, déli pompájú melódia, egy spanyol dal. A hűs kertben — szinte komor helyen —, ahogy föllobogtak ennek a dalnak a hangjai, úgy tűnt fel nekem, mintha távol lobogó hatalmas tüzet látnék és vad gyönyörűvölteseket hallanék... Egy téli mulatóban hallottam esténként ezt a dalt és láttam táncolni rá egy trikós nőt, akinek a lábait soha el nem feledtem... A vérem most is fölforrt... Minden, ami spanyol — dalok, színek, arcok, ruha, a spanyol tánc, a zengő spanyol szavak — ujjongó hangulatra gyujtanak. Színes, nagy vágyakat ráznak föl a lelkemben, melyeknek széles szárnyalása fájdalmasan ütközik kemény valóságokba.

... Kináltuk még Gretet kuglerrel, már nem akart enni. Indítványoztuk, hogy igyunk bort. A világeért sem akart bort inni. Kár — gondoltam. Kár, mert mámorossá kellene tennünk.

Vettünk neki rózsát, — a tövise megszúrta

a kezemet, ezen Grete pompásan nevetett. Kináltuk cigarettával. A cigarettát elfogadta — Figarot vettünk neki — rágyújtott és füstölt... Beszélgettünk, kissé nagyokat mondtunk, adtuk a bankot és szörnyen pózoltunk. Azután magyarul beszélünk a barátommal, alkudtunk a leánynon.

— Az utolsó a tied volt, most én vagyok soron, — mondta a barátom.

— Igen ám, de nem lett a dologból semmi, nem számít, — feleltem én.

— Az mindegy, azért számít.

— De nem számít. De különben is én láttam meg...

Azután: hogy az is mindegy, ketten kerestük, de én indítványoztam, hogy menjünk utána, én szólítottam meg stb.

Kissé aljasan érveltünk, tülekedtünk, kéreltük egymást, de mégis megegyeztünk. A barátom lemondott a nőről, mert én voltam a lobbanékonyabb. Nagyon kérleltem a barátomat, erőszakos voltam, sértegettem és fenyegettem őt. Lemondott, átengedte Gretet nekem. Talán gyengédség volt ez tőle, talán ostobaság volt,

talán — még az is lehetséges — szép cselekedet volt.

Grete hallgatta a vitánkat, szószerint nem értette azt, de bizonyosan tudta, hogy miről folyik. A küzdelem alatt teljes nyugodtságot mutatott... Az enyém lett. Mosolyogtam rá, gyújtani igyekeztem a szememmel. Ő is mosolygott, kivette az ajkai közül a cigarettát és egy szippantást adott — csak nekem.

Hazafelé kéjesen lassú járással, összesimulva mentünk, pajzánkodtunk, lármáztunk, Grete gyakran csillapított bennünket, meg magát is. „Gyerekek, ez valóságos botrány” — kiáltott többször, nem komoly megrémüléssel. „Az a jó, a botrány!” — feleltünk mi... A barátomnak épp oly bolond jó kedve volt, mint nekem. Én most utáltam a barátomat, utálattal néztem őt, amint örülten ugrált és kiabált... még nem voltam teljes biztosságban, még féltem tőle.

A Bajza-utcahoz érve, intettem a barátomnak, hogy maradjon el. Ő megállt, köszöntette Gretet. Kezet fogtak, elváltak. Én még elkisértem a leányt egy kis darabon, közel a lakásához. Megálltam.

— Mikor látom? Holnap?

— Holnap.

— Hol? Mely időben?

— Itt a sarkon, este fél kilenckor.

— Én itt leszek... Maga bizonyosan
eljön?

— Bizonyosan.

— Helyes... köszönöm. Most pá, a viszont-
látásra holnap... Mielőtt azonban elválunk,
meg akarom csókolni.

Lehunyta a szemét, tartotta az ajkát. Erő-
sem szíva csókoltam, rátapasztottam az ajka-
mat az ajkára . . . Örültem és kacagtam ma-
gamban, de kajánul kacagtam és nem tudtam
élvezni a csókot. Vigyáztam, ravasz akartam
lenni és — megöltem a nagyszerű tény hangu-
latát.

*

— Milyen hajlékony volt, milyen enge-
delmes.

Köszöntöttük, fogadta a köszöntésünket.
Kérdeztük, felelt. Becsületesen és okosan felelt.
Karon fogtuk, hagyta.

— Bizonyosan eljön a találkára. Holnap
találkoztok?

— Igen... Bizonyosan eljön.

— Hej, berlini nő és budapesti nő, — az nagy különbség!

— Ó, ez a siralmas és szörnyen gyűlöletes város!

És szidtuk a nyomoruságos Budapestet és a budapesti nőket, szidtuk ennek a pénzeten városnak a fullasztó prostitúcióját. Mi a nőre vágytunk s a szerelemre, nőre, aki igazán nő és szerelemre, ami szerelem, ami férfi és nő egymáskívánása. Nemcsak, mert pénzben szegények voltunk, hanem semmiképen nem tudta a mi szívünk elviselni, ha a nő ajándéokra vagy pénzre gondolt. Egyetlenegy silány és nyomorult gondolata a nőnek meggyalázta a mi vágyunkat és a sárba hullasztotta fantáziánkat... (Én máig is megmaradtam az igazság és szépség tragikus és bús harcosának, vállaltam a soromat és hordozom erővel, mindenre elszánt következetességgel. Ez az írás is, mellyel életem egy részletének emelek szerény emléket, legyen egyben dicsérete egy berlini leánynak, egy különbnek, egy nőnek, aki ember és minden dicséretével legyen egyszersmind negatív vádirat minden ellen, amit én kárhozatosnak

tartok.) Mi ketten akkor este rajongó szavainkkal isteníttük Gretet, a nő-embert, az elsőt, akit ilyenül ismertünk, idegent és egész-mást azoktól, akiket mi naponként magunk körül látnunk, ellentétését ezeknek a szomorúan pöffeszkedőknek, lelkiüreseknek, akik szépek és kíváncsúsak a szemnek, de akik rabigába kötözöttek, bilincseik: az ostoba és galád társadalmi rend és az önmaguk szolga-szegénysége. Ó jaj, ezek az asszonyok és leányok, házi és bolti leányok, színésznők és raffináltan prostituáltak, mind-mind ez a sok ember-szemét, akik semmi produktivitásra nem valók, akiken a magasröptű férfi szelleme kinba tör, akik csak tárgyakul, husznövényekül használhatók, akik csak eltartásra termettek, akiknek a lelkébe — a gonoszra finom és kiadós talajba — el van ültetve a morál minden hazugsága. Ó jaj, ezeket kell mindenütt látnunk, ezekkel kell naponként folytatnunk lehetetlen és meddő és kinbafeszült harcainkat. Bár jók ők önmaguknak s jók ők azoknak, akikhez valók. De mi közünk nekünk a többi emberhez? Nem vagyunk mi semmi-képen a helyünkön — ez a legfőbb baj — és a különb embert megöli a sok silány, elpusztul a

bivalybőrűek közt az, aki nem bírja a harcot oly
rútul, mint a bivalybőrűek... Néha felvidul-
tunk, mert boldogságra és vidámságra szület-
tünk, hiszen talán már e sorom előtt dicseked-
tem is, mert büszkeségre termettem, de ez csak
feledkezés, tehát hazugság ez és igaz csak a
jaj!... Ó, miért nem lettünk mi berliniek, pári-
siak vagy londoniak! Pedig itt születünk s ide
vagyunk a kin és nyomoruság hajóköteleivel
kötözve. És mindent, amit magunk körül látunk,
még szeretnünk is kellene. És bizony, ha ki-
szörnyűködtük magunkat a saját tragikus sor-
sunkon, fáradtan és szomorúan mégis csak
részvételt nézünk szét magunk körül... Tehát
ez az a hely, ahol mindhalálíg kell élnünk és
ahol halnunk kell.

*

Ébren hevertem az ágyamon. Ujra vágy-
tam, reméltem, mint már oly sokszor. Fakad-
tak, nőttek, terjedtek a vágyaim, hogy ismét le-
tarolja őket a csalódás. Vagy talán, hogy a be-
teljesülés dicsően szomorú halálába vesszenek?
Álnok boldogságígéreteknek hittem újra. Ne-
kem ígérték a vágyaim Gretét és Grete üdvös-
séget, szépséget, dicsőséget ígért. Áhitottam

Gretét minden érzékemmel. Parancsoltak a vágyaim: hogy látnom kell nagyszerű, izmos termetét, simítanom kell a kezét, tapintanom kell meleg husát, szagolnom kell a haját, hallanom kell okos, aranyos fecsegését. Így kell lenni... Ugy lesz, úgy lesz, aludtam el.

...Másnap fáradtan, álmosan keltem föl. Ismét nem aludtam ki magam rendesen. Nagy, komoly szenvedés volt a fölkelés. Fájó érzésekkel néztem az új nap elé, megbánással emlékeztem az elmúltra. Gretére szeretettel gondoltam, de gyötrelmeim egyik okának is éreztem és ezért valahogyan sajnáltam is, meg — szinte mintha magam előtt láttam volna — mint rossztevőt, vádakkal illettem.

Elkésye, nyugtalanul siettem a hivatalomba. Sok munka várt rám. Elszántan, az erőimet összeszedve adtam magam a munkának. Azután küzdöttem a munkával, sokat cigarettáztam, belemerültem a munkába, a munka magába ölelt, magával vitt...

Egész napi nehéz elfoglaltság után fáradtan mentem este haza vacsorázni. Gretére most nyugodtan, közömbösen gondoltam. Semmi vágyam, semmi hangulatom nem volt attól, hogy

rá gondoltam. Csak az eszemmel tudtam, hogy el kell hozzá mennem, szükségem van rá. Kötelességem hozzá kimenni. Kötelességem magam iránt, a testem, a lelkem iránt, meg kötelességem iránta is, várni fog, kíván engem... Mondom, az értelmemmel tudtam úgy, hogy el kell mennem, a fáradtságom, a petyhüdségem otthonmaradásra vonzottak. Ugy indultam el, ahogy nehéz munkára indul az ember... Fáj majd — éreztem — kedvesnek lennem, mosolyogva mondanom kellemes és szép bohóságokat, — mert olyan szürke és kisigéretű most minden a világon... Fáj majd — éreztem — mosolyogva támadnom, édes csalfasággal vezetnem a leányt a boldogság felé, — mert most jó vagyok, ellágyult és bús hangulatú... Fonyadt, kihasználtság volt a testem, mert keveset aludtam, sokat dolgoztam és cigarettával fűtöttem magam.

Ahogy az Andrássy-uton lassú járással haladtam, sok nőt láttam, akik a liget felől jöttek befelé a városba. Néhányat nagyszerűt láttam, ezek újak, soha nem látottak voltak, büszkék voltak, mert rám se néztek, — engem lassanként új, vágyó, küzdeni akaró életre korbácsol-

tak. Kivántam a szép nőket, mindig azokat, akiket éppen láttam, Gretére nem szerettem gondolni s ha rájárt az eszem, untam őt, mert megszokott, kiismert, elhasznált volt nekem ezek mellett az újak mellett, akiket most pillantottam meg először, akik rám se néztek, akikre hiába vágyakoztam.

De okosan kellett cselekednem, Gretéhez ki kellett mennem.

* *

Nyolc óra volt, mire a Bajza-utcahoz értem. Kissé korán érkeztem. Vártam. Egy helyben álltam és vártam. Még mindig sokan jöttek befelé a ligetből. A nők megnéztek. Látták, hogy aszszonyra várok. Ezért elképzelődtek az esetről — a nőknek mindig a sexualitás terein jár az eszük. Gögösen vártam, ott álltam egy helyben, tetszett nekem a helyzet. Gretére alig gondoltam. Nem is bántam volna, ha valamiért, bármiért elmentem volna, nem vártam volna meg őt . . . Meguntam az állást, kezdtem föl-alá sétálni. Nyugodtan, lassú, szinte öreguras lépésekkel . . . Egyik cigarettáról a másikra gyújtottam. A fáradtságom már elmúlt, kedv és friss vágy öntöttek el a testemet. A lábam könnyű volt,

ahogy jártam, erélyesen lépkedtem, gyorsan szívtam a cigarettáimat, néha dudorásztam. Duzzadó, életerős melódiákat... Vártam. Negyedikilenc volt... Vártam. Már minduntalan változtattam a járásom tempóját és irányát. Összevissza mászkáltam ott a sarkon, bementem a Bajza-utcába is és elsétáltam egészen a házig, melyben a leány lakott... Ismét az időt néztem. Öt perc múlva fél kilenc. Már itt lehetne — gondoltam. — Már untam a várakozást. Már itt kellene lennie — gondoltam minduntalan. Visszasiettem a sarokra. Valahogyan beosztom a várakozást — tervezgettem. Hányszor fogok még ide-oda sétálni és milyen tempóban. És elindultam vissza a ház felé... Még talán el sem jön — gondoltam és már bosszus voltam. — A kikalkulált várakozási tervet nem tudtam betartani. Ahogy ezt észrevettem, szinte megijedtem... De mégis megbontottam a tempót is, az irányt is... Megálltam és néztem feszülten a ház felé, néztem a kaput, hogy mikor lép már ki rajta a leány... Néztem az ablakokat, nem néz-e ki az egyikén. Elgondoltam: ha kinézne és lesné remegőn: itt vagyok-e már, várom-e hiven, vágyon? Ha lelkendezve

intene... Vagy — s ezt még inkább elképzeltem — ha lesne az ablakból és kacagna rajtam, hogy itt járok, itt várok, már félórája várok itt rá... Már nagyon nyugtalan voltam. Fájó aggodalommal néztem a kaput és az ablakokat... az ablakokat és a kaput. Hideg, merev és kegyetlen volt már a ház. Egy ablakon se nézett ki senki... A kapun kilépett egy nő. Nem ő volt. Kövér, alacsony nő. Öreges járással közeledett. Sunyin és félelmetesen közeledett. Aggódva vizsgáltam — az arcom tüzelt, meg-megéreztem a szívem mozgását. Aggódva vizsgáltam az alacsony, kövér és rémesen sunyi aszszonyt, ahogy éppen mellettem haladt el. Nem mosolyog-e gúnyosan — mert még az is lehetséges! Jaj, ha rámpislant — mert minden lehetséges! Nem a leány küldte-e, hogy nézzen meg, várom-e már, nagyon várom-e már itt én, ó én ostoba... Mert minden nő gonosz — gondoltam... Feltüzelt, vágyakat és reményt vetett belém és most itt várát, nem jön, nevet rajtam... Szégyent éreztem. Már gyűlöltem is a leányt. És hogy nagyon nyugtalan és lázas és beteg voltam már, már aggódtam, már nagyon féltem saját magamtól... Háromnegyed kilenc

volt . . . de nem mehettem, várnom kellett . . .
Elsiettem a kapuig . . . mintegy elszántan. Most
egészen a kapuhoz mentem, be is néztem rajta.
Félénken . . . Meglepett valami nagy szégyen-
érzés . . . Tüzeltem. Nagy csapásnak éreztem,
ha nem jön el a leány . . . Tovább vártam . . .
Mindjárt kilenc. Ha nem jön el, megbuktam . . .
Már megbuktam. Csúf, nagy gyalázat ért. Nem
kellek neki. Szép leány, vágyom rá, nem kellek
neki . . . Kedves és gyűlöletes leány . . . Rette-
netesen aggódtam. Jaj, mi lesz velem, ha nem
jön el. Mekkora csapás, mekkora csapás . . .
Nem birom el . . . mert rettenetes dokumentum
ez magamról, az életről, . . . Reszkettem. Az ag-
godalmam rémmé nőtt. A lelkem húrjai az el-
pattanásig felszültek. Küzdöttem magamért.
Kezdttem segítségül hívni a mentő gondolato-
kat . . . Hátha nem jöhet. Ma nem jöhet el sze-
gény, de majd talán holnap eljön. Hisz' tudom,
hogy hol lakik . . . majd eljövök holnap is és
várom. Mindennap eljövök, mindennap várom,
addig várom, amíg el nem jön. És akkor majd
kérdőre vonom. Majd megszidom . . . Hátha
majd tudni se akar rólam? . . . Már kilenc óra . . .
Nem jött el, megbuktam. Iszonyú ez . . . mert

soha még nőt így nem kívántam. Ó, ha eljön, kell, hogy még ma az enyém legyen. Kell, bármi történjék is! . . . De csak jönne már, csak jönne! Ha semmi mást nem is, csak egy biztató mosolyt adna. Legalább már jönne . . . E pillanatban fordult ki a kapun Grete. Reszketett körülöttem minden . . . Azonnal megismertem . . . Azonnal meglátott, sietett felém . . . Kedves és jószágos volt. Mosolyogva jött . . . Könnyedén mosolyogva fogadtam. Köszöntöttem. Szólt:

— Ugy-e, azt hitte, hogy már nem is jövök le?

— Nem. Biztosan tudtam, hogy lejön. Azért vártam . . . Különben nem vártam volna.

— Ne haragudjon. Nem jöhettem előbb . . . Sajnálom, hogy így megvárakoztattam . . . Szép, hogy várt . . . már nagyon aggódtam, hogy nem találom itt . . .

*

A környékbeli kis fás, homályos, utcákon a Délibáb-utcán, a Munkácsy-utcán, Bulyovszky-utcán sétáltunk.

— Háromnegyed tízre otthon kell lennem
— mondta a leány.

Nem sajnálkoztam a leány előtt, hogy későn jött, azon sem, hogy hamar haza fog menni. Lezajlott nagy aggodalmamból semmit sem árultam el. Könnyed és vidám akartam lenni és az tudtam lenni. Nem azért, merthogy erős voltam — inkább nagyon gyenge voltam én ezen a napon — hanem mert már boldog voltam, hogy ő eljött.

Karon fogtam, meg átkaroltam a derekát, meg is csókoltam, ő is megcsókolt engem — senkit nem láttunk az utcában.

Megkérdeztem, nem volt-e baj, hogy az este későn ment haza. — Nem — mondta. — Valami kis ügyességgel elsimitotta a dolgot.

Friss volt a levegő, kellemesen éreztük a fák illatát, jóságos volt a csönd és a homály. Buzdított, csábított bennünket az este . . . Ősszesimultunk jóakarón, egy kicsit zavartak voltunk. Ezt én tisztán megéreztem és talán emiatt volt, hogy — szinte együgyűen — adatokat mondtam magamról. Mintha tudatosan így akartam volna egymás jóismerőseivé tenni magunkat . . . Azután ő is így beszélt.

Grete Warnoff a neve. Hogy szláv név — ezt nem is igen tudta. Azaz erre soha nem gon-

dolt. Huszonhárom éves. Nevelőnő két gyermek mellett. Az egyik fiú, a másik leány. Tízévesek, ikrek. Kis húsos gyerekek, egészségesek, kicsattanó képűek, nagyon okosak és nagyon kedvesek, ő úgy szereti őket, mintha a saját gyermekei lennének. Ha látnám, én is megszeretném őket. Különösen a kis leány kedves — ilyen korban a leánykák már kedvesebbek, mint a fiúk . . . De néha rosszak és gorombák a gyerekek. Ő már sírt is, amikor nagyon megbántották. Nagyon meg tudja ám bántani egy ilyen gyermek az embert, ha az ember idegen! Akárcsak egy nagy . . . De a gyerekek jószívűek, csakhamar megbánják a cselekedetüket és okosan engesztelik őt. És ő mindig megbocsát nekik, még kacag is a végén, nem tud az édes kis kölykökre haragudni . . .

A gyermekek apja dúsgazdag bankár. Az anya szép, fess asszony, de kellemetlen modorú, erőszakos, sokszor goromba. Még mindenhol jobban bántak vele, mint itt . . . Az úrral nincs baj, bár nem szép tőle, hogy soha egy szóra sem méltatja őt. Hanem az asszony! . . . Grete most van először Magyarországon, pár hónapja, hogy itt van. Azelőtt egy évet Franciaország-

ban töltött . . . Nem szeret itt lenni. Itt a nevelő csaknem cseléd, Franciaországban a cseléd is családtag. Nem szereti a pesti embereket . . . De a gyerekek, a két kis neveltje, azok édesek, aranyosak és oly okosak. „Képzelve csak, a multkor az Editke, a kis leány . . . stb. . .”

Én is megmondtam Gretenek a nevemet, hogy mi a foglalkozásom, hogy hány éves vagyok . . . Panaszkodtam is — amit kár volt tennem, azaz, ha véletlenül nem is vált káromra, ezt nem lett volna szabad tennem. Kiestem a szerepből, melyet minden nő körül legyeskedő férfinak játszania kell. Panaszkodtam arról is — bizony felette naiv eset! — hogy kevés pénzt keresek, hogy itt Budapesten a magamféle ember mind keveset keres, az élet meg nagyon drága. Az emberek itt általában többet költenek, mint amennyit keresnek. Hogy miből, azt szinte lehetetlenség kitudni róluk . . . Egyszer voltam Berlinben egy hétig. Ugyanakkor Münchenben is, Bécsben is. München kedves város! . . . Milyen átkozott esete az embernek: kimenni Párisba hat hétre és már-már aklimatizálódni, már a külsőségekben is Párishoz finomodni, mint langyos vízben fürödni az embe-

rek simaságában, mint abban a legbelsőbb lényegnél is dicsőbb mezben, ami a kultúra — s akkor istenverte módon visszajönni.

Mondtam, hogy a szüleimnél lakom. Szeretnék külön lakni, de még nem lehet. Nem való már ilyen korban — huszonötéztendős voltam akkor — hogy a fiú a szüleinél lakjék. A szülők mindig gyerekek akarják tudni a gyermeküket. Az a gyámkodás, az a nemértő szemfülesség elviselhetetlen. Nálunk is otthon így meg úgy van . . .

Azután észrevettem, hogy fecsegek, magamról túlságos bizalmas és ostoba közlékenységgel beszélek, s alapjában véve unalmas vagyok és a leányt így el is hanyagolom. Ettől kezdve tréfálkoztam, cirógattam őt, apróságokkal játszi módon bosszantottam. Elvettem a retiküljét, kinyitottam, megnéztem, hogy mi van benne. Egy zsebkendő, két kis kulcs, egy pénztárca és egy kis arany óra voltak benne. Kedves apróságok, mert az övéi voltak, magukon hordozták édes kezének száz és száz érintését . . . Grete mosolygott és úgy tett, mintha félne, hogy jaj valami titkot találok a retikülben, valamit, amit nem szabad látnom . . . Hogy az

óra a szeme elé került, mindjárt meg is nézte. Féltilt volt az idő. Forduljunk vissza — mondta. — Az Aréna-út táján jártunk a Délibáb-utcában . . . A zsebkendőjét megszagoltam, jó parfümillata volt. Gyöngyvirág — mondta. — A kezei, a keble is ilyen illatot árasztottak . . . Pajkos fesztelenséggel felnyitottam a tárcáját is — egy papir-huszkoronás és némi ezüst- és aprópénz volt benne. Juj milyen sok pénze van — csodálkoztam — és kacagtunk mind a ketten . . . Különben bármit mondtunk — én, vagy ő — mindig kacagtunk . . . Azután faggattam őt:

— Mikor lehetünk együtt hosszabb időre?... Gyönyörűség magával együtt lenni.

— Nem tudom . . . talán a jövő héten.

— Jaj, ne mondja azt. A jövő héten . . . Az rettenetesen soká lesz. Nem birom ki . . . Előbb . . . Talán előbb is lehetne . . . Én legjobban szeretném, ha már ma együtt maradnánk . . . akár éjfélig, akár reggelig . . . vagy örökre . . .

— Örökre?

— No nem . . . hanem nagyon-nagyon soká, addig, amíg fiatalok leszünk . . . Már ma együtt kellene maradnunk.

— De nem lehet ám . . .

— És ezt ilyen vidáman mondja ? . . . Talán csak nem örül neki ?

— Nem. Sajnálom.

— Hát talán mégis lehetséges lenne előbb... Együtt töltjük el majd az egész estét, vagy talán az egész éjszakát . . . és maga a feleségem lesz...

— Nem hiszem, hogy előbb lehetne, mint a jövő héten . . . De nem baj. Legalább jobban fog engem kívánni.

— Nem — nem . . . Jobban már nem lehet magát kívánnom. Lehet előbb is . . . igen kell... Kár a gyönyört egy perccel is elodázni . . . Akarom, hogy az enyém legyen, akarom, hogy már holnap az enyém legyen. Bárhogyan, bárhol, akár nappal, akár este, akár éjjel, bármily akadályokon keresztül, de akarom, hogy az enyém legyen.

— Hát holnap. Jó . . . holnap . . . Egy módon lehetséges. Holnap este a Vigszínházban a „Nachtasylt“ játszá. Bejelentem, hogy el akarok menni a színházba, váltatok magamnak jegyet, meg is mutatom nekik a jegyet és akkor elengednek . . . Jőjjön velem maga is a színházba.

Talán A berlini Deutsches Theater társulata játszott akkor a Vigszínházban, a következő napra — szombatra — Gorkij Maxim „Éjjeli szállása” volt előadásra kitűzve.

— Helyes... Pompás... együtt megyünk a színházba, megnézzük az Éjjeli szállást... Látta már?

— Még nem. De olvastam. Nagyon szeretném látni. Tudom, hogy kitűnően játszák.

— Én nem láttam, de sokszor olvastam. Tehát elmegyünk együtt... ámbár... nem egészen jól van ez így. Tudja... a mi éjszánkhoz nem alkalmas előjáték az éjjeli szállás.

— Ez bizony igaz. De nem lehet másképp tenni. Legfeljebb nem megyünk el a színházba... Pedig... mégis muszáj elmennem, ha otthon azt mondom, hogy elmegyek... meg ha már a jegyet is megveszem.

— Tehát egyedül fog menni a színházba. Előadás után majd találkozunk. Megvárom a színháznál. Én nem mehetek... semmiképen nem mehetek. Az a sötét hangulat megszáll és órákig a hatalmában tart. Egyedül kell mennie...

*

Jóval az előadás vége előtt érkeztem a színházhoz. Türelmesen vártam. Nem szívesen vártam, nem néztem tüzes nagy vágyakkal az esténk elé, nem reméltem nagyszerű hangulatokat. A nő az enyém, ezt biztosnak tudtam és ezért úgy éreztem, mintha már az enyém is lett volna. Egy nőhódítási eset, melynek a vége siker, — ez éppen elég nekem. Más nem kell... Mintha szerettem volna elmenni.

A színház nyitott kapuin emberek jöttek ki. Egy-egy, kettő-kettő... szünet következett, majd megint néhányan, azután egymás után sokan jöttek ki a kapukon. Csakhamar sűrű emberáradat kezdett ömleni az ajtókon át ki az utcára. Feketén nyüzsgő férfiak és színes tipegő nők kavarodásában óvatosan kutattam Gretét. Ide-oda néztem, sehol nem láttam. Sok nő jött ki a színházból, kendősek, némelyek kalapban, egyesével, többesben, férfiakkal, — mindenfelé futtattam a tekintetemet, a magányosokat kémleltem, Gretét nem találtam. Némelyiket Gretének véltem, erősebben szemügyre vettem, siettem feléje, nem ő volt... Egyszerre hirtelen kifogyott az ár. Egy-két

ember sietett még ki az ajtókon, azután senki. Mindjárt is sötét lett odabenn, a szolgák már kezdték az ajtókat zárni... Grete nem volt. Nem bántam. Csak azután, ahogy elgondoltam, bosszantott, hogy majd nagyon unalmas lesz az este. Mert mégis, most már sehová nem tudok elmenni, meg elaludni sem tudok majd hamarosan... De nem bántam. Ugy gondoltam, hogy vagy nem jöhetett el vagy nem láttuk meg egymást... Ha itt volt, akkor én vagyok az oka, hogy nem találkoztunk. Lám, milyen ostoba is vagyok, így tüzni ki találkát. Még az útoldalt sem állapítottam meg. Még azt se, hogy a színház melyik oldalán várom. Igazán nevetséges... Pedig itt volt. Olyan leány, hogyha azt mondta: biztosan itt lesz, hát akkor itt is volt... Egy gondolatom villant... és el kezdtem sietni a Lipót-köruton a nyugoti pályaudvar felé... Csakhamar megpillantottam Gretét, szembejött velem. Aggodalmasan nézett előre a színház felé. Láttam, hogy már visszafelé siet, az első haragja elmúlt és most már küzd, hogy még megtalálja. Aggódott és törtetett előre, aggódott miattam és küzdött értem. És végtelenül szerettem őt most, éreztem,

hogy ő édes és jó. Előre nézett a színház felé, mellettem elsietett és nem látott meg. Tüzelő arcával, elegáns sötétzöld ruhájában pompás látvány volt. Duzzadók, büszkék voltak az időmai és nagyon sikkes a járása. Előbb már féltem néha, hogy hátha mégsem olyan szép, hátha hibái vannak, talán idomtalan a járása... és akkor vége mindennek. De pompás volt. Gyönyörű volt. Néztem, hagytam sietni, azután utána futottam... Kacagva szólítottam meg... Lassan oszlott el az aggodalma. Ugy gondoltam, nagyon vádolt magában, hogy elkéstem, hanyag voltam vagy ügyetlen voltam, nem törtem magam érte...

Vendéglőbe mentünk, vacsoráztunk és bort ittunk.

*

— Szomorú darab ez az „Éjjeli szállás” — mondta.

— Bizony szomorú és nagyszerű.

— Sirtam is.

Ezt nagyon komoly hangon mondta, merengve és visszaemlékezve. De mindjárt utána mosolygott és felkacagott:

— Csak most értettem meg tisztán. Amikor olvastam, alig tudtam eligazodni azon a sok orosz néven.

— Ó, te kis csacsi!

— Ma este nagyon-nagyon szomorú lettem volna, ha nem találkoztunk volna... Istennem, mikor az az asszony meghal... és azt a szegény leányt, hogy verik!... Olyan az egész, mintha nem is színmű lenne, hanem mintha minden szava igaz lenne... és én úgy érzem, hogy minden igaz is benne... Igaz: amikor azt a leányt oly kegyetlenül verik. Érzem, hogy volt egy leány, akit így vertek... Ó, szegény drága Nátasám!... Mondd, nagyon sajnáltad volna, ha most nem találkoztunk volna?

— Nagyon.

— Mit gondoltál volna?

— Hogy vagy nem jöhettél el vagy nem láttalak meg a sokaságban.

— Bár így lett volna...

Meglepődve néztem rá.

— Igen. Bár így lett volna.

— Nem értelek. Miért?

— Csak azért, mert oly nyugodtan ülsz itt mellettem, olyan mindegy neked, hogy itt va-

gyok, vagy nem vagyok itt, hogy én vagyok itt, vagy más van itt.

Megdöbbsentett ez a vád, melyben némi igazság volt, mely most és úgy, ahogy kegyetlenül és forrón elhangzott, csodálatos volt. Ó, igaz volt, hogy oly nyomorultan ültem ott mellette, nem tudtam örülni a boldogságomnak. De mégis hamis volt ez a vád, kegyetlen volt, mert éreztem, hogy rettenetesen fájna, ha most nem így volna minden. Hallgattam, semmit nem feleltem. Grete folytatta:

— Nem érdemelsz meg engem... A férfi soha nem érdemli meg a nőt... Minden nőnek szűznek kellene maradnia, soha nem volna szabad magát férfinak odaadni...

Hallgattam. Meg voltam döbbenve. De tudtam, hogy ő az enyém lesz, könnyen leráztam magamról minden megejtő érzést, minden ellenséges gondolatot... Hallgattam és mosolyogtam. Töltöttem bort Gretének, amikor ivott, erőltettem, hogy igyon még. Ujra ivott... Azután ezt mondottam:

— Grete! Hiszen a nők nem adják oda magukat a férfiaknak. A nők ellenállnak és a férfiak meghódítják őket. Valósággal leteperik

őket, mert hiszen meghódítják őket... És miért is beszélsz te most erről? Mi közünk nekünk mindehhez? Te még nem vagy az enyém. Te nem akarsz engem, küzdesz és ellenállsz.... De én meg foglak hódítani. Bárhogyan küzdesz is, az enyém leszel, Istenemre mondom! Nincs hatalom, amely megvédjen tőlem. Legyőzlek erővel, vággyal, képmutatással, hizelgéssel, hazugsággal, kinzással, fenyegetéssel... Állj ellent, küzdj ellenem és majd meglátod, hogy mi a te árad, hogy mi vagy te nekem, hogy mindegy-e nekem: te vagy más.

Lángoló gyönyörűséggel hallgatta ezt a beszédet Grete... És azután elmerengett és tréfás keserűséggel mondta:

— Ó te nyomorult... Tudnék is én ilyen ostoba játékot végigjátszani.

— Tehát az enyém vagy! És én végtelenül boldog vagyok, mert az enyém vagy... Ismerd el kis csacsikám, hogy most az „Éjjeli szállás” beszélt belőled. Ó, te kis Nasztjenka! Ugy-e, mondtam előre... Mi lett volna velünk, ha én is elmentem volna az „Éjjeli szállás”-ba.

Grete csengően kacagott:

— Két hülye lettünk volna.

— Bizony... Így pedig csak te lettél kis hülyécske... De nem baj, csókolj meg!

Grete megszeppent.

— Most? Itt?... Hisz itt sokan vannak!

— Nem baj! Hadd botránkozzanak meg! Csókolj meg!

Grete még habozott.

— Várj, előbb iszom egy pohár bort.

— Ígyál.

Ivott, rám mosolygott, odatartottam a képem és ő megcsókolt.

Akik ezt látták, bizonyára megbotránkoztak és gyalázatot morogtak, de mi rájuk se néztünk. Magunkon kívül senkivel nem törődtünk.

— — — • — — — — —

Fecsegtünk, bolondoztunk és kacagtunk. Mindig kacagtunk... Ittunk. A poharainkat össze-vissza cserélgettük, egymás cigarettáiból szittunk egy-egy szippantást. Grete meg nedvesítette a „Figaró” aranyos végét mozgékony meleg nyelvecskéjével, rágyújtott, néhányat szippantott, azután átadta nekem. Én ajkaim közé vettem, hűvösen éreztem a tiszta, drága nedvességet, mely az ő harmatos ajkai közül való volt. Azután ismét visszanyújtottam

neki a cigarettát és egymás szemébe nézvénsóváran, szinte megborzongtunk a gyönyörűségtől... És játszottunk. Én tiz szál gyufávalgyújtottam a cigarettámra s az elhasznált gyufákat visszatöttem a többi közé, kis bort öntöttem a skatulyába, megsóztam, megpaprikáztam... Grete kis tréfa-ceruzát szedett elő a retiküljéből, mellyel ha írni akart az ember, a hegye elhajlott, mert grafit helyett gummiból volt. Kért, hogy irjam bele a noteszébe a címet és nyujtotta a tréfás ceruzát. Én azonnal fölismertem a ceruzát, mert már láttam ilyent vendéglői árusoknál, meg láttam, hogy Grete, az édes nagy gyermek, alig tudja elfojtani a kitörni készülő nevetést. De tettem magam, mintha semmit se sejténék és nagy komolyképpel kezdtem, hogy majd irok. S mikor a ceruza hegye reszketeg komikus mozdulással elhajolt, szörnyű ijedt képet vágtam. Persze volt aztán ezen is nagy nevetés, alig tudtunk csillapodni.

Éjfél tájban elindultunk és karonfogva boldogan, lassan sétáltunk egy kis garniszállóba.

*

Kicsiny, egyszerű volt a szobánk, de nekünk kedves és meghitt. Boldogságot leheltek ránk az eltakaró falak.

A Grete bluzát kapcsoltam ki és reszkettem. Lassan, fokoként fejlett a bluz, lehullt az alj — és simuló ingben, ölelő füzőben ott állt a Grete élő, meleg teste. Nagyszerű virágnylás volt ez. Letérdepeltem és hódoló alázattal, könnyezve, sirva csókoltam meg az ingen át a friss testet, ezt a drága virágot, mely a legtisztább emberi boldogság illatát sugározta rám.

Lefejlett a füző. Pihegett a mell, emelkedett, szállt, fel-le. Pirult és kiduzzadt volt a kerek arc, leomló, szeliden elhajló vonalak a nyakon. Ahogy járt, szellősen lobogott rajta a lány ing, tapadt a kövérségekhez és enyhé völgyekben hullámozott... Ez a lelkes test az Élet ajándéka volt, mellyel királyilag ajándékozott meg engem.

Ott feküdtünk egymás mellett a tiszta ágyon. Lehunytuk a szemeinket és vártunk. Ugy éreztük, mintha öröktől fogva a boldogság tüzeiben égnénk és már sohasem is múlna el rólunk a szent lángolás... Nagyszerű csalfa

látszat szállott ránk: hogy mindaz, amit eddig éltünk, amit eddig szenvedtünk, csak játék volt és ez az igazi élet — hogy eddig minden csak az ára volt annak, ami most van...

*

Hajnal volt, mikor kiléptünk az utcára... A liget felé sétáltunk a fasoron... Csak kapunyitás után mehet már haza — mondta — s akkor a komornán kívül senki sem fogja tudni, hogy egész éjjelre elmaradt. Talán az nem mondja el, bár irigy nagyon... A ligetben gyönyörű volt a hajnal. Gyermeki hálát éreztünk ezért a szép, buja hajnalért, mely betetőzte az éj boldogságát, bár nem tudtunk ki-mi iránt, de mégis mélységes alázattal...

Gyöngéden és megértőn beszélgettünk. A gondolataink hiven simultak egymáshoz, béke és szeretet lengett körül bennünket...

— Csak azért érdemes élni, kedves Grete, hogy mással jót tegyünk... Valakiért, másért vagy másokért is lenni, ez az egyetlen nagy célja az egyember életének... A legtisztább gyönyörűségünk az a boldogságérzet, ami a jócselekedeteink nyomán árad bennünk... Nem

a magunk hasznára mindent elvégezni, hanem mással jót tenni, — ez a Kötelesség... Ez után nincs csömör, nincs lázongás, nincs kimerülés. Ez emél a lélek képzelmi nagyszerű harmóniája felé... Csak az altruisztikus gyönyörűségek az igazi gyönyörűségek, ezek a színarany gyönyörűségek... Nem a legnagyobb gyönyörűség-e világunkon a férfi és nő egyesülése? Kétségtelenül ez az, ez a legfőbb gyönyörűség, minden gyönyörök gyönyöre... És lásd, ennek is a mélységes nagy tartalma az, hogy ez altruisztikus cselekedet. Nagy általánosságban: nem önmagunkért, hanem az emberiségért való. Kis körben: az önmagam kielégítése — a más nélkül való kielégülés után csupa vád zudul rám, testemre, lelkemre és sorvadok, de boldoggá tenni a nőt, akire vágyakozom: fölemelő, büszke tobzódás, ez: önmegerősödés. Az egyesülés igaz gyönyörűsége: az a gyönyör, amit a másiknak adok. Látni, tudni, érezni, magunkba szívni: hogy a másik most vonaglik, liheg, sir, reszket, jajgat és ezt a kéjt én adom neki — ez a gyönyörűség. Ez üdit, edz, fölmagasztosít. Nem bűn ez, ó nem bűn, ez szent cselekedet, szent köteles-

ség... Sirnom lehetne, hogy modanom kell: ez nem bűn. De pokoli átok az emberiségen: bűnnek bélyegezni az élvezetet... Mi büszkék lehetünk egymásra, mert dicsők vagyunk — és mégis mindent rejtenünk kell majd, hazudnunk kell, bujnunk kell, szenvednünk kell. De legyen vigasztalásodra az elgondolás: hogy ez szükséges, ez az életnek épp oly lényege, nagy rendje, mint bármi más, ami van, talán ez ár. Ez is az ár — és még sok más — amivel fizetünk.

... Már gyönyörűen sütött a nap, alig látható illatos ködben szállt fel a harmat, gyenge szellők röpködtek és meg-meglegyintettek puha szárnyukkal bennünket. Az ég mélységesen kék volt, könnyű fehér foszlányok mosolyogva lebegtek rajta... A ligeti kertészek már javában dolgoztak. Sétáló öreg urak érkeztek, lassan, öreg botokkal, a nap sütötte és jóságosan érlelte őket a lehullásra és érlelte a fák reszkető leveleit... Jött egy másik szerető pár is, fiatal férfi és leány és mi szíves nagy szeretettel néztük őket...

*

Egy esztendeig volt Grete a szeretőm. Majdnem mindennap találkoztam vele, ha hosszabb időre nem, egy negyedórára s ha más-kép nem lehetett, úgy hogy vele voltak a gyermekek is. Két édes kis jószág voltak, nagyon megszerettem őket... Eleinte furcsa volt nekem ezeknek a gyermekeknek a kedvessége és bája. Küzdöttem a varázsuk ellen — mert gazdagok gyermekei voltak és én szegény voltam és sokat megbántott, mint minden szegény. De hiába, úrrá lett rajtam a szelid érzés — nem vagyok azok közül való, akik gyűlölni tudnak. Szidtam én már sokszor a gazdagokat, vallottam, hogy minden gazdag ember könyörtelen és gaz, a könyörtelenség és gazság szükségképeni tulajdonsága a gazdag embernek. Minden gazdagot gyűlölök — mondtam — még a gazdagok csecsszopó gyermekeit is. El kellene valamenynyit pusztítani — lázongtam és nehéz órákban, mikor az Élet a nyakamon tartotta otromba lábát, sziszegtem és bízva állítottam, hogy én magam a saját kezemmel tudnék megölni mindenkit, aki gazdag. Szöges talpú csizmában végig tudnék gázolni a földre szórt újszülött gazdag porontyokon... És jaj, dehogy tudnék!

Mert ime, két kis milliomos gyermeket, egy tízéves fiúcskát és egy tízéves leánykát úgy megszerettem, mintha a testvérkém vagy a gyermekeim lettek volna. Igen, ők voltak a mi gyermekeink, én és a Grete gyermekei.

Bácsinak szólítottak, szépen barátkoztak velem, jók és finomak voltak, mert Grete erélyesen kordában tartotta őket. Nagyszerű volt Gretét látni, amikor erélyes. Persze mégis néha „szemtelenek” voltak a gyerekek — az Editke talán nem, csak inkább a fiú, a Pista — én akkor haragudtam rájuk és a Pistát szerettem volna képen legyinteni és rosszul esett, hogy ezt nem tehettem meg — de azután én is csak megbékéltem.

Mondom, szerettem ezeket a milliomos-fajzatkákat és sokat elgyönyörködtem bennük. Szépek voltak, egészségesek voltak, vidámak, általában jómodorúak voltak. Mindig nagyon tiszták voltak, szép és finom volt rajtuk minden. Emlékszem, mikor tavasszal derűs délelőttönként tiszta hófehér ruhában, hamvas-piros arc-színnel megjelentek a ligeti parkban a szőke Gretével — Grete is nagyon szép volt — olyanok voltak, mint a fehér galambok. Gyönyörű-

ség és lány szeretet öntött el engem a láttukra... Négy esztendő óta nem láttam a gyerekeket. Azóta nagyobbak lettek, bizonyosan vesztettek a bájukból. Majd egyszer egészen nagyok lesznek, akkor is szépek, egészségesek, nagyon tiszták lesznek, okosak lesznek, új és finom lesz rajtuk minden, de gőgösek és zsarnokok lesznek . . . Mostanában, ha nagyritkán valamiről eszembe jutnak, már inkább csak ilyeneknek képzelem el őket és úgy érzem, hogy amikor ezeket a gyerekeket szerettem, mégis csak megcsaltam azokat a sápadt, sovány, rongyos ruhákba bújtatott, porban játszó kis pizsokfészkeket, akik ócska törött-kopott játékdarabokkal bibelődnek, nevetlenek, egymással marakodnak, civódnak, illetlen szavakat kiabálnak, kis butik, nem tanulnak, akik földes, sáros kenyérdarabkákat esznek, sok verést kapnak, nagyon sokat és nagyon keservesen sírnak, ezeket az én forrón szeretett igazi édes testvérkéimet. Minden bizonnyal megcsaltam őket . . .

*

A gyermekek anyját, a Grete úrnőjét, sokszor láttam, mikor a házuk előtt Gretére vártam s ő a férjével kocsiba szállt és elhajtattak. Hol

az asszony szüleihez, hol máshová, vendég-
ségbe . . . Kellemes, sőt szelid arcú dáma volt,
nem látszott meg rajta, hogy erőszakos és durva
személy. Magas, erős és szép testalkata volt,
nagyon elegánsan és drágán öltözködött . . . A
férj csúnya, szőrösképi kövér ember volt, tipí-
kus bankáralak. Gretére vágyakozott, lopva
nézdegélte őt, de semmi közeledő lépést nem
mert tenni. Így mondta el ezt Grete. Többet
aztán nem beszéltünk róla. Engem a bankár a
Grete miatt egyáltalában nem érdekelt. Tud-
tam, hogy olyan ember, akit nő soha nem
szeretett és soha nem is fog szeretni. Te-
hát Grete nem lesz az övé soha. Ha megesett
volna az, hogy Grete más férfival szeretkezett
volna — ez csak érdemes férfi lehetett — azt
sem bántam volna. Közben nekem akadt egy-
szer-kétszer pillanatnyi barátkozásom más nő-
vel, nem rejtettem Grete elől; egyetmást, mert
kedves és érdekes dokumentumok voltak, el is
beszéltem neki. Ő nyájas szívvel hallgatott meg
és szerette azokat, akiket én is szerettem. Egy
édes, naiv, igen mulatságos kis leánykával sze-
retett volna megismerkedni, véletlenül, némi
hanyagságon múlt, hogy ez nem történt meg.

A Grete asszonyának is volt szeretője. Egy ügyvéd. Ezt a komornától tudta meg Grete, aki nek álkulcsa volt az asszony leveles fiókjához és az ügyvéd minden levelét elolvasta, néha — nem tudom már hogyan — az asszonyét is. En ezt az ügyvédet később személyesen megismertem. Szép szál ember, duzzadt, férfias arcú, barna bőre és fekete haja, bajusza van és keménytekintetű szeme. Mindenesetre sokkal impozánsabb himpeldány, mint a bankár. Erős basszus hangján egész kómikus lágysággal tud hízelgő ostobaságokat mondani a nőknek. Az ügyvéd jó barátságban állott a férjjel, az asszonyt még leánykorából ismerte. Ők csak a bankár pénzén keresztül szerethették egymást.

Grete hetenkint egyszer az egész éjjelt nekem szentelte. Ilyenkor mindig elkérezkedett hazulról és ígérte, hogy tizenkettőre otthon lesz, persze reggel került haza. Az asszonya ezt nem is sejtette. A gyermekeket este a komorna fektette le és ő maradt éjjelre a szobájukban. De a komorna nem tudta sokáig elviselni Grete örömet. Neki senkije nem volt — csúnya, sovány vénleány volt és oktalanul, betegesen szemérmes. Elárulta tehát Gretét az asszonyának. S

nehogy gonosz árulkodónak lássék, mentegette magát az asszony előtt, hogy csak azért panasz-kodik, mert ő nem tud aludni, hozzá van szokva a rendes helyéhez, az ő kis szobácskájához és az ő ágyacskájához, s az egész éjjelt álmatlanul vergődí át a gyerekek szobájában a „Grete” rosszasága miatt . . . Az asszony fölháborodással hallotta a rettenetes leleplezést. A leányt szigorú felelősségre vonta. Erkölcös szemrehányásokkal illette, mondta, hogy nagyon csatlakozott benne, ezt nem is merte volna róla feltenni, ez valóságos gonosztett, talán elvesztette az esztét, térjen magához és soha többé ilyen eset elő ne forduljon.

Grete türelmesen hallgatta végig a példás beszédet, a végén pedig egyszerűen megmondta az asszonynak, hogy a „szerelmeséért” maradt el néha-néha. A kötelességét elvégzi — mondta — a gyerekeket gondosan tanítja, ápolja és szereteti őket, arról pedig, hogy becsületes — a szó egyetlen igaz értelmében — már meggyőződhetett az asszonya. Be kell tehát látnia, hogy amit tesz, az szent joga.

Az asszony elsápadt a megbotránkozástól.

És éktelenül magtámadta gonosz asszonyi elméjével és nyelvével — az álnok, megvásárolt némbér fekete indulatával — a szegény leányt. Gyalázatos szavakkal illette és megfenyegette, hogy azonnal kikergeti a lakásából. Ilyen „szemérmelenségről” még regényben sem olvasott — mondta az asszony. — A házát nem engedni „fertővé aljasítani”. A gyermekeket többé még látnia sem szabad — „mi lesz azokból a szegény ártatlan kicsinyekből ilyen elvetemült személy mellett.” Ha egy óra alatt el nem hagyja a házát, rendőrrel viteti el.

Grete vérvörös haragra lobbant. Kétségbe is eshetett volna ettől a támadástól, de — szerencsés gondolat! — egy szóval leteríthette ellenfelét. Szemébe vágta az ügyvédet. Nem szégyenül az asszonynak, mert a Grete nemes gondolkodása előtt az nem volt szégyen, hanem mint egyetlen súlyos argumentumot, mely az asszonyt a „morál” talapzatáról döntötte le. Az asszony megrémült és elhallgatott. De Gretét magával ragadta a tüze, szinte kegyetlenné vált. Porig alázta az asszonyt. A diadalmas „meggyötört” fékezhetetlen erejével bántalmazta. Megérdemelné — mondta neki — hogy a haját

a kezére csavarva végighurcolja őt a szobán és gonosz és ostoba fejét a falhoz verje . . .

Az asszony helyzete valóban rettenetes lehetett, könnyekre fakadt és már sírva kérlelte a leányt, hogy el ne árulja őt.

Grete diadalmaskodott az asszonyi harcban. De keserves diadala után fél éjen át sirt. Hogy milyen nyomorult sors: a legdicőbb vágyaival és a legszebb érzéseivel az értelmetlenség és gonoszság vádlottjául állani!

Az asszony a komornát végkielégítéssel azonnal eltávolította a háztól. Grete maradhatott, meg is maradt. Értém maradt.

*

Buja éjszakák után néha vidáman és elégedetten kísértem Gretét hazafelé . . . néha meg fáradtak voltunk és oktalanul szomorúak. Néha kétségbeejtően megéreztük az egész életnek minden dolgaival, minden gyönyöreivel való rettenetes haszontalanságát.

*

A Grete édesanyja megbetegedett. Grete nagyon aggódtott érte és gyakran búslakodott. Egyszer nehézre fordult a baj, akkor meg is

látogatta az anyját. Özvegy asszony volt az anyja, Berlinben (Charlottenburgban) lakott és a nyugdíjából éldegélt. Grete négy napig volt Berlinben. Mikor visszajött, valamivel nyugodtabb és vidámabb volt, mert az anyja betegsége javult. Pár hét múlva aztán megint csak rosszabbul lett az öreg asszony. Irt a leányának, hogy azonnal menjen hozzá, hagyja el az állását és maradjon mellette, mert nincs senkije, aki ápolja. Gretének mennie kellett. Egyszerűen, kevés szóval váltunk el. Fájt az elválás, de reméltük, hogy nemsokára látni fogjuk egymást, ismét egymáséi leszünk. Majd hosszú leveleket írunk egymásnak — beszélünk. Ha tehetem, meglátogatom Berlinben. Ha felgyógyul az anyja, vagy — Isten ments! — meg találna halni és ő ismét nevelőnő lesz, megint csak Budapestre jön... javulást kívántam az édesanyjának és ismeretlenül is tiszteletemet küldtem neki. Ó, már jól ismer az édesanyja — mondta. Mikor első ízben otthon volt, mindent elmondott az anyjának — rólunk. Sokat beszélt rólam — hisz mindig az eszében voltam — és az anyja nagyon megszeretett és látni kívánt.

A vonatablakból kinézett és biztatóan mosolygott. Mikor aztán elrobogott a vonat és elvitte őt, mélységes fájdalom szállt meg.

És ezek a mélységes fájdalom nem csaldnak: megéreztem, hogy már vége mindennek.

*

És úgy lett. Öt esztendő mult el azóta, hogy Gretétől elváltam. Eleinte leveleztünk és képes lapokat váltottunk... Az anyja meghalt, ő egy kis francia faluba került, Budapestre hirtelenében nem kapott állást és — sietni kellett!... Egy levelére hosszú ideig nem válaszoltam. Akkor képes lapot küldött, én nem küldtem. Újabb levelet irt, pár sort, ez ajánlva érkezett, kérdezte, hogy megkaptam-e az előbbi levelét s a képes lapot és ha igen, miért nem irok neki... Nem irtam. Talán azért, mert meglepett a rombolás ösztöne, mert már nagyon jól tudtam, megtanultam, hogy ugyis nyomorultnak kell végződnie mindennek a földön.

Pedig mégis szánva-bánom már, hogy néha-néha nem cserélgethettük teleirt fehér papirosra a lelkünket...

*

Ha csak még egyszer láthatnám! Ha csak még egyszer szeliden szólhatnék hozzá!... Vagy máshoz, aki vele fölér. Egy másik berlini leányhoz, olyanhoz, amilyent én óhajtok, aki leány és mégis ember, ember úgy, ahogy az vagyok én, aki boldog és szomorú és megadó mosollyal mondaná: „tudnék is én ilyen ostoba játékot végigjátszani.”

Már egy év óta készülök Berlinbe és menni nem tudok... Pedig milyen jó volna menni, elmenni bárhová. Elmenni és soha vissza nem jönni... Máshol sem jó... Menni tovább! Mindig csak menni, futni önmagunk előtt, futni és azt hinni, hogy majd csak elmarad tőlünk valahol az élet... Elindulni így akár mindjárt az Oktogon-térről, akár egy forinttal és menni gyalog a tengerig, ott hajós legénynek állani és elmenni Afrikába és mindig csak menni, mindennel végkép leszámolni, semmit nem remélni, elhaladni a piramisok és a szfinx mellett és nem emlékezni, magára Napoleonra is csak egy fél gondolattal gondolni, csak egy fél pillanatra látni őt ostoba és konok és akarnok katonatisztnek és bemenni a Szaharába, ahol már nincs ember – nem látni

silány embert egyetlenegy sem — és még akkor is menni elszántan, lezárt ajkakkal, sápadtan, lihegve, ahol már csak eget és forró homokot látni és fáradtan összeesni, elnyúlni a porban, beleharapni a porba, vergődni, minden jajt még egyszer és utoljára elsóhajtani, azután egyet vonaglani és megmerevedni, örökre és végleg meghalni.

Igy szép lenne, így jó lenne!

A

ősz
sza
ac
sai
tal

An
Re
ka
M
vá

kö
fe
fe
é

Az asszony, a szeretője és a férje.

Hüvös októberi este volt. Ez volt az első őszi est, amelyen már minden nyári hangulat elszállt, az utak komorak lettek s az ember az acélos őszi ég alatt járván, régmúlt csalódásaira emlékezett, mintegy az okait kutatván okatlan szomorúságának.

A férfi lassú lépésekkel járt föl-alá az Andrásy-uton, annak az Izabella-utca és Rózsa-utca közti részén, a fákkal szegélyezett kavicsos testű sétányon. Várta az asszonyt. Már fél tízre járt az idő, ő már kilenc óra óta várt. Gyors szívásokkal cigarettázott.

Fiatal ember volt még, huszonhat év körüli, középtermetű, sápadt arcú. A szemei feketék voltak és fáradt nézésűek, a bajusza fekete és nyírott. Az egész arca egyszerű, igen értelmes és jóra való embernek mutatta és

olyannak, aki kissé többet szenvedett, mint amennyi az Élet mértéke szerint eddig átlagban kijárt volna neki. És az arc mindenben igazat mondott. Testben, habár sovány volt a férfi, erős lehetett, meglátszott ez széles válláról és a mozdulatairól.

Jött az aszony, már messziről meglátta. Eleinte a járdán jött, a tulsó oldalon, sietve, aztán rátért az uttestre, már ő is meglátta a férfit, jött át, egyenesen feléje. Magas nő volt, széptestű, izmos, kissé kövérebb annál, ahogy a légkívánatosabb lett volna. Hajadonfővel volt, sötét alj volt rajta és pirosszinű bolyhos kendő, melyet fázékonyan fogott össze.

A férfi eléje sietett. Üdvözölték egymást, mosolyogtak. Nem valami vidáman, nyíltan mosolyogtak, hanem mintegy gyanakvóan, mintha aggódtak volna egymástól, mintha mind a kettő előbb a másik mosolyára várt volna. Valamennyire bizalmatlanok voltak egymáshoz, mert három-négy nap is eltelt, amíg egyszer találkozhattak s mikor találkoztak, nem igen tudták, hogy hogyan is vannak egymással, maradt-e minden úgy, ahogy elváltak, nem sodort-e már középük valamit az Élet árja. Az

asszony ajkain valami szégyenlős zavartság is átlengett és a férfi, amikor az asszony a lámpa felé fordult, az arcán egy nagy, kékes foltot vett észre. Rögtön sejtette, hogy ez ütés nyoma. Hirtelen megsajnálta az asszonyt, fölbuzdult benne a szeretet, szeretete volna megölelni és hosszan megcsókolni a kék foltot az arcán. Az asszony finoman megérezte a férfi fölbuzdulását és jóságos odaadással indult vele egy pad felé. Leültek, jobbról a nő, balról a férfi, egymás felé fordultak, egymás szemébe néztek, bizalommal és reménnyel, miután megvolt a kék folt a kedves telt arcon, momentán kapcsolat, igaz érdem jele és szomorúság tárgya, melyet körülrajongtak az összesimuló, lágyzengésű érzelmek. Ekkor szólalt meg a férfi:

— Elutazott?

— El.

— Mikor?

— Még reggel.

— Bizonyos?

— Persze, hisz ebédre se volt otthon. Még a táskáját is magával vitte. Holnapután jön meg. Holnap délután találkozhatunk.

A férfi hálásan emelte ajkaihoz az asszony

kezét és megcsókolta azt. Az asszony elmosolyodott, de rögtön utána komor lett és mereven nézett maga elé. A férfi most már megkérdezte:

— Mi az a kék folt az arcán? — És mindjárt, nehogy az asszony eltitkolja a valóságot, még hozzátette:

— Ugy látom, ütés nyoma...

És fájó aggódással nézett az asszonyra. Az csak ennyit mondott:

— Igen.

— Miért? Mitől? — kérdezte hévvel a férfi.

— Megütött.

— A férje?... Hogyan? Miért? Nagyon bántotta?

— Megütött. Ökölrel az arcomba vágott. Olyan eset volt, hogy az borzasztó. Azt hittem, hogy mindjárt megöl. Engemet is, sajátmagát is.

— Hogyan történt?

Az asszony nem felelt. Hallgatva és mozdulatlanul ült, komoly-mereven nézett a földre. Szép, dacos volt most az arca, a gyöngye szél

meglengette szénfekete hajtfürtjeit. Kezét a férfi kezébe tette. Kissé érdes volt ujjainak a tapintása, mert mostanában naponta némi konyhai munkát is végzett. Aztán az ujjával megfogta a férfi kezét, gyöngén emelve huzta és így szólt:

— Fázom. Sétáljunk.

Mind a ketten fölálltak és lassu lépésekkel indultak meg. Erősebb szél jött velük szembe, szemeik hunyorogva meredtek a lámpafényes utba, a szél lobogtatta az asszony kendőjének szárnyait és szoknyáját a combjához feszítette. A férfi karonfogta az asszonyt, összeértek, összeömlött a testük melege. A férfi ismét türelmetlenül kérdezte:

— Hát hogyan volt? Mi volt? Mondja el!

Az asszony beszélt. Elmondta az esetet. Hogy a férje már régóta féltékeny rá. Sejti a viszonyukat. Régebbi, más dolgokat is sejti. Hogy valamikor — ez így volt s a férfi ezt tudta — találkahelyeken gyakran eladta magát... Hogy éppen most miért gyanakszik a férj, miből sejti a viszonyukat, ezt nem tudja. Hogy valószínűleg valaki látta őket együtt s ezt megmondta a férjének. Tegnapelőtt kissé ittasan

jött haza s minden közvetlen ok nélkül rátámadt, kiabált, szidta. Ő nem is kérdezte, hogy miért teszi ezt, mert oly vad és elkeseredett volt, hogy nem is mert hozzá szólani. Csak mikor a legdurvább szavakkal sértegette, szemétnek, cafatnak, kurvának nevezte s az anyját is ilyen gyalázó szavakkal említette, akkor szólt rá. Erre olyan ingerült lett a férj, hogy öklével az arcába vágott. Ő sírni kezdett, a férje is megszeppent, de aztán, mikor a kérlelésére nem hederített, megint csak dühbe borult, az égő lámpát akarta a tükörbe vágni s esztelen indulatában — ilyen örülség! — megkapta a kezével a lámpa cilinderét és összeégette a tenyerét. Most csupa hólyag a tenyere. Aztán elkezdett jajgatni és sírni és fogadkozott, hogy otthagyja az állását, inni fog és nem jár haza, nem bánja, akármi lesz a gyerekkel is, dögöljenek meg azok is éhen . . . Mindennek ő, az asszony, az oka, mert gonoszul bánik vele. Mig ő küzködik a kenyérért, azalatt más férfiak után mászkál, másokkal kéjeleg. Már eladta a testét, hiába is tagadja, — most meg már a lelkét is elhordja másnak. Ő tudja minden aljasságát. Tudja, hogy egész délutánokon át elcsavarog a háztól, a

gyerekeket otthon hagyja . . . Ez nem megy így tovább. Ennek ő véget vet.

A férfi most ezt kérdezte :

— És maga mit szolt minderre ?

— Mondom, eleinte nem is szoltam, mert láttam, hogy akármit mondok, csak még dühösebb lesz. Aztán, mikor már lecsitult, hát mentegtettem magamat.

— Mégis . . . Mit mondott neki ?

— Tudja isten. Már magam se tudom. Csak azt mondtam, hogy én nem járok el hazulról, ha elmegyek is, mindig vagy valami dolgom van, vagy a nővéremhez megyek és hogy őt soha nem csaltam meg, elég szomorú, hogy másnak inkább hisz, mint nekem . . . És addig beszéltem így, hogy egészen megnyugodott és ismét sírt és bocsánatot kért. Elkezdett csókolni és könyörgött, hogy legyek hű hozzá, ő kimondhatatlanul szeret engem, jobban mint az életét. És csókolta folyton a kezemet, meg a karomat és a nyakamat ; az arcomat belenyomtam a vánkosba, mert csak úgy dült belőle az ital-szag és nyálas volt a szája meg a könnyektől nedves a képe, — rettentően utálatos volt. És

könyörgött, hogy szeressem őt, mert neki úgy sincs más boldogsága, mint én és a gyerekek.

A férfi hallgatott. Szomorú volt. A nő rövid szünet után így beszélt tovább:

— Azért megsajnáltam azt a gazembert. Még most is szerelmes belém, pedig én mindig jobban gyűlölöm és utálok. Az egész életemet tönkretette.

— Miért ment hozzá? — kérdezte a férfi... Nem szemrehányóan kérdezte ezt, hanem az egész helyzet iránt való érdeklődésből, mintegy tapogatózva a kivezérlő fonalak után, — mert szinte már megkönnyebbült volna, ha az aszszonyt egyszerűen hibásnak tudhatta volna.

— Eh, ostoba voltam. A szüleim erőltettek, hát hozzá mentem. Olyané, akié szerettem volna lenni, úgyse lehettem. Nem sokat törődtem az egész férjhezmenéssel. A fő — gondoltam, — hogy el tudjon tartani a férjem . . . De ez a gazember még arra se képes. Soha nem ad haza elég pénzt. És hónapközben mindig visszakunyorál abból, amit elsején ad. És azt is elkölti, elkártyázza.

— Hát . . . talán nem kártyázza azért el. Neki is kell . . .

Igy próbálta a férfi — az egyik férfi — védeni a másikat. Mert hirtelenében igaztalan és gonosz dolognak érezte: hallgatván minden vádat mintegy megerősíteni. Az asszony zavartalanul folytatta a zsémbelődést:

— Mindig azt ígéri, hogy elsején majd visszaadja és ha itt az elseje, soha nem adja meg az egészszet. Mindig van valami kifogása. Hogy most erre kellett, most arra kellett, — majd a jövő elsején. Addig halogatja így, míg végre egyszer csak nem is szól már róla s ha én megemlítem, hát csak röhög . . . Egyszer nem tudtam neki pénzt adni, hát azt akarta, hogy vigyem a nyakláncomat a zálogba . . .

És most megfogta az aranynyakláncát, himbálva, ejtegetve emelgette és mintegy szeretettel és sajnálkozással nézegette.

— . . . S mivel ezt nem tettem meg, hát dühös lett, káromkodott és elment hazulról és reggelig nem jött meg . . . És én most se tudok venni olyan holmikat se, amik okvetlenül kellének. A gyerekeknek se, magamnak se. Nekem már kellene egy új télikabát. Az anyám küldött a héten egy kosár birsalmát és én nem

tudom befőzni, mert nincs pénzem cukorra... Nem képes ez a nyomorult eltartani egy családot. Elválnék én tőle szívesen. Haza adnám a gyereket az anyámhoz és én megélnék, ahogy más nők megélnék. Elég szép vagyok én ahhoz. Soha nem lenne nekem gondom arra, hogy honnan teremtsen elő a mindennapi pénzt.

— Hogy miért is nem hagyja ott? — kérdezte a férfi, de nem komoly kérdésnek szánva ezt, hanem csak azért, mert az asszony mintegy valami hozzászólást várva elhallgatott és ő nem tudott okosabbat mondani. Az asszony azonban jobb híján ezzel a kérdéssel is beérte, azt hirtelenében igazi kereső kérdésnek érezte és válaszul csak beszélt tovább, súlyosan és nyomatékkal, mintha csupa új dolgot mondott volna el, olyanokat, amelyeket most hall tőle először a férfi:

— Nem lehet... Hisz egyszer már elhagytam, elutaztam az anyámhoz a gyerekekkel. De ő még aznap utánam jött, könyörgött. Azt mondta, hogy inkább levitrioloz, semhogy másé legyek... Kénytelen voltam visszamenni hozzá, mert félttem tőle. Amilyen gazember, hát képes meg is tenni, amit mond... Meg aztán fogad-

kozott, hogy azontúl tisztességesen fogja magát viselni . . .

A férfi most ezt kérdezte :

— Mondja, mi lenne, ha egyszer így találkoznánk vele? . . . Meglátna bennünket együtt, karonfogva.

— Nem találkozunk vele.

— De mégis . . . semmi se bizonyos. Nem gondolt maga még erre?

— Nem . . . Nem törődnek vele. Egye meg a fene őt. Bár megszabadulnék tőle . . . Akkor legalább kenyértörésre kerülne a dolog.

És pajzánul, szinte egész vidáman még ezt mondta :

— Ha maga velem van, akkor nem félek tőle. Maga erősebb, mint ő. — És hirtelenében megfélemlítve a dolgok hosszú árnyékairól, vidáman, kacéran és tréfás gúnnyal nézett a férjére, hogy hát mit szól az esetleges súlyos föladathoz, amely ezennel formálisan ráruházott.

A férfi komoly hangon mondta :

— Az óvatosság nem árt. Én azt hiszem, nagyon kell vigyáznunk.

A nő dacosan biggyesztette a száját, aztán megint mosolygott és ravaszul nézett:

— Jaj Istenem, ha úgy összeverekednének maguk ketten . . . Mondja, meg tudná verni a férjemet? Képes volna rá? Maga nagyon gyűlöli őt?

A férfi tréfával akarta elcsapni ezt a témát. De mégis, nem tudott önmagától megszabadulni, szólnia kellett:

— Azt gondolja? Nem . . . Nem gyűlölöm. Én megértem a férjét, mert férfi vagyok. S mihelyt egy ember megérti a másikat, már nem gyűlölheti. Csak sajnálhatja . . . Hogy meg tudnám-e verni? . . . Ez a kényszerűség elkövetkezhetnék. Mindenesetre védeném magamat. S aki védekezik, az egyuttal támad is . . . Bizony, szomorú eset lenne. Ugy látom, a férje akár késsel vagy revolverrel sem átallana ránk törni...

Az asszony határozottan és gyorsan vágott közbe:

— No, ilyesmit mégse tenne. Áh! . . .

És egész meggyőződéssel lehetetlennek tartott most efféle rémes eshetőséget, hamisan, azzal a magára vett bizonyosság-érzettel,

amelylyel az emberek általában alig-lehetségesnek tartják a szokatlan dolgokat.

Egy darabig hallgattak. A férfit, aki fejlettebb érzésű volt, mint az asszony, átfogta esti sétájuk hangulata, a hosszú tágas úton való meleg együttballagásuk, mintha távolból nézte volna reszkető szívvel önmagukat — és elmerengett . . . Fölnézett az égre, amely csillagos volt s olyan színű, mint a hideg, kékes acél. Belebámult az égbe, amelynek szépsége oly idegen, amikor keserves dolgok esnek alatta.

Az asszony megint beszélni kezdett, megint csak az előbbi áradatot folytatta. Részleteket beszélt el a szökéséről. S ahogy beszéde közben a gyermekeit említette, forró szeretettel ömlengett, hogy : szegény, drága kincsek, nem adná őket az egész világért. Szinte fáj neki, hogy az az utálatos ember az apjuk . . .

Igy mentek kettesben, összesimulva, egymást melegítve . . . Már a Hermina-úthoz értek. Előttük terült el a liget sötét teste. A közelből villamoscsengés hallatszott. Itt hűvösebb, de friss és üdítő volt a levegő. Nyári sétákra emlékeztek. A férfi mély lélegzetet vett, kitágítva a

mellét és mozdulatlanul állt. Az asszony megkérdezte:

— Hány óra van?

A férfi kigombolta a fölöltőjét és megnézte az óráját.

— Már tíz elmúlt.

— Menjünk most már visszafelé. Majd a Nagy János-utcánál betérünk az Aradi-utcába. Arra mégis biztosabb.

Azután sóhajtva mondta az asszony:

— Mondja, mit lehetne nekem tennem?

Kérdve, aggódva, szinte a lehetetlent remélve, sóhajtotta ezt az asszony.

A férfi fájdalommal hallgatott.

A nő ismét mondogatta:

— Mondja! . . .

— Nem tudom . . . Tünie kell. Tünie kell az életet úgy, ahogy van.

Az asszony sóhajtott:

— Pedig úgy gyűlölöm . . . És csak azért, mert a rabja vagyok . . . Pedig nem félek tőle. Szinte nem is törődöm vele. De elhagyni mégse merem. Ha legalább tudnám, hogy mi történik velem azután . . .

A férfi egészen nyersen felelt erre, úgy,

meg-
Ezt mondta :
nézte

— Ugy látom, újra el akarja kezdeni, amit egyszer már folytatott.

— Mit ?

— Tudja . . . Találkozóhelyekre járni.

— Azt se akarom. Utálom már. Soha nem akarom többé megtenni. Akkor is csak a szükség vitt rá, igazán meg tudom magam védeni.

— Hogy én vádolnám ezzel ?

— Nem tudom, hogy miért említette, vád gyanánt-e . . .

— Dehogyan vádolom. Nem vádolom . . . De maga célzott rá. Hisz az előbb azt mondta, hogy megélné úgy, ahogy más szép nő megél. Másra nem gondolhattam.

— Tudom is én, hogy miből élnék meg.

— Tehát a férje sejtette, sőt talán tudta a régít.

— Azt mondja . . . Bizonyára sejtette.

— Persze . . . És most meg hogy' neki-tüzelt ! Éppen én miattam ! . . .

— Igen.

— Hát persze . . . A régi dolgok előtt szemet hunyt. Azok pénzért történtek. Csak a
kell
zért,
tőle.
égse
énik
úgy,

pénzért . . . Pénz jött a családhoz . . . De ez most más! Ez nyilván szerelmi viszony — és akkor már revolverhez kell nyúlni.

Az asszony indulatosan szólt:

— Dehogyan hunyt ő szemet. Nem tudott ő semmit. Csak jár most a szája.

— Nem tudott . . . Már mért nem tudott volna, ha ő mondja? . . .

— Mert nem tudott. Mert letagadtam mindent, amint gyanakodni kezdett . . . Mert elhitt mindent . . . Mindent elhitt, mert szeret.

A férfi hallgatott . . . Most szóltanul mentek néhány percen át. Az asszony tehetetlenül bajlódott a gondjaival. Hogy mit is csinálna ő, ha meg is szabadulna a férjétől. És bizony azt se tudta, hogy mit is akar, mit nem akar. Jobb életet szeretett volna, — csak ennyi az egész. Leginkább a mindennapi kinzó bajaitól szeretett volna megszabadulni. Hogy hogyan, azt nem is sejtette. Ahogy éppen lehetséges . . . Aztán így beszélt:

— Tudja, ha volna egy barátom . . . ha csak száz forintot adna havonként, megélnék a két gyerekekkel. Nem is kívánnék többet. És hű is lennék hozzá. Soha nem csálnám meg.

— Velem se? — kérdezte a férfi, csupán azért, mert ez a tréfás komizkodás felötlött az elméjében.

Az asszony mosolygott. Így intézte el a kérdést, melyre igaz feleletet nem is adhatott.

Már az Aradi-utcában jártak. Az asszony érezte, hogy valamit, amit talán öntudatlanul megközelgetett eddig, de ami most már a panaszáradat folyamán mintegy tudatos végcélként kínálkozott, meg kell ragadnia, valahogyan meg kell említenie. Ismét sóhajtva szólt:

— Hát mit csináljak? Mit lehet egyáltalában tennem? Én ezt nem bírom el. Én nem bírom el az életet ezzel a férfival.

Aztán feszült szünet után:

— Mondja . . . nem lehetséges az, hogy ha magának több fizetése lesz — hiszen mondta, hogy januártól kezdve több fizetése lesz, meg mellékkeresete is lesz, — nem lehetséges, hogy én a barátnője lennék?

A férfit megzavarta ez az ajánlkozás. De gyorsan felelt:

— Lehetséges, édesem . . . Erre én is gondoltam már. De nem akartam följánni, mert nem akartam olyan reményt kelteni magában,

ami esetleg nem teljesülhet . . . Bár úgy lehetne. Ez volna a legforróbb vágyam . . . Hogyan is... persze, ha annyi fizetésem lesz, amennyire számítok . . .

Pedig a férfi tudta, hogy lehetetlenség, amit a nő kívánt, amit ő most ígért. Tudta, hogy nem lesz annyi pénze, hogy az asszonyt eltarthassa. De így kellett beszélnie, mert hirtelen átlátta, hogyha igazat mond, esetleg elveszti az asszonyt. Neki pedig kell ez az asszony. Szép asszony, kell a szerelme. Ha elveszti, nem bizonyos, hogy nyújt-e érte kárpótlást az élet. Habozás nélkül hazudott tehát.

Az asszony megkönnyebbült. Legalább némi, halvány reménye akadt . . . Csöndesen hallgatott. Jobban hozzásimult a férfihez és nagyon szerette őt.

A Szív-utca sarkára értek. Itt el kellett válniuk. Megálltak tétován. Megszorították az egymás kezét.

— Pá, drága asszonyom . . . — mondta a férfi.

— Pá, pá . . .

Az asszony mosolygott, mintegy lábadozón, megszűnt fájdalom után. Aztán még egyszer

erősen megszorította a férfi kezét, hirtelen megfordult és sietni kezdett. A férfi nézett utána s habozva állt. És már előre eggódott . . . Az asszony a primitív lények határozottabbságával sietett, nem nézett vissza. Amint egy lámpa alatt elhaladt, a lámpa világa ráhullott az alakjára, megvillantak rengő idomai. Most kissé túlságosnak, szinte nevetségesnek találta a férfi ezt a termetet, most . . . ezt a büszke, hatalmas alakot, mert csak az imént vergődött előtte a nő teljes tehetetlenségében. De éppen ezért — meg mindenért — nagyon sajnálta és mégis nagyon szerette és újból hevesen megkívánta... Még — mert hallhatta az asszony — utána kiáltott:

— Csókolja meg helyettem a kis édeseket.

Ezek a kisgyerekek voltak. Egy három éves fiúcska és egy öt éves szőkehajú leányka. A férfi nagyon szerette őket, de azért most tudatosan is kiáltott, mert így is magához kapcsolta az asszonyt, aki azért is hálás volt hozzá, hogy a gyermekeit nagyon, becézően szerette.

Az asszony visszanézett, bólintott a fejével s nem is látszott már, hogy olvadozón mosolygott — és ment tovább.

A férfi is megfordult és elindult hazafelé. És ballagott a komor utcán, ezen a hűvös októberi estén, amelyen már minden nyári hangulat elszállt a levegőből és a tárgyakról, amelyen az ember — bárki is — az acélos ég alatt járván, régmúlt csalódásaira emlékezett, mintegy az okait kutatván oktalan szomorúságának.

Az isteni nő.

Éjjeli egy óra volt. Egy kávéház ablakában ültem és kibámultam az éjszakába. Sárga kis lángok szomorkodtak a roppant sötétségben. Néha egy-egy utcaleány járt el az ablakom előtt. Körülbelül azon gondolkodtam, hogy most már minden késő. Én már eltengődtem az életemet, már elfáradtam, mindörökre elszenvedtem. Huszonnyolc esztendő alatt nagyon megöregedtem. Igaz, lesznek még szép dolgok is, talán még szeretni fogok néhány pompás nőt, de mindez mi lett volna előbb, csak öt esztendővel is előbb!

Jobbkezem a hideg márványlapra hullt, künn sirtak a lámpalángok. Izzó érzéseim megemelték a szárnyaikat és mint vörös galambok szálltak, belehulltak a fekete éjszakába, széttözlöttek zugó röpüléssel, mintegy valamely

üzenetért sajtó, csodálkozó, kérdező lelkem számára. És vissza nem tért egy sem.

*

Egy nő haladt el az ablak előtt. Testét krémszínű köpeny fődte. A nő rámnézett és a szemeivel mosolygott. Világos volt az arcára, a haja szőke, fehér kalapján nagy kék toll lenggett. Már el is tűnt, kezei a köpenye zsebeiben pihentek, köpenye hozzáfeszült remek testéhez.

Utána siettem. Amint kiléptem a kávéház ajtaján, ő már távol járt, meg-megvillant a köpenye. Heves, éltető lélegzetet vettem, mintegy megkorbácsoltam lábaimat és utána siettem. Amikor utolértem, megállt és rám nézett. Szólni akartam, — reszketett volna a hangom — de ő megelőzött.

— Ugy szép, ha nem menti magát. Akartam, hogy hozzám jöjjön.

— Ó boldogság! Mi legyen hát az első szavam!

— Mondja, hogy szép vagyok.

— Gyönyörű. Oly gyönyörű, mintha már nem is lenne, mintha én nem lennék, mintha e percben a régi rajongó ifjú volnék és ábrándozván elképzelném magát.

Megindultunk. És felujjongtam :

— Hallja, hogy összecsendülnek a lépéseink? Ó, kén alig is merek örvendezni! De mégis boldog Isten műve, hogy így a szent éjszakában találkozhattunk!

— Szép az éjszaka. Én éjszakánként bolyongok a néptelen utcákon, lassan és meregve, egy-egy magányos férfi még rám nézni is csak lopva mer. Gyönyörűek a néptelen és sötét utcák. Az éjszakai néptelen utcák járójában fellobog az életláng, mert remél, mert még várhat valamely csodát.

Én mentem a remek nő oldalán, borus novemberi éjszakán és magamba szívtam az illatát. A köruton jártunk. Csend volt, az aszfalt szürke volt, a házak lehunyt ablakszemekkel aludtak, előttünk egy ittas ember dülöngélt, messze és magasan nagy villamos reklámrózsa virított... és én azt éreztem, hogy mindig is minden úgy jó, ahogyan van.

— Most már tudom!... Én féléjszakákon át elültem a kávéházablakban és kibámultam a semmibe. Most már tudom: magára vártam.

— És én eljöttem. Éjszakánként bolyongtam, vágyakoztam a szerelemre, kerestem a

férfit... és most megtaláltuk egymást. Ó, mennyit szenvedtem.

A hangja lágyan, kissé fátyolosan és rezgően csendült és én tudtam, hogy így szép a hangja, szebb, mintha egész tisztán csengene.

— És ha most már boldogok lehetnénk...

— Igen... ha már boldogok lehetnénk.

Néha már meglegett előttem a boldogság, de amikor feléje nyultam, ellibbent. Már-már elém jött éjszakai bolyongásaimban és már-már a fejemre tette a kezét... Egyszer egy férfi sokáig követett, lappangón és tűnődve, nekem tetszett, megszólított és azt mondta: Jóestét, megengedi-e?

— Elüzte...

— Igen. Elüztem. Még valamit beszélt azután és a hangja már-már elakadt és nagyon reszketett, mégis elüztem, mert már gyűlöltem. Büszke vagyok; azt akarom, hogy aki engem szerethet, az megérdemeljen engem. Mert én nagyon szép vagyok és nagyon, nagyon tudnék szeretni.

Férfinék és nőnek, hogy szerethessék egymást, meg kell érdemelniök egymást. Gyönyörű boldogság, hogy eljött értem, de szent

bizonyos, hogy ezt megérdemeltem. Én meg-
érdemeltem egy isteni nőt, aki virul és illatos,
a ruhája selyem, a lélek galád bilincseit már el-
szórta és vágyai az égig fellobognak.

— Az én szerelemvágyam oly hatalmas,
hogy testemből kitörve betöltené az egész
mindenséget.

— Maga szép és szőke. A fogai villogó
fehérek...

— A szemeim mint mozgékony fekete kis
bongarak...

— A teste karcsú és gömbölyű. Külön-
külön isteni látvány: ruhában, lebegő-tapadó
vékony ingben és meztelenül. Testének bőre
szeliden fénylik, mint romantikus éjben
az ég...

— A szobám falait bordóvörös tapéta bo-
rítja, mintegy meleg embervérben fűrésztöten.
A szőnyegem kék és puha, nyári ég egy rész-
lete a lábaim alatt. A csillárokról sárga, piros és
kék virágok függnek, művirágok, holtak mint a
bútorok és a tárgyak mind, — az élet én magam
vagyok. A szobám egyik fala, ameddig a kezem
felér, drága velencei tükör. Ha meztelenül, ki-
bontott hajjal eléje állok, a hajam leomlik ra-

gyógó csípőmre és körülfolyja duzzadó testemet . . . És én ebben a szobában, lágy melegben, mámorító illatok közt gyakran heverek, hanyatt fekve egy izmos diványon, és ábrándozom. Ábrándozom az élet lehetőségeiről és elképzelem a gyönyört. Felgyúlnak és szomjú lángokkal lobognak a vágyaim. És hiába!

— Szegény leány, — szóltam részvételtjes hangon és megfogtam a kezét és a kezének bővös érintésére megremegtem és a lágy kezet küzködő hévvel szorítottam. Ő gyöngéden mosolygott:

— Talán . . . nem is vagyok leány. Már voltam asszony. A nevem: Magda.

— Asszony volt! És . . . néha mégis boldog volt . . .

— Soha. Ha az uram szeretett, a testem közönyös maradt és a lelkem sírt.

— Miért történt ez így?

— Mert én a szerelmet akarom! A férfit! A szépet és kitűnőt! Férj és feleség: nem szerelem ez, ez az előre eltökéltség; ez a kényszerűség bús boldogsággá magasztalása.

— Csak elképzelései vannak a szerelemről?

— Csak szép elképzeléseim . . . Egyszer

megcsókolt egy férfi, az szép és erős volt. Az ajka piros volt, mint a friss, véres hús és a fogai olyanok voltak, mint apró porcellánszemek. És a lehellete oly tiszta volt, mint a hegyi szellő.

— És ?

— Semmi, megcsókolt, én pedig eltaszítottam magamtól.

— Ó miért tette ezt ? Ez nagy bűn volt, — szoltam aggódva.

— Mert megcsókolt és aztán mosolygott és amikor szolt, hangja frissen csendült . . . Én eltaszítottam, mert azt akarom, hogy aki engem megcsókol, ha a meztelen Achilles is, a térde remegjen és elsápadt arcán könnyek peregenek végig.

— És még mik történtek ? . . . Mondjon el mindent, — kérleltem szinte bánatosan.

— Egy férfi, egy dúsgazdag férfi . . . gyönyörű volt, borotvált magas ember. A szeme kék volt, olyan volt mint egy remek hollandus vagy finn ember, egy festett pásztor, a haja szőke és olyan, mint a gyapjú. Megölelt, acélosak voltak a karjai, én a szemem lehunytam, az ajkaimat összeszorítottam és még vártam, valamit még vártam . . . És ő egészen a fülemhez

hajolt, a lehellete perzselt és vonagló hangon beszélt és . . . kincsekről beszélt, a fele vagyónát ígérte nekem.

— És ?

— Én szíven tudtam volna szűrni a hitványt.

— Ó, ezek a szerelem gaz kalmárai,

Hosszú hűvös utcán jártunk. Egy szürke ház előtt, egy komor barna kapu előtt megálltunk. Szemközt nagy telek terült el, az álmos ég óriási darabját láttuk. Messze sárga világosság ömlött. Mellettünk egy fekete, szenvedő alak kopogott el . . . Mi nemsokára fenn leszünk a vöröstepétás szobában. Melegben, parfüm-illatban. Az isteni nő szőke haja meztelen karomon ömlik majd keresztül és a csillárok ujjongó fényt hintenek ránk . . . És odalenn némán keresztezik egymást a bűvös és keskeny utcák és fáradtan és reménytelenül baktat rajtuk egy-egy nyomorult alak, akinek agyát fessegetik a tompa gondok . . .

*

Egy kis asztalkán, teáskanna alatt, kékes, szeszélyes spirituszláng lobogott. Egy-egy karsú, omlatag cigarettára gyújtottunk, az isteni

nő pajkosan elfújta a gyufámat és kacagva maga gyújtotta meg a cigarettámat . . . A tükörnek fordult, megoldotta illatos haját és mialatt én fehér selyemblúzának kapcsait bontottam, csodálkozva bámulta önmagát. Az állán ferdén egy kis metszett seb helye látszott, bájos ékesség rajta, amely így látásra túlvilági, szinte elképzelt lényéből őt igazi emberre, hús és vérből való nővé varázsolta, mintegy átkarolhatatlan meszeseségből hozzám közel hozta.

Egymásba borultunk. Vonagló ajkaink egymásba kapcsolódva összetapadtak, a fogunk pendült, a nyelvünk piros hegye összeért s a boldogság árama átfutott a testünkön. Egymást átölelve küzdelmesen szorítottuk az egymás testét; rózsaszínűre festettek bennünket a piros falak, a nő szőke haján bronzfények ragyogtak. Így álltunk sokáig. Mikor a karjaink szétnyíltak és párás ajkaink leszakadtak egymásról, mélyen sóhajtottunk :

— Ez a csók, amelyért oly régóta sóvárog-tunk, amelyért annyit és oly mélységesen vágyakoztunk, hogy végre megadatott nekünk.

Az isteni nő nézett rám, mosolygott, a mosolyában rejtelmes szomorúság rezgett.

— Ez a boldogság, — szóltam és ahogy a nő meztelen nyaka, válla és karja örökre befőrmálódtak a lelkembe, kicsordult a könnyem.

— Ez a minden vágyak beteljesülése. Ez a jutalom az életünkért. Ez a jutalom azért, hogy borzadunk a haláltól, hogy dicsérjük a tiszta eget, hogy mosolygunk, ha valaki szeretettel megsimítja a hajunkat és gyűlöljük azt, aki megbánt.

— Ez jutalom azért, Magda, hogy nagyon kétségbeesetten kiáltoztál, amikor valamikor még kisleány korodban egy sötét szobában egyszerre csak egyedül maradtál . . . Ez a jutalom azért, hogy egyszer, amikor már elapadtak a könnyeim, egyet sóhajtottam és ájultan eszem el.

Ujjongva vettem most égnek mindkét karom, meresztett ujjaimat mintegy lecsaptam a kincsré, amely az enyém, átfogtam a nőt, szemét, száját, arcát és nyakát, elborítottam a csókjaimmal, csókoltam megbomlottan, falánkul, mintha minden gyönyörűségek rajta illatoztak volna és mintha mindent le akartam volna marni róla. Aztán elcsendesedtem és lihegtem és mozdulatlanul tartottam őt a karjaimban . . .

Ő mintegy aléltan csüngött, a feje lehanyatlott, képe megduzzadt forró vérétől, a szemei elborultak, az ajkai mosolyogtak és mintha még sírt volna. Azután felkacagott, kifeszítette magát a karjaiból, a tükörhöz futott és gyors, meg-megakadó mozdulatokkal ledobta magáról selyemingét, karjait összekapta a keblén, féktelenül kacagott, melleit mint két kis babuskát dédelgette. Jobbkarját felnyújtotta és kiáltott:

— Nézd, éppen ilyen magas a tükör! Látod? . . .

Tántorgó mozdulatokkal közeledett, felém fordult, nevetett rám, a nyakamba rohant, csókolt, falt, magához szorított és forrón zihálva vont . . .

Ahogy a diványhoz értünk, egyszerre megszűnt a kacagása, leült, gátlólag vetette kezét a mellemnek és reám nézett, mélyen a szemembe. Tekintete a lelke legmélyéből tört felém. És most valami szomorú fájdalom jajdult fel a szívemben. Ez a fájdalom az ő tekintetén át érkezett hozzám. Mintegy bús, nagy messzeségekből. Kezem, mellyel a karját fogtam, lehanyatlott.

Hangunk elhalt, a nyelvünk elbénult, hosszan, némán néztünk az egymás szemébe.

Aztán mégis . . . új erőre kapva, bár csökkent reménnyel, beszélni kezdtem és csaknem sírángoztam már:

— Szeretlek . . . és mindörökké téged foglak szeretni. Lám, tudtam, mindig tudtam, hogy aki a legszebb nő a világon és a legizőbb, az lesz az enyém. Boldog vagyok és . . . talán bőségesen is tudnék áradozni, de te . . . csodálatosan elszomorodtál, lezártad az ajkaidat és ime, nem örülsz annak, hogy melletted térdelek és forró leheletem a kebleden ömlik szét.

Ő csak nézett rám nagyon szomorúan.

— Bizonnyal balga gondolatok bántanak. Üzd el őket, édesem. Ezek a gonosztól valók. Majd én elűzöm őket. Tűzre vetjük és felperzseltjük őket. És ujjongva vad buja táncsal körrülejtjük őket. Csókollak és csókolj!

És a fejemmel föléje borultam. Ő a szemem elé vetette a kezét és elűzte szomjú számat. Kiegyenesedtem, az árnyékom gyáván elfutott a testéről. Mintha kegyetlen kezével megütötte volna a szívemet. Minden feketébe borult előt-

tem, majd izzó vörösbe gyult és amikor újra láttam, már nagyon tisztán láttam mindent magam körül, egy meztelen remek, szomorú nő láttam feküdni, a piros divány egy szegletét láttam, a falat láttam, balról a tükröt mintegy csak sejtettem, egy kis kerek, fekete asztalt láttam, amelyen a kék spirituszláng utolsót lobbant . . . Tétlenül hallgattam, még az ellobbant lángon is elmerengtem. Vége! Most már vége mindennek, mert ez már nem szerelem. Nem a vágyak összezsugorítása; már ez könyörgés, legfeljebb viaskodás, fenyegetés, elkábítás, — ez már az örök boldogtalanság, a tökéletes bukás, rettentő katasztrófa!

Az isteni nő hanyatt feküdt, a karjai párhuzamosan heverték a teste mellett, a tekintete a semmibe meredt . . . Megérintettem a testét, mozdulatlan maradt, megfogtam a karját, magam felé vontam; ő hagyta, könnyen hajlott a kar. Rettenetes volt! Valami véres düh öntött el, mindkét kezemmel hirtelen megragadtam és megráztam. Ő némán tűrte ezt, amikor pedig eleresztettem, dermesztő nyugodtsággal szólt:

— Ha akarsz, kirabolhatsz. Nekem gyönyört már nem, csak fájdalmat nyújthatsz.

— De miért? Miért van ez? Hiszen ez irtóztató!

Ő nem felelt, csak a kezét lengette, hogy még kérdezvén se bántsam őt.

Lesujtva hallgattam. Aztán még könyörögtem, inkább csak halálosan megsebezve nyöszörögtem:

— Magda! Hiszen kívántál engem. Hiszen kértél engem. És én most már nem tudok nélkülüled élni. Én mostanáig vártalak téged. Én éjszakánként, amikor behúzódtam a takaróm alá, mindig sírtam érted. Én éjszakánként a mellemre, vonagló szívem fölé, hideg borogatást raktam, hogy enyhítsem a sóvárgás fájdalmait. Teérted volt, hogy mindig, amikor már szerettem egy-egy remek nőt, cudarul elűztem, mert porig alázva láttam minden nagyszerű elképzelésemet összeomlani. Magda, az is csak érted van, hogy napközben vidám és nevető arccal járok az emberek közt, bohóságokat mondok nekik, csakhogy megőrizsem az életemet addig, míg téged nem szerettelek, mert különben lelkem sötét hatalmainak fenyegetései alatt holtan omlanék össze.

Magda! Én emlékszem, már kisgyerek ko-

romban, amikor még csak hatéves voltam, el-
bújtam, úgy, hogy senki nem láthatott és akkor
keserves zokogással sírtam, hogy nagy lehes-
sek már és szerethessek igaz szerelemmel egy
nagy, remek nőt. A könnyeimtől, emlékszem,
egy kis kék kötény, amelyet akkor viseltem,
csurom víz lett. Magda, én megérdemellek té-
ged és csak én érdemellek meg. Mert senkinek
az nem volnál, ami nekem. Te tudod ezt, mert
megláttad szemeimben a bibor vágyat, amikor
az éjszakában rám néztél, a mosolyoddal ma-
gadhoz hívtál. Magda, ha az anyém nem leszel,
itt kettéhasad a szívem.

Ő bánatosan halkan suttogetta:

— Nem leszek a tied.

— De miért nem? Miért?

— Sem a tied, sem a másé. Nem leszek én
már soha senkié.

Itt volt előttem a végtelen bizonyosság.
Szólani nem tudtam. Ő így beszélt tovább, hal-
kan, lágyan és reménytelenül:

— Örökkévaló már az én fájdalom. Ha
megbolygatod a lelkem, csak régi sebeket sza-
kítasz föl. Ó, vétkeztem-e én és mit vétettem
én, hogy eredendőleg féltem a boldogságtól!

Kissé elhallgatott. Arcán is átvonult a harc: mintha nem is akarna már többet mondani és mégsem tudná a kitörni vágyó áradást elfojtani.

— Ó jaj, miért volt, hogy kívántam a csókot és mégis megvédtem magam a csók ellen? Ó miért volt ez, mondd! Mondj valamit, nyugtass meg, hogy: mindenáron így kellett-e ennek lenni?

Hirtelen szólni akartam, már szinte a nyelvemem volt: „De Magda! édes, boldogtalan nő!” . . . De ő mintegy vitázva ellenem és előre nagyon szenvedve a vígasztalástól, tovább beszélt:

— Megbocsáthatom-e bárkinek, megbocsáthatom-e neked is, hogy annyit szenvedtem! Ha voltál, miért nem tudtad, hogy én is vagyok és lélekzem és két fogsorom összeszorított és amikor rámborul az éj, felsóhajtok a csillagokig? . . . És miért nem jöttél, hogy vaskezekkel megragadj, összeroppants, belém fojtsd a gyáva sikojt és megválts! Megbocsáthatom-e ezt neked valaha?

— Magda, szédülök, én már elbuktam, de talán a te számodra még nincs vége mindennek. Hallgass, könyörgöm, hallgass egy kissé rám!

Ő nem fogta fel szavaimat, rám se nézett, gyötrődött tovább:

— Oly fáradt vagyok. Ugy fáj nekem az élet. Fáj, hogy sűrke e mennyezet. Hogy vörös a fal. Hogy itt fekszem ezen a díványon. Hogy téged boldoggá nem tehetlek . . . Fáj nekem minden, ami van és hogy úgy van, ahogy van... Ó, hogyan is kellett nekem élnem! Holdas éjszakákon sétálni, régen, messze, mélységesen bámulni a csillagokba, vadul, örülten önmagamnak szítani a sóvárgásaim tüzeit. Virágok gonosz illatával, szomorú álnok dalokkal, recsegtetve szegény hangomat a homályos szobában.

— Magda! Ó jaj nekünk már, százszor is jaj.

— És gonosz voltam, istentelen, mert ezer vágy sugarai megtörték rajtam. Ha nagyon kívántak, kacagtam, ha elhalkultak a sóvár szenvedélyek, némá arcom mögött zokogott a lelkem . . . Már kilenc éven át kinyílt virágként virultam és senkit nem boldogítottam. Mikor az uram szeretett, biztonnyal reggelig sírt utána.

— Magda, ha most megragadnálak és kirabolnálak, én is meghalnék utána. Magda! . . .

És elfuladt a hangom. Megdőbbenve, le-

sujtva, a fájdalomtól felmagasztaltan, mozdulatlanul álltam. Ő szomorúan feküdt a hátán, meztelenül, rózsaszínben tündökölve, leomló bronzragyogású hajával, megdicsőült homlokával és a semmibe bámult. Lassan megeredtek a könnyeim. Egy mély, küzdő lélegzetet vettem, hozzá léptem és mintegy bús imára hajlóan sírva leborultam rája.

A könnyeink összefolytak, mellem lihegő meztelen keblén feküdt és isteni nagy megvertségek legyőzhetetlenül, örökre elválasztottak bennünket egymástól.

Régi séta.

Derős időkre emlékszem, melyek már régen elmúltak, s melyekről azt szoktuk hinni, hogy boldogok voltak.

Tizenhét éves fiú voltam, jól öltözött, piros képű fiú. Ebéd utáni sétámat tettem a pusztán, ahol mint vendég tartózkodtam. Novemberi tiszta, szellős napon.

Amint az enyhe melegséget éreztem, s az áramló, ömlő fényességet megbámultam, ostoba, gyermeki szeretettel gondoltam a napra és fölnéztem rá. Fényes és lángoló volt, hatalmas és lesújtó. S ahogy ilyennek láttam, úgy éreztem, mintha a nap egy félelmes, irtóztató és diadalmas ellenség lenne . . . Pedig a nap egykedvűen bámult a földre, reám, a tárgyakra.

Emlékszem, az ég tiszta volt, kék és mély. Oly mély, hogy szinte félős volt belenézni, s jól

esett, ha a fölfelé vetett tekintet egy-egy fehér-
res, ködös foszlányt talált, amelybe belekapasz-
kodhatott . . . A föld nedves volt és hideg. Nyir-
kos földszagot árasztott. A süppedésekben
piszkos-szürke víz csillogott. Mindenfelé lehul-
lott, szétszóródott falevelek heverték, sárgás,
pirosas barna színűek és ráncosak ; betegen, hal-
dokolva vagy már holtan heverték, sárosan, vi-
zesen, odaragadva a nedves földhöz . . . Kopasz
fák rázták a csúcsaikat, ellenkeztek a lassú
északi széllel, hosszan és csüggedetlenül . . .
Zörögtek a halott levelek, mint parányi csont-
vázak. Egy-egy levélhulla időnkint elválva a
galytól, bukdácsolva, ide-oda ütődve hullott le
a földre. Ezt a szellő elkapta, sodorta, forgatta,
röghöz, földhöz odaverte, — míg végre valami
gödröcskében megüledett vízbe került, vagy
egy csutakba, göröngybe megakadt.

Óvatosan lépkedtem, hogy elkerüljem az
apró pocsolyákat, be ne piszkoljam csillogóra
pucolt cipőmet. Megállva, szememet gyönyör-
rel legeltettem az őszi derűn, s mellemet ki-
feszítve hosszú, mély lélegzetekkel szívtam
magamba a friss, szellős levegőt. A nap suga-
rai csiklandozták a nyakamat s a szellő ciróga-

tott. Nyugodt, jóleső érzés töltött el, egyike azon állapotoknak, melyekben az ember a lehető legjobban érzi magát. Gyönyör, amelyben nincs semmi kockázat, aggodás, amely után nincs lehangoltság. Olyan ez, mint egy pohár édes és hűvös ital, mely a legelső kortytól a legutolsóig csak édes és hűvös.

Megkerültem a napfényben csillogó istállót. Mögötte egy parasztfiú dolgozott, trágyát rakva egy kis kocsira, mely elé két szamár volt fogva. A fiút legfőljebb 14 évesnek tartottam, bár most azt hiszem, több is lehetett. Azóta tapasztaltam, hogy az ilyen parasztfiúk, akiket nagyon korán fognak állandó nehéz munkába, néha megállanak a fejlődésben s csenevész termé-
tüek maradnak.

Emlékszem, mily egykedvűen, lomhán hánytá az érett, erősszagú trágyát. Nagy csomókat vett a villájára, melyeknek egy része mindig visszahullott, egy részét meg — a szárazabb szalmatöredékeket — a szellő szórta le, a fiú ruhájára, arcába verve azt... Amint engem megpillantott, egyszerre abbahagyta a munkát. Mintha csak valami alkalomra, okra várt volna, hogy megpihenhessen. Félénk,

kíváncsi tekintettel vetette rám apró szemeit és lassan, vontatva köszönt. És csak bámult. Nézett engem, az úri fiut s én megéreztem a tekintetéből, hogy gondolatai a szép ruha és a kényelmes dologtalanság körül kezdenek keringeni. Nem volt abban a tekintetben semmi irigy, vagy gyűlölködő, inkább szomoruan sóvárgó volt az... A fiú bámult, aztán megint hozzáfogott a munkájához s a szellő ismét arcába szórta a piszkos töredéket. De evvel mit sem törődött, talán észre sem vette. Inkább arra látszott aggódva figyelni, hogy ha megszólítom, elérte a szavam. És szótlánul néztem őt. Néztem a széles, barnapiros képét, egyszerű, néhol durva hajlású arcvonásait; rongyos, kopott ruháját, melyen a barna színnek a feketétől egészen a világos, fakós szürkéig minden árnyalata megvolt, a legzagyvább összevisszaságban. Lehetetlen volt fölfedezni, hogy vajjon milyen színű volt ez a ruha újkorában. Meg egyáltalán volt-e valaha új? Tréfás hajlandóságot éreztem magamban azt hinni, hogy már eredetileg rongynak készült ez a kabát és nadrág. A nadrág igazi „folt hátán folt“, ákombákom öltésekkel összetákolva. Előtte libgett

egy szintén rongyos, hamvaskék kötény, hogy a romlástól, piszkolódástól megvédje. Ritkán teljesített kötény fontosabb hivatást! A lekonyult szélű zsiros kalap, a nehéz, vastag csizma, nem zavarták az összhangot, amely által, hogy az így fölékesített fiú bokáig be-süppedve a sáros, barna lébe, éppen trágyát rakott, csak még teljesebb lett.

Mulatságos alak volt nekem akkor ez a rongyos vackokba öltözött, butaképű parasztyerek, csak rozoga embervakarcsnak, utálatos kis piszokfészeknek tudtam látni, — most szomorú emlék. És hasonlóképen a két állatja, a gondozatlan, barnaszőrű szamaracskák. Egyik him, a másik nőstény. A himnek a hasa alja, az orra és a fülei belső oldalán nőtt hosszú szőre fehér, a nőstényé fekete. Ez volt köztük minden különbség. Hátukon hosszú és vastag nyomai látszottak a fiú ostorütéseinek, kegyetlen, nagy ütéseknek. Ott álltak a kocsi elé befogva és bamba tekintettel bámultak maguk elé és lomhán mozgatták a füleiket meg a farkukat. Megkérdeztem a fiútól:

— Van nevük ezeknek az állatoknak?

— Van.

— Hogy hívják őket ?

A fiú az ujjával mutatott :

— Ez a Fáni, ez meg a Hánzi. — És vi-
gyorgott, mert a him volt a Fáni, a nőtény a
Hánzi. Nevettem.

— Mi béred van neked itt ?

— Hat forint egy hónapra.

— Persze enni is kapsz ?

— Azt is.

— Hol lakol ?

— Hát itt.

— Itt. De hol alszol ?

— Az istállóban.

— Fáradt vagy ?

— Nem a', még csak két óra van. . . .

Ott hagytam.

Egy darabig a gazdasági épületek közt bo-
lyongtam, majd nekivágtam a kertnek. Püves,
fás hely volt ez, tele hervadt, meggémberedett
levelekkel, melyek néhol folytonos és vastag
puha szőnyeget alkottak, s a lépések alatt su-
hogtak, törtek, repedeztek . . . A fák mind-mind
kopaszok, csak a fenyők zöldelnek, élettelen
zöld színben.

Pár lépésnyire az úttól két ember ásta a föl-

det. Bajszos, szakálas öreg emberek. Furcsa erővel vették be magukat az agyamba. Most is egész jól látom őket, látom, hogy libeg a bajszuk és a szakáluk, amint meggörnyedve le-föl hajlonganak, jobb lábukkal nyomkodva az ásót a nedves, ragadós fekete földbe. Bizonyára hallották a lépteim dobogását, s amint a kavics lábam alatt morzsolódott, ropogott. De nem néztek föl. Ezek már nem várták az alkalmat, hogy a munkájukat abbahagyják. Ezek már benne voltak. Annyira benne voltak, hogy rosszul esett volna nekik megállni, fájt volna nekik meggörnyedt derekukat kiegyenesíteni. Azért csak ástak, ástak, olyan buzgón, mintha a gyötrelmeik sírját ásnák. S szürke arcukon komoly elszántsággal nagyokat szúrtak az ásóval a földbe. S a nap kegyetlen sugarai föl-fölcsillantak a fényes ásókon. Szép, pajzán csillogás volt. S most olyan ez a csillogás a lelkemnek, mintha lassú, komoly gyászzenébe belesikogatna a pikkoló.

Emlékszem, kényelmesen lépkedtem, ropogtatva a kavicsokat és erősen szívтам magamba a levegőt . . . Egy sophora pendulán akadt meg a szemem. Alacsony, sajtóságos ága-

zatú fa ez, véletlenül tudtam meg a nevét, magyar neve nincs. Olyan ez a fa a fák közt, mint az emberek közt a púpos. Nyomorék fa. Rövid törzséből görcsösen indulnak szerteszét az ágak, úgy, mintha szeszélyesen egy gomolyba tekergőzött kigyók lennének. Vesszői meg függőlegesen lefelé lógnak . . . Körülsétáltam ezt a furcsa fát és arccal az istálló felé fordulva a fatörzsek és bokrok közt egy kis darabkát láttam az udvarból, — éppen a parasztfiút és fogatát. A fiú mozdulatlanul állott ott, vasvillájára támaszkodva és felém bámult. Amint észrevette, hogy látom, elkapta a fejét.

Ne-e-e, Fáni! — hallatszott vontatott és ingerült ordítása s a villanyél a levegőbe emelkedett és lesujtott a Fánira. S hozzáfogott megint a munkájához és a szél ismét szórta az arcába a pizkos, száraz szalmazdarabkákat.

Az öregek emitt csak ástak, ástak és a nap ontotta enyhe melegű sugarait és egykedvűen, közömbösen bámult.

A gyermek.

Napos nyári délután van, csökkenőben már a nap ereje, de a gazdasági épületek déli és nyugati falai még csaknem izzanak. A sugarak csak a kastélyt kímélik meg valamennyire, nem mintha a természet rendje tenne kivételt az úri kastélylyal, hanem mert a kastélyt árnyékontó gyönyörű fák övezik mind a négy égtáj felől.

A kastély nyugati oldala különben pompás verandával egy nagy kertre nyílik, melyet fásbokrós részletekre szürke, tört-köves utak osztanak. A kert melletti széles úton most ökrös szekerek vonulnak, üresen, az imént hagyták el a magtárt és megkerülve a gazdasági épületek csoportját s a kastélyt, új magszállítmányért iparkodnak a közeli „Nagykút” pusztára, ahol méhes sürgéssel folyik a cséplés, — alkony

felé ide hallatszik a hatalmas cséplőgép el-elhaló, majd neki-nekilendülő búgása. A szekereken béresek ülnek, bússzeműek, az arcuk naptól barna, a hátuk görnyedt.

A parkbeli sűrű fák árnyékában fiatal, tizenöt-tizenhatéves leány ül egy padon, mellette egy négyesztendős fiúcska. A leány — Olga a neve — egy angol képeslapot olvasott, most a fiúnak — Pali öcscsének — mutogatja a képeket — úr, hölgy, agár, raquette stb. — azután más képeslap is előkerül, benne más és ábrázolt tárgyak.

— Ez ágyú, — mondja a leány.

— Ló, — folytatja a fiú és kezével megböki a lovát.

— Ezek itt katonák, tüzérek. A lovak húzzák az ágyút. Egy, kettő, három, négy, öt — hat ló, egy ágyút hat ló húz, mert az ágyú nagyon nehéz, rézből van. (A leány tehát nem tudja, hogy az ágyú miből van.)

A kisfiú bámulja a képet, látja a lovakat és a katonákat, az ágyún nem igen tud eligazodni, nem érti a formáját, nem tudja a célját, de mint élettelen és értelmetlen tárgygyal, nem is törődik vele. A lovakat nézi nagy figyelemmel. Az

ágyút dombnak fel húzzák a lovak, erősen neki-
dülleszkednek a hámnak. A fiúcska valahogy
megsejti az erőfeszítést, ezt kérdezi:

— Nem fáj a lovaknak?

A leány közönyösen felel:

— Nem.

Azután, hogy hamis ne legyen a válasza,
mégis azt mondja:

— Egy kicsit, de az nem baj.

A leány lapoz, új kép következik.

Nem messzire tőle még kisebb gyermeket,
egy kétéves leánykát hordoz a karján egy igen
csinos, fiatal cselédleány. Nagy fenyőfa lehajló
ága alatt áll a gyermekkel és mivel a gyermek
két kezét tárogatva értelmetlen szavak gügyö-
gésével kéri a kis galyat, letör neki egyet. A
gyermek a galylyal szeretően simogatja a cse-
lédleány puha képét, az néha mosolyogva el-
elkapja a tűlevelek csiklandozása elől az arcát,
ezen az apróság igen jókat kacag. A vidám ne-
vetésre a fiúcska felüti a fejét és figyel, majd,
látván, hogy itt több a mulatság, otthagyja nő-
vérét és a cselédhez fut. Ő is galyat kér, kap is,
játszik a cseléddel, sompolyog és ágál körülötte,
nevet a még kisebb testvérré, átfogja a cseléd-

leány lábait és valóságos gyermeki erotikával csüng rajta, gyakran mondogatja a nevét, Böske, Böske . . .

A leány is elunta az olvasást, feláll, oda sétál a többihez és mosolyogva nézi őket, aztán elveszi a csöppséget a cselédétől, karján tartja és megcsókolgatja. Így szórakoznak, mulatnak, gondtalanul várják az idő mulását, a meleg enyhülését.

Később a kastélynak, kertnek, földnek és köröskörül mindennek az ura délutáni heveréséről lesétál a kertbe, megkeresi a gyermekeit. Messziről meglátja a kis színes csoportot a fenyők zöld diszletének alján és a szemét gyanakvólag, sőt már rosszalólag hunyorítva kémleli, hogy melyik is hordozza karján a legkisebbet. És bólogat a fejével. Oda siet a gyerekekhez, a padnál megnézi, hogy mivel foglalkozott az Olga kisasszony, mosolyog, amikor látja, hogy vidámak a kisebbek, sandán pillant a lógósan álló cselédleányra és már azt is látja, hogy mennyire szereti a négyéves fia a kellemes, tiszta és szelid parasztleányt. De rászól Olgára:

— Nehéz talán a leányka, add „neki“.

Olga engedelmeskedik, a cseléd ismét kar-

jára veszi a legkisebbet, szinte felőrül, amikor emelheti, cipelheti, örömében enyhén meg is lóbálja és nevet. Kellemetlenül, furcsán érzi már magát a megszokott teher nélkül és így a többiek előtt álldogálni anélkül, hogy bármit is csinálna, ezt szinte röstelli és csak félszegen, bajjal túri.

Olga és apja diskurálnak, Palika figyel rájuk, a cselédleány indul, hogy fel és alá járkáljon terhével, a kis leánykával. Pali úgy néz e pillanatban a cselédleány után, mintha kiáltani akarna neki:

— Böske, ne menjen el, maradjon itt . . .

Még ez a kis távolodása a leánynak, még ez is kedve ellenére való . . . De az apa, mivel ezt már a Böske nem hallhatja, megfeddi Olgát:

— Miért emeled, hordozod, fiam, mindig a kis hugodat? Szép, hogy nagyon szereted, örül is a szívem, ha ezt látom, de . . . már sokszor láttam, hogy a karodra veszed és cipeled, sokáig, mint egy cselédleány . . .

— Csak egy keveset tartottam a karomon. Hiszen olyan édes . . .

— Igen, leányom, de én már máskor is intettelek, hogy ezt ne tedd. Most már meg fo-

gom neked magyarázni, hogy miért nem szabad a gyermeket oly gyakran hordoznod . . .

Az apa itt gondolkodott egy kicsit, töprengött, hogy vajjon hogyan is kezdje, hogyan is értesse meg a leányával a dolgot, de aztán, mivel nem tudta hirtelen megtalálni a bevezető magyarázatot, hirtelen kívágta :

— Még féloldalas leszel, ha sokat cipeled ! . . . Árt ám az ilyen folytonos féloldalú teher a testnek, megrontja a formáját . . . Arra való a cseléd, hogy hordja ő. Még görbe leszel, ha folyton cipeled a kicsikét.

Palika a homlokát ráncolva, figyelt. Nagyön nem értette, hogy miről van szó, azaz nem értett minden szót és a részleteket, de azt fel fogta, hogy Olga görbe lesz, ha mindig cipeli a kis testvérkáját. Ezen elcsodálkozott, de rögtön Böskére gondolt és a szíve fájdalmasan összehorult. Megszólt : —

Apus, az Olga görbe lesz, ha viszi az Irénkét ?

— Bizony, fiam, — felelte az apa, anélkül, hogy a feleletét meggondolta volna.

Pali kétségbeesetten firtatta tovább ezt a dolgot :

— De akkor a Böske is görbe lesz! Neki se szabad az Irénkét hordani . . .

— A Böske nem lesz görbe.

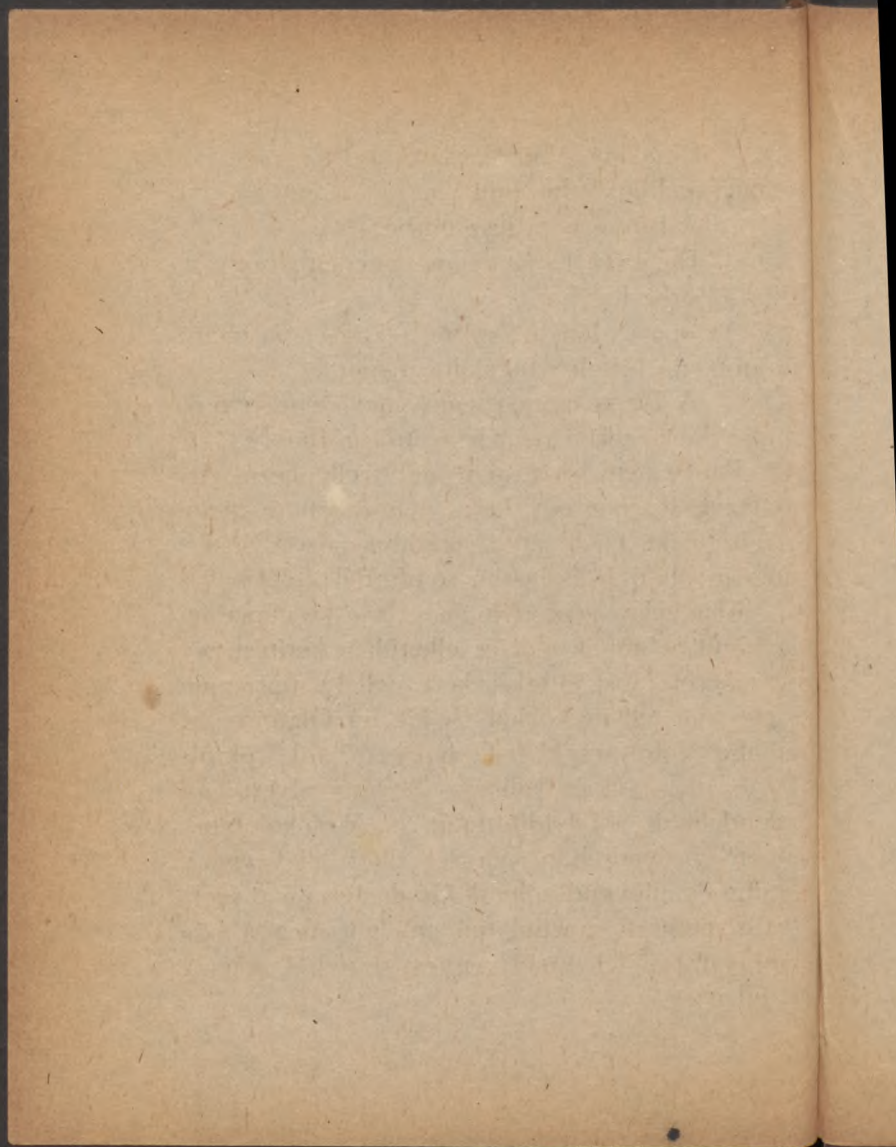
— De igen. És én nem engedem, hogy a Böske görbe legyen.

Az apa és lánya összenéztek. Az apa megütődött, de hirtelen feltalálta magát:

— A Böske parasztleány, neki lehet gyermeket hordozni, ő nem lesz attól görbe.

Palika nem mert, nem tudott ellenkezni, de a hazugság, bár egy kissé megnyugtatta, nem elégítette ki. És kutatva, aggódva nézett Böske után és elindult és lassan somfordált feléje . . .

Már akkor késő délután volt, a kis társaság kivonult a fenyők alól és elkerült a kerítéshez; a szekerek most jöttek a kert mellett, most már megrakva teli zsákokkal. A kis fiú Olgához és apjához futott és kiabált, hogy: ökrök, ökrök — és ez az új és kellemes látvány elverte az aggodalmait és felvidította őt . . . A zsákok tetejében görnyedt hátú béresek ültek, akik egész eddigi és eljövendő életük fáradtsága miatt igen lassú, paraszti mozdulattal emelték meg a kalapjukat és félelemmel vegyest tisztelték a gazdájukat.

Váratlan vendégek.

Balla egy Andrássy-úti kávéház ablakában ült és nézegette a nőket. A csinosakra mosolygott is. A fiatal leányoknak pedig szemtelen kedélyességgel intett a kezével és hangtalanul, csupán az ajkait mozgatva, ezt mondta: szervusz. Némely leány mosolygott ezen. Balla anyyira belemelegedett ebbe a játékba, hogy kifelé irányított arca már állandóan mosolygósra állt, és a keze már szinte gépiesen intett, amikor a szeme még egészen határozatlanul csak azt érzékelte, hogy jön egy nő, csinos és nincs vele férfi. Így történt, hogy egy ismerős asszonynak is intett a kezével és azt mondta feléje, szervusz.

Az asszony elcsodálkozott, de csak egy pillanatra, aztán elnevette magát. Rögtön tisztában volt azzal, hogy miképpen eshetett meg a dolog. Balla kissé zavarba jött. Mert az eset valóban furcsán festett. Ő, a huszonötéves

fiatalember, ül az ablakban és jön ez az asszony, aki két-három esztendővel idősebb is nála, akinek ő mindig mély kalapleemeléssel szokott köszönni — és most int neki a kezével és azt mondja, hogy szervusz. Elnevette ugyan magát az asszony, talán meg is értette az egész kis balesetet, mégis kellemetlen a dolog. Lehet, hogy az asszony kedélyesen elbeszéli majd az esetet a férjének, az pedig nem érti meg a tréfát és komoly ügyet csinál belőle.

Balla gyorsan fizetett, kapta a kalapját és a felöltőjét és kirohant az utcára. Sietett abban az irányban, amerre az asszony elment. Nemsokára utólérte és köszöntötte az asszonyt és mentette magát. Az asszony újra jót nevetett az eseten. Hiszen már előre megvolt a bocsánat, fölösleges is volt minden hosszabb mentegetőzés, de azért Balla csak magyarázott tovább és beszélt az ő ablaki csinjeiről. Hogy nagyon szereti a nőket, szereti a változatosságot — ez könnyen érthető — és a kávéházablakból köti az ismeretségeit. Onnan mosolyog a leányokra, int nekik, vidáman és szemtelenül, és a legtöbb leány reagál a könnyed támadásra. Akad olyan is, aki csupa pajkosságból visszamondja, hogy

szervusz. Ő azután, ha éppen kedve támad, ki-
megy valamelyikhez és kész az ismeretség.

— És ugyan mit mond neki? — kérdezte
az asszony.

— Valami jelentéktelen kis bolondságot,
akármit, — felelte Balla. — Például ezt: Ha már
ilyen jóban vagyunk, drága kis nő, akkor ismer-
kedjünk is meg!

— Hallatlan, — mondta az asszony, csodál-
kozva és a látszat kedvéért némileg méltatlan-
kodva is a mai „gyerekek“ erkölcsének romlottsá-
gán.

— Szóval, nem tetszik, ugyebár, haragudni?
— beszélt még Balla, visszatérve eredeti témá-
jára, és már készült elbúcsúzni. Az asszony
azonban nem engedte, most már, ha csatlako-
zott hozzá, csak kísérje egészen hazáig, mert
hátha még újabb „inzultusok“ érik, hátha még
valaki idegen is ráint egy kávéházablakból és
azt mondja feléje, szervusz... Az ilyesmit meg-
láthatja valami kedves ismerős és tudja isten,
hogy mit hisz. És még nem is vehetné túlságos
rossz néven az ember, bármit gondolna is a ked-
ves ismerős, mert bizony a mai asszonyokról
mindent fel lehet tételezni. Lám, lám, így gon-

dolhat rosszat valaki még az olyan feddhetetlen asszonyról is, mint ő.

Balla meg is volt győződve az asszony feddhetetlenségéről, már régóta ismerte és még soha semmi olyant nem tapasztalt vagy nem hallott róla, ami ellenkeznék a tisztességes asszony fogalmával. Balla maga mindig a legnagyobb tartózkodással beszélt vele, így látta ezt másoktól is, és hogy most kissé fesztelenebb és szabadabbszájú lehetett, azt csupán a mai érintkezésük kedélyes megindulása tette lehetővé.

Az asszony a nyílt beszédet, diszkrét dolgok őszinte közlését, férfivágyaknak és női tetteknek elmondását örömmel hallgatta. Megeredt az ő nyelve is:

— Mégis, higgye el, nem szép, hogy maga így, szinte a nyílt utcán ágál. Van ebben valami szerelmi szegénylegénykedés. Ilyen kellemes és csinos fiatalembernek, mint maga, társaságokba kellene járni, úriasszonyok körül kellene settenkedni. A beszélgetésekre, apró pajkosságokra és ártatlan flörtökre is úrileány partnereinek kellene lenni. Bizony . . . Mert hát kikkel ismerkedhetik meg maga ilyen módokon? Bizo-

nyára csak holmi masamód vagy irodista leányokkal, tudja isten, kikkel, mikkel.

Balla védte a maga dolgait és hencegett, pompás eseteket beszélve el, kissé füllentve is.

— Mindjárt megérkezünk, szakította félbe az asszony és még ezt mondta :

— Tudja mit? Jegyezze meg jól a házat, ahol lakunk. És második emelet nyolc! Holnapután jöjjön fel hozzánk. Délután, mondjuk hat óra tájban. Otthon lesz a férjem is. Ő nagyon szereti magát. Nálunk lesz vendégségben egy asszony és a két leánya. Gyönyörű két leány. Nagyon jól fog illeni magához, ha udvarol nekik egy kicsit. Nem csak szép leányok, hanem kedvesek és okosak is. Higyje el, ez sokkal szebb lesz, mintha a kávéházablakban kapálózik. Hogyan is lehet ilyesmit csinálni! Hiszen ott látják magát mások is, akiknek nagyon utálatos lehet ám egy ilyen túlságosan fesztelen fiatalember.

— Ó, miért? — védekezett Balla. — És mondta, hogy ő feltűnés nélkül könnyed kis kézmozdulattal csinálja a dolgát, senki észre nem veheti.

Az asszony még azt magyarázgatta, hogy a szerelem úgy szép, ha teljesen diszkrét, senki

semmit nem lát és nem is sejt belőle, azután elbúcsúzott a fiatalembertől. Még egyszer lel-kére kötötte, hogy holnapután menjen fel, na-gyon szép leányok lesznek náluk, akiknek még a mamájuk sem megvetendő, habár már közeledik a negyvenhez. Ezen aztán még egy utolsó jó-ízűt nevetett és befordult a kapun. Mialatt ment fel a lépcsőn, kedves meglepéssel gondol-kozott a fiatalemberről, az egészen szokatlan, bizalmas csevegésükről. Örült, hogy így akarata nélkül, anélkül, hogy ezt tudatosan várta volna, a véletlen ennyire közelébe hozott valakit, aki különben azelőtt, épp úgy, mint a többi férfi-ismerőse mind, mindig túlságos és szinte szá-raz és unalmas reverenciával viselkedett vele szemben.

Balla körülbelül megértette az asszony szándékát. Ugy gondolta, hogy az asszony-ban hirtelen, egészen váratlanul, fellobbant valami kaland, valami friss szerelem gondo-lata és máris tudatosan tör feléje. De mégis oly diszkréten megnyilvánulónak látta az asszony vágyait, hogy kétkednie is kellett. Hátha az asszony csupán kellemesnek találta őt és ezért óhajtja körébe vonni. Hátha önzetlen jóindulat-

ből akarja összehoronálni csinos nőkkel, finomakkal, mert azt hiszi, hogy így jót tesz vele. Az asszonyi számításokon bajos előre átlátni: az sincs kizárva, hogy egészen fantasztikus dolgokat kombinál. Például neki nemsokára kitűnő állása lesz, ezt az asszony tudja és most „fogja” őt a barátnője leányai számára... Izgalmas kíváncsisággal várta a látogatásra kitűzött idő eljövetelét.

A megállapított időben Balla pontosan megjelent. Az asszony maga nyitott neki ajtót. Azzal fogadta, hogy a férje váratlanul elutazott. Mándokiné nem jött el a két leányával. Az ismerkedési terv tehát nem sikerült, marad a jövő hétre. De talán kettesben sem fognak unatkozni.

Balla ügyeskedett, mondogatta, hogy egy cseppet sem bánja az eset ilyen fordulását, sőt, ha szabad érzelmeit elárulnia, még inkább örül neki. Boldog, hogy a nagyságos asszony közeliében lehet és az időt bizalmas beszélgetéssel kettesben tölthetik. Ez mindennél kellemesebb, bárkiknek a jelenléte csak rontaná a hangulatot. És mindjárt erélyesebb célzást is tett, mondván, hogy különben sincs kedve az urileányokkal

való ismerkedéshez, az ilyen udvarolgatás egészen céltalan „viráglegyezgetés”.

A szalonban ültek, puha karosszékeken, egymással szemközt. Az asszony még a forma kedvéért visszatért a férje elutazására és magyarázgatta, hogy egészen váratlanul kellett a férjének még tegnap este elutaznia. Ezt olyan meggyőző részletességgel tudta előadni, hogy előadása teljesen igaznak tűnt fel, annyira, hogy kissé már maga is megbánta. Mert úgy érezte, hogy mégis mindenütt és mindenben valami kis agis-t kell hagynia. Arra azután, hogy Mándokiné és két leánya miért nem jöttek el, egész egyszerűen azt mondta, hogy az igazat megvallva, nem ígérték mára, hogy jönnek, ő csak úgy gondolta, hogy eljönnek.

Azután még ide-oda csapongott a beszélgetésük, néha kissé rajta felejtkeztek egészen közömbös témákon is. A Nyugat leányáról és Pucciniről is esett szó, azután egy Tosca-beli áriáról, melyet Balla nem ismert. Az asszony nagy buzgóságában a zongorához ült, hogy eljátsssa az áriát Ballának. Még zongorázott, amikor csengetés hallatszott. Az asszony hosszasan ütötte fel a fejét és hallgatott. A csengetés

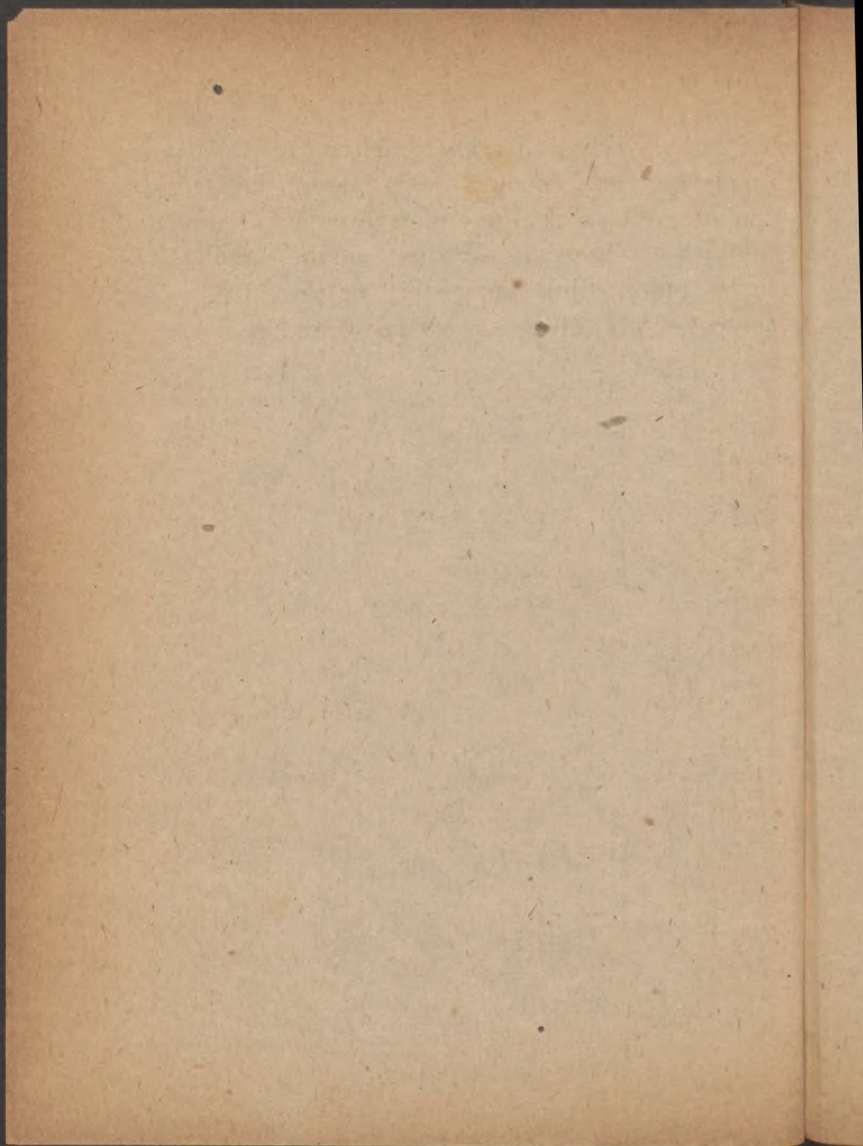
megismétlődött. Most felállt az asszony és indult, hogy a szobaleány késlekedése miatt ő maga nyisson ajtót. Mándokiné jött a két leánnyával. Erre jártak, hát feljöttek — mondták.

Az asszony bemutatta Ballát a hölgyeknek. Régi ismerősünk, — mondta — az uramat kereste. De hiába fáradt szegény, mert az uramnak tegnap el kellett utaznia... Azután nagy beszélgetés vette kezdetét. Csakhamar két csoportra szakadt a társaság, az asszony Mándokinével volt elfoglalva, Balla pedig a két leánnyal csevegett. A leányok rendkívül bájos és vidám nőcskék voltak, Ballának szinte könnyben usztak a szemei a nagy gyönyörűségtől, hogy bámulhatta őket és mulathatott velük. Az asszony néha feléjük tekintett, néha kissé megakadt a tereferelésben, szinte el-elborult, de azután csak mosolygott. Most már egy cseppet sem bánta, hogy eljöttek a váratlan vendégek, mert tulajdonképpen akart is, nem is akart kalandba bocsátkozni ezzel a fiatalemberrel. Vágyakozva fantáziált már valami új szerelemről, de félt is, meg őszintén is tudta respektálni azokat a szabályokat, amelyek ma az asszonyt bilincsekben tartják. Az élet nehéz és

veszedelmeket rejt magában ott is, ahol az ember nem is sejténé. Ki tudja, hogyan jobb, hogyan rosszabb? És félig-meddig öntudatlanul úgy érezte, hogy a mai asszony első sorban passzív lény, ma még talán csakis a teljes passzivitás az, ami kifogástalanul és szépen illik egy nőhöz; a nőnek csupán az a dolga, hogy várjon. Várja, hogy valami, bármi, történjék vele. Ha erős egy férfi, akkor keményen agresszív is és ha Balla erős, majd legyőzi az ő levethetetlen ellenállását és fellöki mind a torlódó akadályokat. Ha pedig nem teszi mind ezt, marad a megkívánt és teljesített kötelesség biztossága. Ezekben a percekben ilyenformán érezett az asszony.

A vendég hölgyek egy óra hosszáig maradtak, amikor pedig elmentek, velük ment Balla is. Az asszony kissé hűvös volt Ballához a bucsuzáskor és nem érintette semmiféle formában a viszontlátás dolgát. Balla ezt teljes elkedvetlenedésnek ítélte és azt gondolta, hogy céltalan is lenne most már minden további próbálkozása. Mikor kezet csókolt az asszonynak és az eközben Mándokinéhez beszélt, végleg elhatározta, hogy ő soha többé nem fog ehhez az

asszonyhoz feljönni. Ez az elhatározása aztán le is hangolta és úgy tudta, hogy a két leány mindennek az oka, de ahogy új vidám és nevetgélő beszélgetésbe kezdett velük, egyáltalán nem tudott rájuk haragudni, sőt olvadozó gyönyörűséggel élvezte azoknak friss, naiv leányosságát.

A taktikus szerelmes.

Vannak csunya férfiak, akikről azt beszél-
lik, hogy kedveltjei a nőknek. Én ezekben a
mesékben nem hiszek, de azt elismerem, hogy
azok a csunya férfiak, akiket ilyen kellemes
hírek kapnak a szárnyukra, kivétel nélkül érde-
kesen csunyak. Szentimrey úr, akivel a kávé-
házban ismerkedtem meg, nem tartozott a csu-
nya férfiaknak ehhez a fajtájához, ő egy-
szerűen csunya volt. A szemeiben reszkető
melankólikus vágyódás pedig bárki számára
elárulta, hogy ő érzi szépségbeli fogyatékos-
ságát és küzd, alig-alig tudja magát megadni
annak a sorsnak, amely őt a természet — igaz-
ságos vagy igazságtalan — osztása szerint meg-
illeti.

Bizonyos ezek után Szentimrey urról, hogy
sokát beszél a szerelemről és a nőkről. És
persze a szerelemről is, a nőkről is mint

problémáról. Tele volt ő megállapításokkal, példákkal, általános érvényességű elvekkel és a részletekre tartozó hasznos kis megfontolásokkal — és valamely mélységes és nem öntudatos reménytelenség fölé épített, erőszakolt önbizalommal. Mindezeknek hijával vannak az igazi férfiak, azok, akik őszinte kegyeltjei a szerelemnek. Nyilvánvaló, hogy Szentimrey urnak alig voltak szerelmi sikerei, ellenben szörnyű sokat kellett neki a szerelemtől elmélnedni, sőt magátkinzón töprengenie.

Én szívesen diskuráltam vele az „örök témáról“, sok mindenben igazat adtam neki, ezért megkedvelt. Szelid és kissé zavart mosollyal nézett rám és arról érdeklődött, hogy hol szoktam állandóan vacsora után pikolózni. Megneveztem a kávéházat. Majd ő elbeszél nekem néhány érdekes esetet, — mondta. Szívesen hallgatom, — biztattam — leginkább pedig, ha balsikerek. No, nem mind azok, — vélekedett ő gyerekes dicsekvéssel és hogy a védekezésének súlyt adjon, olyanformán hunyorgatta a szemeit, mintha ravaszul hunyorgna.

Néhány nap múlva fölkeresett a kávéház-

ban. Gondterhes arccal nézett be az ablakon és amikor megpillantott, egyszerre fölvidult. Leült, feketét rendelt, szivarra gyújtott és gondolkodva bámult maga elé. Most válogat, — gondoltam — hogy melyikkel kezdje esetei sorozatát.

— Talán mindjárt a legérdekesebbet! — ajánlottam.

— Nem, kérem, most egészen másról van szó. Sokkal komolyabb dologról, nem meséről. Szerelmes vagyok, a leány is, akit szeretek, szeret engem. És most nem tudom, hogy mit csináljak. Nem tudom, hogy mit kell most tennem, hogy mi a helyes cselekvés: magammal sem vagyok tisztában. Nagyon érdekes eset és talán különös is. Bár egészen természetes.

— Kiváncsi vagyok rá.

— Elmondom. De nagyon vázlatosan fogom előadni, tudja kérem, a diszkréció is megköt. A szereplőkről és a helyről csak annyit mondok, hogy a történet eddigi része, — mert bizonyára lesz folytatása is! — ott folyt le, ahol albérlésben lakom. Hónapos szobában lakom, mert hát nekem egyelőre nincs szükségem nagyobb lakásra, mert egy csinos és tiszta

szoba, meg azt is szeretem, ha magam körül embereket látok, tehát így, nőtlenül, semmi esetre sem vennék ki éves lakást. Félig-meddig ismerős familia is, ahol lakom. Ebben a familiában van egy igen szép leány. Én a leányt is ismertem már, mielőtt hozzájuk költöztem. Sőt — hiszen egész őszintén kell mindent elmondanom — leginkább azért vettem ki náluk szobát, hogy az ő közelében legyek, mert a leány már első látásra nagyon megtetszett nekem . . . Tudtam, hogy a leány büszke és gőgösen bánik a férfiakkal, tehát elhatároztam, hogy igen óvatos leszek. Tisztában vagyok, kérem, azzal, hogy . . . elvégre . . . nem bűvölöm el a nőket . . . és láttam, hogy a leány, akiről szó van, velem is csak úgy félvállról beszél, azaz csak akar velem félvállról beszélni, de hát velem nem lehet senkinek sem félvállról beszélni, mert én nagyon könnyen leszállítom az embereket a félválllokról! A leányt is egész egyszerűen „fumigáltam“. Különben is láttam, hogy a leányt mindenfelé körülrajongják, udvarolnak neki, különösen egy Ödön nevű fiatalember, aki szintén náluk lakik, rajong érte. Ez az Ödön, mondom, szintén náluk lakik, tetszik tudni, nagy

lakásuk van, egy leány férjhez ment, az egyik fiú nem lakik otthon, hát megkisebbedett a család, két szobát kiadtak. (Ugy vagyunk náluk, mintha a család tagjai lennénk . . .) Ez az Ödön olyan külsejű ember, akire bárki alaposan lehet féltékeny. Őszintén megvallva, úgy szemre sokkal különb legény, mint én vagyok és így könnyen rájöhettem arra, hogy vele szemben én csak ügyes taktikával érvényesülhetek. Taktikáról beszélek, bár az előbb azt mondtam, hogy „egyszerűen fumigáltam“ a leányt. Hát éppen ez volt a taktika! Azaz ez csak is taktika volt, mert én nem, hogy nem mondtam le a leányról, hanem határozott célom volt a kegyébe jutni, rendkívül tetszett nekem, talán már szerelmes is voltam belé . . . Taktikám, jobban kirészletezve a dolgot, abból állott, hogy úgy viselkedtem, mintha a leány nem tetszenék nekem, mintha egy cseppet sem érdekelne, alig is néztem rá, pedig gyönyörűség volt őt látnom; annyira következetes voltam, hogy még lopva sem nézegettem őt, amikor erre történetesen alkalmam nyílt, mert hiszen óvatosnak kellett lennem, egyszeri rajtakapás elárult volna.

Most egy kis szünetet tartott Szentimrey

úr és úgy nézett rám, mintha a szememből akarta volna kiolvasni a gondolataimat; kíváncsi volt, hogy helyeslem-e, vagy rosszalom a „taktikáját”. És kissé kényelmetlen helyzetben éreztem magam, mert tudtam, hogy minden olyan vélemény, amely erről az esetről nem egyezik az övével, tehát amely nem helyesli az ő eddigi cselekedeteit és nem segíti őt ezután is konokul kitűzött céljának elérésében, csak hasztalan vitára vezetne. Úgy láttam, hogy igen komplikált a Szentimrey úr esete; nem vágyak találkozásáról, nem kölcsönös tetszésről, nem a természet ajándékának áhítatos bevárásáról, vagy egyszerű, helyes és józanul céltudatos magaviseletről van itt szó, hanem valaminek makacs és mintegy kétségbeesett erőszakolásáról ami önmagától sehogy sem akar mozdulni.

Szentimrey úr, mintha elleste volna a gondolatomat, a saját javára még ezt mondta:

— Megjegyzem még, hogy a leány nemcsak velem bánik így, hanem másokkal is, mindekivel, azzal az Ödön nevű fiatalemberrel is, akiről szóltam. Ezt az Ödönt igazán kutyába sem veszi, pedig látja, hogy ez a férfi rajong

érte, boldog, ha a közelében lehet és vele néhány szót válthat. Persze, annyi esze már nincsen Ödön úrnak, hogy a holdkóros sápadozásait elpalástolja . . .

Én most azt gondoltam, hogy az az Ödön nem is viselkedik olyan szerencsétlenül, mint Szentimrey úr hiszi. Az az Ödön csupán nem taktikázik, ellenben egyszerűen latba veti saját magát, minden előnyével és fogyatkozásával és várja az eredményt. De nem mondtam ki a véleményemet, elbeszélésének folytatására buzdítottam Szentimrey urat, ezekkel a szavakkal:

— Nos tehát . . .

Ő így beszélt tovább:

— Tulajdonképpen ez minden, egyéb nem történt. Az ön véleményére vagyok most kíváncsi, hogy helyesen cselekedtem-e. Sőt a tanácsát is ki akarom kérni arról, hogy mi a teendőm ezek után. Azaz, majdnem elfelejtettem a dolognak teljes képét adni: én szeretem a leányt, a leány is érdeklődik irántam, tudom, hogy feltűnt neki hideg és fölényes, csaknem megvető viselkedésem, bántja is őt, tudom, hogy valakinek panaszkodott is és szinte bánatos han-

gon mondogatta, hogy vajjon mivel érdemelte ő ezt meg? . . . Mit kell tehát most tennem? Tovább is hideg maradjak-e, ami nehezemre esik és csaknem fáj a szívemnek, de amely magatartásomnak az eddigi nagyszerű eredményt köszönhetem, vagy most már vessem le az álarcomat, mutassam meg az igazi érzelmeimet? Mit gondol ön?

Én azt gondoltam, hogy Szentimrey úr egész mesterkedése, magaerőltetése, sőt szerencse-kényszerítése céltalan és csak hamis értékekre vezethet, hogy a már elért eredmény sem igazi eredmény; — tehát zavarban voltam. Zavarban voltam azért, mert erős hajlandóság lepett meg, hogy ezt a véleményemet őszintén megmondjam neki. De ő olyan sóvárgó tekintettel nézett rám, hogy látnom kellett, hogy mennyire rabja vágyakozásának, látnom lehetett, hogy feltétlenül csakis a szerelme fogja őt üzni tovább s hogy ő ezt tudatlanul tudja és most nem igaz véleményt és tanácsot akar tőlem, hanem azt akarja, hogy így beszéljek hozzá:

— Kedves Szentimrey úr, valóban meglep, hogy céltudatos magatartással és erős akarattal

mennyire hatott egy leányra. Gratulálok önnek és további kitűnő sikereket kívánok. Hogy mit kell most már tennie, azt bizonyára csak azért kérdezi, hogy lássa, vajjon én eltalálom-e az egyetlen helyes utat, amelyet különben maga nagyon jól lát és amelyen feltétlenül haladni is fog. Folytassa tehát tovább is azt a taktikát, amellyel az eddigi eredményt elérte, önnek a dolga most várni, a leány már eddig is cselekedett, ezután is cselekedni fog.

Bizonyos, hogy ezt várta tőlem Szentimrey úr, én tehát így beszéltem neki. Hogy hamis tanácsot adtam? Talán az ellen a vád ellen nem is kell már védekeznem, az én tanácsom mindenképpen ártatlan, ha baj éri Szentimrey urat, nem miattam éri.

Két nap múlva ismét megkeresett Szentimrey úr. Az arca boldogságtól ragyogott. Leült az asztalomhoz és minden bevezetés nélkül beszélni kezdte a folytatást:

— Csodálatos dolog történt! Az imádott leány tegnap este, amikor senki a hozzátartozói közül nem volt otthon, kopogtatott az ajtómon. Én is zavart lettem, szólni nem tudtam, hozzám lépett és egyszerre elkezdett zokogva sírni. Én

az egész helyzetet, bár gyorsan támadtak fel a helyes sejtéseim, annyira meglepőnek, furcsának, sőt csodálatosnak éreztem, hogy hirtelenében teljességgel nem értettem. Később a leány, amikor már heves sírása csillapodott, egyszerűen szerelmet vallott nekem. Elpanaszolta, hogy őt annyira bántotta az a hidegség, amellyel vele bántam, hogy a megbántottság kínzó érzését nem bírta tovább viselni. Hogy én soha rá sem néztem! Hát olyan csunya ő, annyira antipátikus, hogy ekkora megvetést érdemel? És így tovább . . . A história vége: bent volt nálam egy óra hosszáig, beszélgettünk, később nevetett és örült, nagyon kedves volt hozzám, én vigasztaltam és a legteljesebb becsülésemről biztosítottam, — de és ez a fő! — ezuttal is diplomatikus voltam, tartózkodó, néha kissé tettetve gúnyos, nem árultam el magam. Sőt, most kell csak igazán óvatosnak lennem! — gondoltam . . . Ez történt tegnap este. És én ma egész nap, — eltekintve attól, hogy tele volt az eszem a leánnyal, akit most már imádkozok — önre gondoltam. Alig vártam, hogy elbeszélhessem az esetet és meghallgassam az ön kitünő véleményét. Remélem, belátja, hogy

életbevágó dologról van szó és szörnyen meg kell fontolnunk mindent. Tudniillik én még mindig félek, még most sem merek bízni a szerencsében és boldogságban, azt tartom, hogy még mindig ravaszul és szemfényvesztő ügyességgel kell viselkednem, játszanom kell a szerepemet. Mit gondol ön?

Mi sem volt könnyebb, mint „mit gondolnom”. És most már csak zavarban sem voltam és nem haboztam, mint az első alkalommal, amikor Szentimrey úr a tanácsomat kérte. Gondolni azt gondoltam, hogy Szentimrey úr, mi alatt „rendkívül ügyesen és tervszerűen” viselkedett, teljesen „megfőtt”. Most már örült módon szerelmes a leányba és egy gögös, talán kegyetlen és valószínűen hisztériás indulatokkal és hangulatfordulásokkal teli leánynak kiszolgáltatta magát. Ez bizony, kedves Szentimrey úr, nem egyszerű és őszinte szerelem, ez nemcsak egymásért, hanem egymás ellen való küzdelem is és azt gyanítom, hogy minden, amit cselekedett, sóvár szerelmének palástolására szolgált csak s ha ön a szobájába sírva törő leánynak azonnal szerelmet vallott volna, máris elbukott volna a harcban. A leány meg-

sértett hiúságát végleg kielégítette volna, önre magára azután már semmi szüksége sem lett volna a gőgös és nagyon szép kisasszonynak, aki oly „hencegőn“ bánik azzal az Ödönnel, aki pedig nem megvetendő vetélytárs, de aki érzéseit „ügyetlenül elárulja“.

Mindezt csak gondoltam, Szentimrey úrnak azonban olyan tanácsot adtam, amilyent ő kívánt tőlem. Örültem a nagyszerű cseten és helyesltem a tervét. Ő hálából, igen okos embernek tartott engem és a nőügyek legfőbb szakértőjének nevezett.

Ettől a naptól kezdve azután gyors egymásutánban pöröghettek le a Szentimrey úr szerelmének részletei, mert — bár nem keresett fel többé a kávéházban, nyilván nem volt szüksége többé tanácsra — egy év múlva, amikor véletlenül találkoztunk, sok mindent beszélt el. Csak főbb vonásaikban vázolta az eseményeket, meglepően közönyös hangon. Én is kivonatossan mondom el történetének további folytatását és befejezését, bár nem az ő szavaival és főként a magam látásával. Ime :

Eleinte játszotta a szerepét tovább. A leány nem ismerte fel a valóságot és vonaglott a

Szentimrey úr miatt való fájalmában, — nem a szerelem miatt, hanem elkeseredettségében, hogy Szentimrey urat nem láthatta igába hajolt rajongónak. Azután szerelmese lett a leány Szentimreynek. Szentimrey most már végleg ellágyult, meg volt hatva, úgy tudta — csaknem helyesen! — hogy ennél különb „eredményre“ soha ez életben nem juthat, hálás is akart lenni a leányhoz, kötelességtudónak is tartotta magát, — elvette tehát a leányt feleségül. Forrón és leplezetlenül és mohón imádta a feleségét, aki egy-kettőre betelt vele, elhidegült tőle. Házasságuk csakhamar boldogtalanná vált, a férj valósággal elkeseredetten szerette a feleségét, az asszony elkeseredetten ki nem állhatta az urát. Már a féltékenységre is okot adott viselkedésével a nő, a férj féltékeny is volt, sírt, kétségbeesett, leskelődött a feleségére. És eredménnyel lesett rá, mert egyszer leleplezte, amikor randevun volt azzal a nem megvetendő és felette csinos Ödönnel, akivel oly gőgösen és „hencegőn“ bánt mindig. Családi jelenet következett, nem egy, hanem sok, Szentimrey meg akart bocsátani szép nejének, de a nő nem kért a bocsánatból, nem engedte meg a férjnek,

hogyan megbocsásson neki, folyamatban van a válóper, a nő Ödönnek lesz a felesége.

Szentimrey úr ezt a nem vidám, de tanulságos történetet, — ha ugyan az effélék lehetnek egyáltalában tanulságosak — amint mondtam, egész közönyös hangon beszélte el, bár gyakran mondta, — szintén közönyös hangon, — hogy nagyon sokat szenvedett, rettenetesen boldogtalan volt, öngyilkosságra is gondolt . . . Csodálkoztam a közönyösségén, de annak is megkaptam a magyarázatát. Szentimrey úr a történet teljes befejezése után tovább beszélt. Ezzel a sóhajjal kezdte :

— Hej, nehéz volt, de elmúlt, most már nem is gondolok rá, nem foglalkozom a múlttal, a jövőnek élek!

Hát persze, hogy már megint szerelmes volt, már megint szörnyen „ravasz” diplomáciával kerülgette áhításainak új tárgyát, minduntalan a közelében volt, mégis „fölnyes, hideg és közömbös” volt a nő iránt és ez már megint „feltűnt” az imádott és gyönyörűséges nőnek. Szentimrey úr már újra a legszebbeket remélte.

Mit tehettem egyebet, sok szerencsét kívántam neki.

A szemek.

Egy nagy áruház előtt megállottak. Tetteiket neki vetették a hatalmas villanyfényes ragyogásnak. A nagyobbik, egy huszonnyolcéves, csinos arcú fiatalember, úgy nézte végig — tövétől tetejéig — az áruspalotát, mintha azt gondolta volna: nekem magas is lehetsz, akár száznegyvenezer gyertyafény erejével is tündökölhetsz, azért én nem ijedek meg tőled. A kisebbik, egy húszéves, lányosképű, de éppen nem csinos fiú, mintha már az épületből és a fénytől is megijedt volna.

Blázsi és Rifer, — ők így nevezték egymást. Ezek a szavak a Balázs és Ferenc, azaz Feri nevekből származtak. Rifer volt a fiatalabbik, ő nyolc esztendővel idősebb barátját a teljes tisztelet hangján leginkább Blázsi úrnak szólíttatta.

Blázsi ránézett az álmélgkodó Riferre és a

szája szélén gúnyos mosoly rezdült meg. Rifert ezt szepegte :

— Nem merek bemenni, Blázsi úr !

Blázsi kacagott. Rifer kérlelni kezdte :

— Ne nevéssen ki, Blázsi úr ! Ne nevéssen ki, mert ha ön is kinevet, akkor még kevésbé merek bemenni.

Blázsi úr természetesen még jobban elkezdett kacagni és hosszú, jóízű kacagása közben így biztatgatta Rifert :

— De csak jöjjön, maga csacsi ! Hiszen én nem magán nevetek, hanem csak úgy nevetek.

Rifer hitelt adott ennek a csekélyke vélekezésnek és fontoskodva tudakozódott :

— Hát kérem, ha nem rajtam nevet, akkor min nevet ? Valami, kérem, mindenesetre előidézte az ön nevetését. Mondja meg, hogy mi volt az !

Blázsi nem szólt semmit, csak nevetett. Rifer lamentálni kezdett :

— Lássa kérem, ez az én sorsom. Engem mindenki kinevet. Még maga is kinevet, pedig magához azért csatlakoztam, mert megígérte, hogy segít az én árvaságomon és szerez nekem egy kis barátnőt. Én bizony félénk vagyok és

Rifer
ügyetlen. Azért nem kellene kinevetnie, hiszen maga nem bántani akar engem, hanem inkább a javamat akarja...

Blázi elhagyta a nevetést és most már csak mosolygott. Rifer beszélt tovább:

— Azért szaladtam ki tegnap is, mert a leányok mind elkezdtek rajtam nevetni. Kérem, én félénk vagyok és ideges, én soha még leánnyal nem beszéltem, én nem bírom ki a nők mosolyát. Kérem, az borzasztó, mikor az emberre egyszerre husz pár leányszem tűz és mindegyikben ott libeg a guny és az ajkak is rángatóznak. Én tegnap, miután kifutottam, öt percig tartó szivdobogást kaptam.

Blázi most már nem is mosolygott. Ugy látszott, hogy komolyan fogta fel feladatát és határozottan segíteni akart a kis gyámoltalan Riferen. A szivdobogást meg egyáltalán nem tartotta tréfás esetnek. Így beszélt:

— Bemenni, bemenni, Rifer! Ha nem megy, majd én tolom. Szedje össze magát és erősen határozza el, hogy nem fog megzavarodni a leányok mosolyától. Arról pedig szó sem lehet, hogy megfutamodjék. Azt is el kell határoznia, hogy nem lesz szivdobogása. Mert

ezt el lehet ám határozni! Semmi esetre sem tűröm, hogy valami nyavalygós, beteg érzésnek zsákmányul engedje magát. Gondolja meg, hogy én cselekszem, maga csak jön szépen velem. Magának most nem kell harcolnia, magával minden jó történni fog... És nem is értem, hogyan lehetett megijednie azoktól a mosolyoktól. A leányok nem gunyolják magát, hanem inkább örülnek, amikor látják és örömkük jele a mosolygás.

— Igazán? Nem merem ezt elhinni. Ön ismét csak gunyol engem, Blázsi úr.

— Ugy van, ahogy mondom. De bármiként van is, most bemegyünk. Előre!

Rifer indult is, meg Blázsi is lökdöste kissé, úgy hogy csakhamar bejutottak a nagy áruház földszinti tágas csarnokába. Rifer rögtön az árukat, kalapokat és bluzokat kezdte szemlélni, nem mert bátor lenni, nem mert a leányok szemébe nézni. Blázsi karon fogta őt, oda vonta a legközelebbi állványhoz, ahol egy-két szót váltott az árusító leányokkal. Ilyenféléket: „Mennyibe kerül ez a piros bluz, mely oly szépen illenék reám?” Vagy: „Eladó-e ennek a kalapnak a balfele?”

Ilyen vicces dolgokat mondogatott Blázsi a leányoknak, azok nevettek, egy-két szóval feleltek és Blázsi vonult tovább, mert a leányoknak tilos volt a beszélgetés. Blázsi vonta tovább Rifert is. Azonban a kis félszeg és csunya Riferre, akiről lesirt a zavar és ijedtség, hol innen, hol onnan villant már egy-egy gunyos mosoly. És ő hiába szegezte tekintetét az árukra csupán a közömbös arcú leányokat nem látta, a gunyos mosolyt ellenben még a háta mögött is észrevette. Elpirult, nyelt, nyelt, pislogott, — egyszer csak kirántotta a karját Blázsi kezéből és kiszaladt az áruházból. Blázsi nagyot kacagott rajta és folytatta szemleutját, vizsgálván, szölongatván a csinos leányokat.

Rifer az áruház előtt megállt és nagy zavarában ő maga is elkezdett nevetni. Mai megfutamodását nem fogta fel tragikusan, bizott Blázsiiban. Most már Blázsié a feladat, hogy neki barátnője legyen. Ha ő egészen ügyetlen ember is, — ez most csak a Blázsi dolgát nehezíti, reá magára ez most nem is tartozik. Blázsi ügyes és bátor, határozott ígéretet tett arra, hogy neki barátnőt szerez, ám most lássa, mire tud majd jutni!

Rifer fel és alá sétált az áruház előtt, szivdobogást ezuttal nem kapott. Bizonyára azért sem, mert Blázi a szivdobogást valósággal megtiltotta neki. Körülbelül egy negyed óráig sétált, amikor kijött az áruházból Blázi is, meg nézte duplafedeles aranyóráját és ekképen rendelkezett:

— Menjünk a sarokra és ott várjuk meg a leányokat. Öt perc múlva nyolc, mindjárt zárnak. Néhánnyal szépen megbarátkoztam, ahhoz csatlakozunk, amelyikhez akarunk.

Elsétáltak a sarokig. Ott megálltak és mintegy „lógó” pózban álldogáltak. Rajtuk kívül még többen is álltak ott és várakoztak az üzletekből érkező leányokra. A hazavonulás és esti séta már csaknem teljes volt. Egy-egy leány már az áruházból is sietve közeledett. Blázi fölényesen mosolygott és halk megjegyzéseket tett a neki tetsző leányokra. Némelyiknek köszönt is és ha a leány fogadta a köszöntését, megkérdezte Rifertől:

— Utána menjünk-e?

— Nem, nem — szabódott Rifer.

Ha a leány nem tetszett Rifernek, akkor azért nem akart utána menni, mert nem tetszett

neki, ha meg tetszett, akkor már félt tőle. Blázi sürgette:

— Válasszon ki valakit, Rifer, mert különben én választok magának és magát erőszakkal vonzoló utána.

Rifer fogai vacogtak. Látta, hogy erős kezekbe került és barátnő nélkül alig is fog már Blázstól megszabadulni. Egyszerre azonban csoda történt. Rifer meglátott egy leányt, a szemébe nézett és csaknem kiáltva mondta Blázinak:

— Ezt akarom, ezt a feketeruhást akarom!

És már vonzolta is magával Blázst.

A feketeruhás leány egy kövérkés, alacsonyabb termetűvel ment együtt. Blázi és Rifer megindultak a leányok után. A Rifer választotta egy halavány arcú leányka volt, szomorú tekintetű és kissé betegesnek is látszó, olyan, akiről bizonyosnak tetszett, hogy nagyon szelíd, egyeneslelkű és hűséges mindenkire, aki vele jót tesz. A halványsága, a bánata, a szelíd szemeiben rezgő fájdalmas lelke volt az, ami a kis Rifer szívét megkapta. Ezt akarom! — így mondta Rifer, pedig már nem is a saját sze-

gényiségének enyhítésére gondolt, nem arra, hogy egy kedves és vidám barátnő kell az ő sívár sziklán hervadó lelkének, hanem csak azt áhította, hogy ő szép szeliden beszélgethessen azzal a bús leánnyal, hogy mélységes érzések — az ő lelkének kedves fájdalmai — reszkeszenek a kettejük szavaiban, hogy ő résztvevő szívvvel könnyebbítője legyen az idegen, új szomorúságnak.

A fiuk mentek a leányok után. Hallgattak mind a ketten, Rifer fülébe melankólikus akkordok zendültek. Blázsi várta, hogy a sűrű emberáradatból kikerüljenek. A leányok halkan diskuráltak, inkább csak a kövérke beszélt, a feketeruhás hallgatta őt. Blázsi azután idejénvalónak látta, hogy megszólítsa a leányokat. Két-három hosszabb lépést tett, ezzel melléje került a kisebbiknek és tréfásan így szólt:

— Vidéki vagyok, azért haboztam ilyen sokáig.

A kisebbik leány elnevette magát, a halavány pedig félénken nézett barátnőjére. Rifer, amikor Blázsi előre tört, kissé elmaradt, most is hátul baktatott és szorongva figyelte a történetet. Blázsi így folytatta a beszédet:

— Remélem, hogy alkalmatlanok vagyunk és ez számunkra kellemessé teszi az ismerkedést. Demetriusz Balázs vagyok, barátom pedig, aki e percben a félénk hátulkullogót játsza, Kassai Ferenc.

Blázi energikus mozdulattal nyújtotta a kezét, a kis, kövér leány elfogadta azt és megmondta ő is a nevét:

— Klára vagyok.

Blázi a másik leánnyal is kezet fogott, azután megállt, oly határozottsággal, hogy a leányok is megálltak és bevárták Rifert. Rifer bemutatását Blázi megismételte és nyomban két párra osztotta a kis társaságot, elől Rifer haladt a feketeruhással, akit Emmának hívtak, mögöttük pedig Blázi és Klára. A Szív-utca sarkán megálltak, mert itt a leányok utjai elváltak. Blázi kísérte tovább Klárát, Rifer Emmával maradt.

Blázi és Rifer egy óra múlva találkoztak az „Arany“-kávéházban. Amikor Blázi megérkezett, Rifer már ott ült a törzsasztalnál. Blázi, mihielyt letelepedett az asztal mellé, azonnal dicsekedni kezdett a sikerével. Elmondta, hogy karonfogva ment a leánnyal, elváláskor a kapu

alatt meg is csókolta, a találkát nem is kellett javasolnia, mert maga a leány kérte, hogy holnap látogassa meg őt az áruházban.

Rifer csodálkozón, de mégis más képzeletin merengve, vetette Blázsira nagy, fekete szemeit. A Rifer szemei nagyok voltak és mélyfeketék, igazán szépek voltak.

— Hát maguk hogyan állnak? — kérdezte Blázi és nem is várva be a feleletet, még hozzátoldotta:

— Nagyon jelentéktelen kis nő ám az az Emma. Azt hittem, hogy magának jobb izlése van. Sápadt, vézna, beteges kis leány. Azt hiszem, hogy kár rá az időt fecsérelni.

Rifernek kínosan vonaglott az arca. Blázi ezt észrevette, különben is valami nagy elszorodást látott már eddig is Riferen. Faggatni kezdte őt:

— Miért van olyan rossz kedve? Talán nem nyerte el a leányka szimpátiáját? Beszéljen, Rifer! Ez lecke, amit magának fel kell mondania.

Rifer felsóhajtott.

— Ó, milyen nyomorúság!

Blázi megdöbbsent a Rifer hangjától és aggódva faggatta tovább:

— Hát mi az? Mi van magukkal? Beszéljen!

Rifer tágra meresztette a szemét és mint valami rejtelmes, sötét titkot, minden porcikájában reszketve, izzó, suttogó hangon mondotta a barátjának:

— Az a szegény, jó leány beteg. Meg fog vakulni. Ő maga is tudja ezt. Már régóta kezelik a szemét, mégis napról-napra súlyosbodik a baja. Minden valószínűség szerint szemideg-sorvadása van. Ó, istenem!

Blázi meg volt hatva. Hallgatott. De csakhamar azon kezdett gondolkozni, hogy mit kell most tennie Riferrel. A saját együttérző fájdalmát hamarosan elintézte és vigasztalni próbálta Rifert:

— No, nézze, nem szabad az esetet olyan tragikusan felfognia. Mi nem tudhatjuk, hogy mi baja van a kis leánynak. Bizonyára komolyan beteg, ha panaszkodik, de a valószínűség mégis csak az, hogy meg fog gyógyulni.

Rifer közbevágott:

— Milyen csodálatos: a leány mindjárt

megérezte, hogy nekem szépen, komolyan beszélhet, hogy előttem kiöntheti a lelkét és őszintén panaszkozhatnak. Mennyire megszántam őt! És nem tudok rajta segíteni. Sem én, sem más. Itt nincs segítség!

Blázsi még így beszélt:

— Éppen azért, kedvesem, ez az ügy a maga részéről el van intézve. Maga sajnálhatja a szegény leányt, de nem szabad arról megfeledkeznie, hogy magának barátnőt kell keresnie. Holnap tehát egy másik leánnyal fogom megismertetni. Remélem, több szerencséje lesz.

Rifer szemei haragosan villantak meg, arca a nemes indulattól valósággal megszippult:

— Hogyan! Hogy én holnap már cserbenhagyjam őt! Rutul elpártoljak tőle, akire már reá borult az örök szomorúság! Ezt nem teszem. Én holnap, amint meg is ígértem neki, várni fogom őt.

— A maga dolga — hagyta rá egykedvűen Blázsi, azután nem beszéltek többet a leányról.

Másnap este, kevéssel a zárás előtt, felment Blázsi az áruházba. Beszélt Klárával, vitt neki cukrot és egy szál fehér őszirózsát. Vett

neki odafenn — mivel Klára a játékosztályon volt — egy tréfás kis apróságot, egy gummi-kutyát, melyet a zsebben elrejtve nyomkodni lehetett s amely akkor úgy ugatott, mint egy eleven kiskutya. Azután rávette Klárát, hogy távozásakor ne várja meg Emmát, mert ha csak kettesben lesznek, sokkal zavartalanabbul és kedélyesebben fognak mulatni.

Blázi azután kiment az utcára, hogy ott sétálgasson, a zárás idejének eléréseig. Amint kilépett, maga előtt látta Rifert, aki már komor arccal várta Emmát, hiven az ígéretéhez, azzal az eltökélt szándékkal, hogy nem fog vele csalfán bánni sem ma, sem máskor.

Nemsokára jött Klára. Kacagva sietett Blázihoz; Riferre, a jelentéktelen kis „blatt“-ra rá se hederített, Blázi és Klára elsiettek.

Rifer várta tovább Emmát. Emma csaknem utolsónak jött ki az áruházból. Panaszkodással kezdte. Neheztelt a barátnőjére, aki őt nem várta meg, hanem sietve eltűnt. Rifer nem mondta meg, hogy látta a kis barátnőt Blázi-val megszökni; másról kezdett beszélni. A leány hallgatott, később Rifernek is elfogyott a szava.

Szép lassan ballagtak együtt. Amikor a Szív-utcában jártak, a leány, komor hallgatás után, elpanaszolta, hogy ma egy negyedóraig ujságot olvasott fenn az áruházban, a villamfény mellett és egyszerre csak koromsötétségbe borult előtte minden, azután percekig nem látott. Ez különben már máskor is megtörtént vele. Ő tudja, hogy a szeme nem fog meggyógyulni. Ő tudja, hogy az orvos alig ad neki egy esztendőt és már örök sötétség borul rája.

Amint ezt kimondta, ott a nyílt, lámpafényes utcán csendes sirásba kezdett. Rifer összeszorította a fogait és szörnyű erővel feszítette vissza a könnyeit. Néhány perc múlva, amikor már szólásra képesnek érezte magát, megfogta a leány kezét, gyengéd szorítással a kezében tartotta és így szólt:

— Édes, jó Emmácska!...

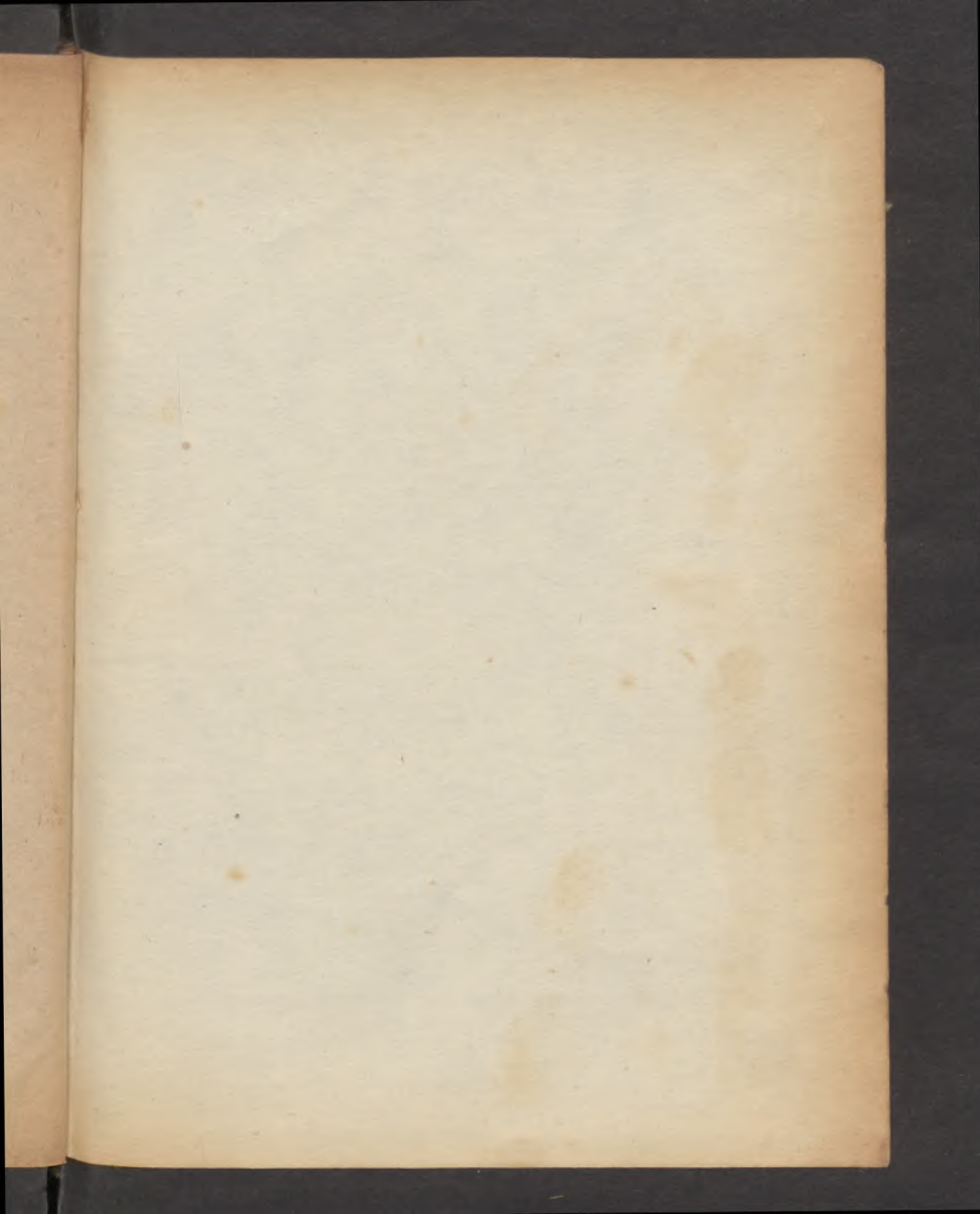
A hangja elakadt. Ismét várnia kellett. De tudta, hogy most nem szabad gyengének lennie, most nagyot és szépet kell mondania, most minden ellenséges fékező rémeit egy elszánt szembenézéssel elriasztotta, most erős volt és így beszélt:

— Édes, jó Emmácska! Nézzen meg engem és ne felejtse el engem soha! Én vagyok a Rifer, aki bátortalan a leányokkal szemben, bár nagyon szereti őket. Én azt hittem, hogy egy édes kaland lesz majd a mi barátságunk — ha Blázi is segít bennünket! — és most kaland helyett részesévé lettem a maga szomorúságának. Legyünk mi nemes, jó barátságban. Én is szomorú fiú vagyok, az én lelkem is mindörökre fáj. Én gyenge és félszeg vagyok. De szent igaz, hogy kitartó barátja leszek magának és maga mellett mindig lesz annyi erőm, hogy szép és vigasztaló szavakat tudjak magának mondani, valamit, bármit, ami szabad hangja az én tisztazengésű szívemnek, ami boldogságosan enyhítgeti a maga bánatát... Ugy-e, édes Emma, elfogadja a gyámoltalan kis Rifert vigasztalójának?...

TARTALOM

	Oldal
Egy délután a Grün irodában	5
A szobalány	47
A berlini leány	83
Az asszony, a szeretője és a férje	145
Az isteni nő	165
Régi séta	183
A gyermek	191
Váratlan vendégek	199
A taktikus szerelmes	211
A szemek	225

16 —

5634/ur

